

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08752

MOYDE ANI

Moishe Nadir

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

משידה נאדיק

מוזיקה אג'י

לידער און פראזע — 1936-1943

ניר-יארק, 1944

פארלאג "נארטיער"

MOISHE NADIR

MOIDE ANI
(CONFESSION)

Poems and Prose

(1936 · 1943)

Copyright 1944 by
"NARAYEV" PUBLISHING CO.
GHENIA NADIR
3745 Oceanic Ave., Sea Gate, N. Y.

Etching Designed by I. Lichtenstein

Printed in U. S. A.

POSY-SHOULSON PRESS
19 West 21st St., New York

אינהאלט

11	די לעגענדע משה נאָדיר (פאָרוואָרט פון ל. פיינבערג)
21	מודה אני (אויטאָביאָגראַפיש) פון משה נאָדיר
37	מודה אני (ליד)

מומענטים

41	ממעמקים
42	אויף יענער זייט היינט
43	לעבן
43	ערד
44	אָפּגרוּנטן
45	לאַמיר אַלע אינאיינעם
47	צו מיין נאָמען
48	היינריך היינע
49	פאָרלירן די שליסלען
50	בלאָנדזעניש
51	נעמט מיך צו
52	מיר שווייגן
54	קיכאַט
55	שמשון
56	גלייך אויף גלייך
57	פון דער זייט
60	זעלבסטבאַשרייבונג
60	עס טראַכט: דער מאַן מיט זיין מאַכט
61	ווידערשיינען
62	ווי זאָל איך איצט זינגען

טרייסט און טרויער

69	טרייסט און טרויער
69	איבער
70	אַ וואָזע
71	מיין האַרץ
71	גורל
72	אַ פּראָסטער טאַג

72	אָסיען אויפן פאַרם
74	זשאָווער
74	דערנאָך
75	וויימוט
76	גרויסגעשטערנט
76	עפעס אַזוינס
77	געדענק מיך
78	בלאָע לעכט
79	ווען מיין קאַפּ איז געווען
79	מיין טרער, מיין טרער
80	הערנער
80	איך מעסטאָן
81	כ'זויס אליין גאַרניט
82	שטערן
82	בענקען און בענקען
83	פון מיין פאַרגאַנגענהייט

נאַראַיעוו

87	היימלאַנד, מיין היימלאַנד
88	נאַראַיעוו
89	אַפּשיין פון שבת
90	שטעט
92	טרויבן אויפן טיש
93	שטרויענע טעג
94	היימשטעט

פּראָווינסטאָן

99	פערלמוטערנער ים
102	זוך־אונטערגאַנג
102	אַ בית־עולם
104	האַרבסט אין ניו־ענגלאַנד
105	די רויזן־קוסטעס
106	מאַרבלהעד, מאַס

מיין בת־שבע

111	מיין בת־שבע
112	מיט אַ בלייפעדער
112	פעסטער, געליבטע

113	פייסאזש
114	יעווגעניא
115	צארטע רייד
116	ווי א צווייגעלע וויינטרויבן
118	ביים ים
118	מאדערן
119	איר בריוול
120	איך האָרד מיט פחד
120	אין דיינע אַרעמס
121	שפאציר
122	זי האָט געזאָגט
123	צאנק

לידער פון יא און ניין

127	א ניגון
128	פאַר וועמען
129	כ'עפן־אויף דעם טויבנשלאַק
130	מיט בלומען
131	מאַמע־לשון
132	פינאַל
132	מיינע לידער
133	באַשרייבונג
134	דערווייל
134	די לבנה
135	באגאזש
136	כ'האַב אַ גאַרטן געפלאַנצט
138	מייך פידל
139	דאָס פאַרלוירענע ליד
140	אונדזער ליטעראַישער דור
141	אַ שטיקל פאַפיר
142	אַ וואָרט, אַ רויש . . .
142	צער און צאָרן
143	אַמאָל איז געווען
144	וואָס וואָר איז . . .
145	אויף און אָפּ
146	דער פלעק
147	מיינע ווערטער
148	עס איז גיט קיין צייט איצט פאַר לידער
149	לידער פון איבערטראַכט
150	יידיש

אומרו און אפרו

155	מזרח-מערב
156	מיט ביכער
157	אייביק
157	דאָס גאַרניט טאָן איז זיס . . .
158	שול-קינדער
159	פון קבר
159	פאַר דעם מענטשן פון מאַרגן
161	מיד
162	איין געיעג נאָך רו
163	ווענט
164	דער וואַנדערער
165	פאַרלייג די הענט

א שמייכעל דורך טרערן

169	אַבליוויאַן
170	אויף דעם רויטן, טויטן קוימען . . .
170	באַשרענקט
171	דער הונט
172	איך און מיין פידל
173	הוד-מלכות האָט היץ
175	שבייסענאַכטס אין קוויבעק
177	דער קעניג און דער פּאָעט
180	עלית-נשמה
181	יא, מיין שפּראַך קאָן שפּילן פידל
182	דאָס גאַלדענע בלעטל
182	ווער ?
183	צוויי וואַנדערער
184	קנעכט
185	צוגאַסט ביים קעניג שלמה
188	מיין באַבע

פינצטער פייער

193	פינצטער פייער
194	איך שרייב
195	מיטן פנים וואוהין ?
196	טאָג
197	א לוייה

198 דורכגעשפיגלט
199 אין זי שא לאנדויס גייסט
200 קאלטער שווייס
200 פאראצא
202 שווארצער מאן
202 פאטער און זון
203 רויש, ראש, צאפל פון טעג . . .
204 לעצט
205 „פירט איר די וועלט!“
206 אפטמאל
207 אומזיסט
207 אליין
208 אויפן הימל די געלע לאטע
209 די וועלט איז טיף
210 הייליקייט
211 א, גאט אין הימל . . .
211 נענטער
213

הייליקע טעג — פארמיקע טעג

215 א תפילה
218 בין-השמשות

דאס בוך „מודה אני“ איז רעדאקטירט געווארן
לויט די מאטעריאלן, וואס זיינען צוגעגרייט געווארן
צום דורק פון פרוי געניא נאדיר, משהם באגליי-
טערין אין די לעצטע פופצן יאר פון זיין לעבן. פרוי
נאדיר האט ארוינגעלייגט א שלל מיט מי און זארג
אין דער דאזיקער ארבעט און אן איר הילף וואלט
זיכער ניט מעגלעך געווען צו פארווירקלעכן דעם
פלאן ארויסצוגעבן נאדירס ערשטע בוך אין אזא
קורצער צייט נאך זיין טויט.

צוליב דער מלחמה קעגן דער „ברוינער שלאנג“,
האבן מיר באשלאסן צו עלימינירן אלע פאליטיש-
פאלעמישע שטעלן פון דעם מאטעריאל, וואס גייט
אריין אין דעם בוך „מודה אני“.

זאל דאס בוך זיין דער ערשטער קראנץ בלומען
אויף זיין פרישן, פריציטיקן קבר.

קאמיטעט.

די לעגענדע
משה נאָדיר

פאַרוואָרט

פון

ל. פיינבערג

דער רוסישער דיכטער פיאָדאָר סאַלאָגוב האָט אין אַ רגע פון עקסטאַטישער דערהויבונג אַ וואַרף־געטאַן אין דעם אומעט פון דעם רוסישן לעבן אין די ערשטע יאָרן פון איצטיקן יאָרהונדערט דעם פליגלידיקן זאַג:

„איך נעם אַ שטיק לעבן און שאַף דערפון אַ לעגענדע, ווייל איך בין אַ פּאָעט!“

און דער זומפ פון דעם פאַרקיסנעטן רוסישן לעבן איז אויפגע־רודערט געוואָרן פון איין ברעג ביזן צווייטן.

אומגעפער אין דער זעלבער צייט, ווי סאַלאָגוב, האָט דאָס באַ־שיידענע גאַליציאַנער בחורל יצחק רייז פון נאַראַיעוו גענומען זיין וואַכעדיקן נאָמען און אים פאַרביטן אויף אַ טראַציקן נאָמען משה נאָדיר — און אים אַ שליידער געטאַן אין די שטייענדיקע וואַסערן פון אונדזער היגן יידישן לעבן — און פאַר די דרייסיק יאָר זינט יענעם עכט־נאָדירישן שליידער גייען נאָך אַלץ אַרום רינגען איבער די וואַסערן פון אונדזער ליטעראַטור אין אַמעריקע.

פון נאַראַיעוו, וואו יצחק רייז איז געבוירן געוואָרן, ביז וואודס־טאָק, וואו משה נאָדיר האָט אויף אייביק פאַרמאַכט די אויגן — איז אַ היפשער מהלך. דאָס איז דער גאַנג פון דער וועלטלעכער עמאַנציע־פאַציע פון אונדזער יידישער ליטעראַטור.

פון נאַראַיעווער האַפּנפעלדער און מאַרעלן־גערטנער, איבער ווי־נער שטראָזן און בולאַוורן, דורך ריווינגטאָן סטריט ביז פּראָווינסטאון און וואודסטאָק — דאָס איז געווען דער סינטעטישער גאַנג פון משה נאָדיר — דעם שטעטלדיקסטן און אין דער זעלבער צייט דעם אַמע־ריקאַנישסטן יידישן דיכטער.

משה נאָדיר געהערט צו יענע זעלטן־קומענדיקע דיכטער אין יע־דער ליטעראַטור, וועלכע נייטיקן זיך אין גרינטלעכע אַפּשאַצער, וואָס זאָלן יאָרן נאָכאַנאַנד שטודירן און פאַנאַנדערשיפּירן אַלע רעגנ־בויגנדיקע פּילפאַרביקייטן, אַלע פאַרשיידנאַרטיקע נואַנסן פון זיין שפּראַך און דיכטונג.

איך וועל דאָ פֿרובירן בלויז אָנוואַרפן עטלעכע שטריכן פון דער פול־גאַמיקער סימפאָניע, וואָס האָט געהייסן משה נאָדיר.

ווען מיר קוקן רעטראַספעקטיוו אויף משה נאָדירס גאַנג אין דער יידישער ליטעראַטור, וואַקסט פאַר אונדזערע אויגן אויס אַ פיל־פאַר־צווייגטע דיכטערישע פערזענלעכקייט, וואָס מיט אירע וואַרצלען נערט זי זיך אין די טיפע סיפקע שוואַרצערדן פון נאַראַיעווער האַפן־פעלדער און מיט איר קרוין שפאַרט זי אָן אין די בלויע, זוניקע רוימען פון מענטש־אוי־גאַט דערקענונג און חלום פון גאולה.

אַט די דאַויקע וואונדערלעכע דיכטערישע פערזענלעכקייט האָט פון זיך אַרויסגעצויבערט דאָס נאַראַיעווער בחורל איציק רייז — און פאַר אונדז איז אויסגעוואַקסן די לעגענדע משה נאָדיר :

משה נאָדיר — דער פינקלדיקער דיכטער פון דעם יידישן וואַרט, משה נאָדיר — דער בייטשענדיקער פאַלעמיקער, וועמעס שמיץ האָבן אים פערזענלעך פיל מער וויי געטאָן, ווי יענע, וועמען ער האָט אָפט בייסיק און אומרחמנותדיק געשמיסן מיט זיין „פען־אוי־ביקס“, משה נאָדיר — דער ליבער, טיף־איבערגעגעבענער חבר און אינטימער פריינט, משה נאָדיר — דער מענטש, וואָס האָט געווייטיקט מיט אַלע פיינען פון זיין פאַלק און פון דער גאַנצער מענטשהייט, משה נאָדיר — דער קעמ־פער פאַר אַ שענערער און בעסערער וועלט, משה נאָדיר — דער טי־פער גלויבער און טרוימער אין דער דערלייונג פון די אונטערדריקטע און פאַריאַכטע מענטשן־קינדער, משה נאָדיר — דער גאַלאַנטער ריי־טער, וועמעס בליציקע שווערד איז געווען געטונקען אין האַניק פון ליריזם און אין סם פון סאַטירע, משה נאָדיר — דער גרויסער, אפשר דער גרעסטער מייסטער פון דער יידישער שפראַך, דער גלענצנ־דער סטיליסט, דער גייסטרייכער הומאַריסט, דער פינקלדיקער סאַטי־ריקער, וועמעס וואַרט און ליד האָבן שטענדיק אַרויסגערופן חילוקי־דעות און כמעט אַלע מאָל באַצויבערט.

די אומשטערבלעכע געשטאַלטן, וואָס משה נאָדיר האָט געשאַפן, ווי „דער געניאַלער אידיאַט“, „לייזער־עליע מיט די פעטענטס“ און זיין ליב, האַרציק, חנעוודיק יינגל „דער פעין אין די נעקל“, וואָס איז געווען אַ לייבלעכער קרוב צו שלום־עליכמס „מאַטל פייסע דעם חונס“, זיינען אין פאַרלויה פון צענדליקער יאָרן געטראָגן געוואָרן אויף די ליפן פון טויזנטער און טויזנטער יידישע פאַלקס־מענטשן. זיי האָבן געטרונקען דעם טערפּקע־זיסן וויין פון משה נאָדירס קלוגע איינפאַלן,

גאליק־ביטערע פראגעס און ענטפערס און ליריש־נאָאיווע, פאָעטיש־פאָרחלומטע און אין דער זעלבער צייט פאָליטיש קלאָרע און שאַרפע המצאות, וואָס האָבן זיי געדינט, ווי אַ ליכטיקער עמוד־האש אין דעם שווערן, פאָרוואַרלאָזטן יידישן לעבן, אין בבלדיקן מיט־מאָש פון אַמע־ריקע.

אַליין אַ וואַרצלדיקער פאָלקס־מענטש, וואָס איז געקומען פון די טיפע טיפענישן פון נאַראַיעווער גאַליציע, האָט משה נאָדיר אויסגע־זויגן דעם גאַנצן האָניק און גיפט פון יידישן פאָלקס־לעבן און מאַמע־לשון און זיי געבראַכט אויף ניו־יאָרקער ריווינגטאָן סטריט — און פון זיין ליכטיקער, מיט האָניק־ און גיפט־טריפנדיקער פען האָט פיר צענדליק יאָר גערונען דער ווייניקער זאַפט פון זיין אומאויסשעפלעכן טאַלאַנט, וואָס איז געווען פאַר אים אַ ברכה און אַ קללה אין איין און דער זעלבער צייט.

משה נאָדיר — דער שטאַלצער, הערלעכער ריטער פון שעפּערישן יידישן וואָרט — איז דורך אַלע זיינע פאָליטישע, ליטעראַרישע און מענטשלעכע גלגולים אויף אייביק געבליבן געטריי זיינע איינציקע צוויי „האַרצנס־דאַמען“: זיין הימישן שטעטל נאַראַיעוו און זיין אַמע־ריקאַנער שטעטל „ריווינגטאָן סטריט“, וועמען ער האָט אַזוי וואונ־דערלעך־הערלעך באַזונגען.

דאָס, וואָס איז געווען פאַרן גריך האַמער זיין אומשטערבלעכע עלאַדע, נאָך וועלכער דער בלינדער דיכטער האָט צענדליקער יאָרן געבענקט אין גלות; דאָס, וואָס פאַר מילטאַנען איז געווען דער „פאַר־לויצענער גן־עדן“; דאָס, וואָס פאַר אַלעקסאַנדער בלאַקן איז געווען די אייביק זיך בייטנדיקע, אילוזאָרישע „ניעזנאַקאַמאַ“ (די אומבאַ־קאַנטע) — דאָס איז פאַר משה נאָדירן געווען דער „פאַרלויצענער גן־עדן“ פון זיין נאַראַיעוו און דער „געפונענער גן־עדן“ פון ריווינגטאָן סטריט. וועלכע האָט זיך פון אים אפשר פיל מער דערווייטערט, ווי נאַראַיעוו.

:: :: ::

ווען מען לייענט משה נאָדירס לידער, זעט מען, ווי אַזוי ביים דיכטער האָט זיך גראַדווייז אַנטוויקלט די אומגעהויער־רייכע שפע פון וואָרט־שאַפונג, אַט די פיל־קאַלירנדיקע, פאַרשיכורנדיקע שפיל פון און מיטן וואָרט, אויף וועמעס שפיץ מיר זעען אַפט הענגען אַ געפיל,

צי א געדאנק, ווי א טראָפּן האַניק (אָדער גאַל) אויפן שפיץ פון אַ רייפן, זאָפטיקן וויינטרויב.

אין פרט פון שפראַך־מייסטערשאַפט איז משה נאָדיר געווען דער דירעקטער יורש פון מענדעלע מוכר־ספרים און פון שלום־עליכם. די צוויי גרויסע מייסטערס האָבן אַוועקגעלייגט דעם גרונטשטיין, דעם פונדאָמענט פון אונדזער שפראַך, און משה נאָדיר, זייער יורש און נאָכ־פאלגער, האָט אויפגעשטעלט די פרעכטיקע קאַרינישע זיילן און באַ־צירט דעם בנין פון אונדזער לשון מיט אַזעלכע וואונדערלעכע פרעס־קאָס און „מיוראַלס“, וואָס וועלן בלייבן אַ צירונג און אַ גייסטיקער קולטור־אוצר לדור דורות.

קליינגלויביקע ביטול־ און פאַניק־פאַרשפרייטער האַלטן אין איין רעדן ביי אונדז, אַז די יידישע שפראַך גייט אונטער. שוין 40 יאָר ווי מען רעדט אַזוי — און מיין גאַט! ווי אַזוי קאָן אַ שפראַך אונטערגיין, ווען זי קאָן שאַפן אַזעלכע פילקאָלירנדיקע וואַרט־מייסטערס, ווי משה נאָדיר, וועלכער האָט געצויגן זיין יניקה פון די סאַמע טיפסטע און קלאַרסטע קוואַלן פון פאַלקס־חכמה, פון פאַלקס־ווערטל, פון פאַלקס־בילד און פאַלקס־פאַטאָס?

משה נאָדירס שפראַך־אינסטרומענט איז באמת געווען דער פיל־טטרוניקער אַרקעסטער, וואָס האָט געקאָנט אויסשפילן פון דעם קלענסטן איינפאַכסטן פאַלקס־ליד ביז בעטהאַווענס ניינטער סימפאָניע פון וואַרט, געפיל און געדאַנק.

:: :: ::

די גרונט־שטריכן פון משה נאָדירס פאַעזיע און די מיילצייכנס פון זיין דיכטערישן וועג זיינען: (1) צאַרטער, פאַרלומטער ליריזם, און (2) בייסיקער, גאַליקער פאַטאָס אַלס פראַטעסט קעגן דעם אומיושר פון דעם וועלט־סדר.

אַט די צוויי גרונט־שטריכן פון זיין שאַפן שלענגלען זיך דורך אַלע זיינע לידער, וואָס ער האָט געשריבן פון נאַראַיעו ביז וואודסטאָק. און קיינער, דאַכט זיך, האָט אַזוי טרעפלעך ניט כאַראַקטעריזירט נאָדירן, ווי ער האָט עס אַליין געטאָן אין איינעם פון זיינע לידער פון דער גרויסער פאַעמע „אַ וועלט מיט אַרבעט“, וואו ער רופט אויס:

„איך בין די אַלטע מיטעלע וועלט,
די וועלט, וואָס לויפט־אַפ איר מעכאַניזם:

איך שטעק מיט וואַרצלען אין ראַמאַנטיק,
מיטן האַרץ אין קאַמוניזם“.

אַפּטמאַל האָט פּאַסירט, אַז אָט די צוויי גרונט־שטריכן אין משה
נאָדירס שאַפּן האַבן ניט געלעבט בשלום צווישן זיך. און דעמאָלט איז
ער געווען דער אומגליקלעכסטער מענטש.

אַבער ווען אָט די צוויי גרונט־שטריכן זיינען זיך צונויפגעפאַלן
אין איין שטראַם (און דאָס האָט פּאַסירט זייער אָפּט!), דעמאָלט איז
געשאַפּן געוואָרן דער גרויסער קינסטלערישער סינטעז: משה נאָדיר,
וועמען מיר אַלע באַוואונדערן ביז היינט. דער רעזולטאַט פון אָט דעם
סינטעז זיינען די אומשטערבלעכע לידער, וואָס נאָדיר האָט געשאַפּן
און וואָס וועלן בלייבן אין דער יידישער ליטעראַטור אַזוי לאַנג, ווי
יידיש וועט לעבן.

ווען מיר קוקן זיך צו גענויער צו משה נאָדירס ערשטע טריט אין
דער ליטעראַטור, זעען מיר, אַז די זעלבע גרונט־שטריכן האַבן גע-
קעמפט אין אים פון דעם ערשטן ליד, וואָס ער האָט אָנגעשריבן.
זייער טרעפלעך און קינסטלעריש־עכט האָט משה נאָדיר באַצייכנט
אין זיך אַליין דעם געראַנגל פון אָט די הויפּט־כוחות אין אים אין זיין
ליד „פּליגל און אַנקער“:

„עס בריט מיך אַ ווייטיק אַ ווילדער —
איך ליג אין דער וועלט אַ קראַנקער,
פאַרקריץ איך דעם שמערץ אויף מיין שילדל
אין צייכן פון אַדלער און אַנקער.

צווישן די שטערן און שליימען,
צווישן די שפיצן און נידער —
עס קלינגען די בלאַנדזשענדע ריימען
פון מיינע דערציטערטע לידער.

מיין האַרץ איז מיט אַדלערס באַוואַקסן,
מיין וויל איז באַוואַקסן מיט בלייען...“ —

:: :: ::

דער „נאַראַיעוו מאַטיוו“, דאָס צאַרטע, לירישע, טערפקע־זיסע גע-
זאַנג האָט אים פאַרפלייצט פון דעם ערשטן ליד אָן.

נאָדירס שטעטל נאַראַיעוו פאַרנעמט אַ באַזונדער אַרט אין דער
 יידישער ליטעראַטור. דאָס איז ניט דאָס בלאַטיקע, אַרעמאַנסקע גאַ-
 ליציש-אוקראַיניש שטעטל, וואָס מען געפינט אין די ווערק פון אַלע
 אונדזערע קלאַסיקער. נאַראַיעוו ווערט אונדז געוויזן דורך צאַרטן,
 גראַציעוו, ווינער-סטילערישן משה נאָדיר — און אויפן שטעטל איז
 אויסגעגאַסן דער פיל-קאַלירנדיקער חן פון נאָדירס פאַרבן-פאַליטרע
 און דער טערפּקע-ויסער געמיט פון אַ דיכטער, וואָס קוקט רעטראַס-
 פעקטיוו אויף דעם לעבנס-קוואַל פון זיין שעפּערישן, קינסטלערישן
 שורש.

אין איינעם פון זיינע לעצטע לידער וועגן נאַראַיעוו דריקט דער
 דיכטער גענוי אויס זיין בענקשאַפט נאָך זיין אור-קוואַל:

„אַ, היימלאַנד, דו מיין היימלאַנד, דו האָסט מיר צוגעבונדן
 צו זיך מיט שטריק פון פייער, פון אַטלעס און פון זייד.
 אויף קאַרן-אַקעאַנען פלאַמען רויטע וואונדן —
 און איך שטייג-אַפּ ביים ווינקל פון הימל און פון צייט“.

און אין אַ רגע פון גרויס פאַרצווייפל, כמעט אין די לעצטע טעג
 פון זיין לעבן, רייסט זיך ביי נאָדירן אַרויס אַזעלכע שורות וועגן זיין
 היים-שטאַט:

„כ׳האַב מיך אַרויסגעריסן פון נאַראַיעוו,
 ווי מען רייסט אַרויס אַ צאַן“.

אַבער לאַנג האָט דער צווייפל אים ניט געקאַנט פלאַגן, ווייל פון
 אַלע וואַנדערונגען איבער ווין, ניו-יאָרק, מאַסקווע, קומט ער שטענדיק
 צוריק צו זיין שורש-נאַראַיעוו און ער רופט אויס מיט גרויס פֿרייד:

„בלויז דו, אַ קרוין-שטאַט פון מיין לעבן,
 נאַראַיעוו — טאַלנפולע ערד:
 עס האָבן פופציק יאָר דיין צויבער
 נישט פאַרמינערט, נאָר פאַרמערט“.

:: :: ::

מע קאָן אָן שום גוזמא זאָגן, אַז קיין איין יידישער שריפטשטע-
 לער אין אַמעריקע האָט ניט אַרויסגערופן אַזויפיל ליבשאַפט, פאַר-
 ערונג — פון איין זייט און האָס, ביטול און ציין-קריצעניש — פון דער
 צווייטער זייט, ווי דאָס האָט געטאַן משה נאָדיר אין פאַרלויף פון די

40 יאָר, וואָס ער האָט געלעבט און געווירקט אין דער יידישער לי-
טעראַטור.

און זיכער איז ניט געווען קיין איין יידישער דיכטער נאָך מאַריס
ראַזענפעלד, וואָס איז געווען אַזוי איינגעבאַקן אין די הערצער פון
זיינע לייענער, ווי דאָס איז געווען משה נאָדיר פון דעם ערשטן ביזן
לעצטן ליד, פון דער ערשטער ביז דער לעצטער פאַרצייכענונג, וואָס איז
אַרויס פון זיין טאַלאַנטפולער פען.

פון דער גרויסער, אומגעהויערער ליבשאַפט, מיט וועלכער די
יידישע פּאָלקס-מאַסן האָבן זיך באַצויגן צו נאָדירס שרייבן, קאָן מען
זען, אַז זיי, די טרעגער פון דער וועלט-גאולה, האָבן אים יאָ גע-
גלייבט.

און ווען משה נאָדיר האָט פאַר זיך דערוען דעם טיפן תהום, דעם
באַנקראַט פון זיין חלום פון אַ וועלט-גאולה — און ער האָט איבער-
געריסן מיט דער באַוועגונג, וועלכער ער האָט אָפּגעגעבן די שענסטע
און פרוכטבאַרסטע יאָרן פון זיין לעבן, האָבן זיך ווידער געפונען
צייניקער און רשעים, וואָס האָבן נאָדירן ווידער ניט געגלייבט:
— עט, אַ נייע מאַסקע!

אַבער זיינע געטרייע לייענער האָבן געגלייבט נאָדירן, און בלויז
זיינע נאָענטע פריינט האָבן געוואוסט, וואָס נאָדיר לעבט איבער.

:: :: ::

ניט געקוקט אויף אַלע צווייפלען און פאַרצווייפלונגען, וואָס משה
נאָדיר האָט, ווי יעדער גרויסער דיכטער, געהאַט, האָט ער ביז זיין
לעצטן אַטעם-צוג געגלייבט, אַז אים איז געווען אַנגעצייכנט דורכ-
צופירן אַ גרויסע שווערע שליחות אין לעבן — און אַז ער האָט די
דאָזיקע שליחות דורכגעפירט בשלימות.

און פול מיט פרייד און יובל קלינגען די שורות פון זיין ליד:

„די ליפ פון טויט ניט אַפּווישן וועט קאָנען
דעם מינדסטן אַנריר פון מיין שטילער האַנט“.

די מאוימדיקע צייט אונדזערע, דער אַנקום פון קריג, די שוי-
דערלעכע פאַסירונגען אין אייראָפּע, די טאַטאַלע, אומברחמנותדיקע
אויסראַטונג פון דעם יידישן פּאָלק אין די היטלער-אַקופירטע לענ-
דער האָבן ביסלעכווייז איבערגעריסן די לעצטע שוואַכע פעדים פון
זיין אַנגעגריפן האַרץ.

און ווען נאָדיר האָט דערפילט דעם אַנקום פון דעם אומפאַרמייד-
לעכן סוף, האָט ער עטלעכע טעג פאַרן טויט אַנגעשריבן זיין אומ-
שטערבלעך ליד „נענטער“.
פון זיין האַלב־צעבראַכענער פלייט־האַרץ האָבן זיך, ווי דער לעצ-
טער אַקאָרד, אַרויסגעריסן די שורות:

„איך וואָרט און וואָרט אַליין, אַליין...
צי וועט מיר גאָט אַנטוואַרטן גיין ?

אַ צוויי־דריי טריט כאַטש ביז צום שוועל —
איך טראָג אים שניי־בלימען אין זעל.
שמע ישראל — דער סוף פון ליד
אַזוי מוז שטאַרבן יעדער ייד“.

מיט משה נאָדירן איז אַפגעשטאַרבן אַ גרויסער ייד, זועמעס נאָ-
מען עס וועט בלייבן אַ לעגענדע.

מודה אני

אויטאביאָגראַפיש

מיין פאספארט ...

מיין פאספארט אויף איין פוס, אויף וויפל עס איז שייך צום ענין :
 איך בין געבוירן געוואָרן אין אַ קליין שטעטל אין גאַליציע.
 מיין טאַטע איז אין די יונגע יאָרן געווען אַ שטיקל סוחר. דער
 נאָך איז ער פאַראַרעמט געוואָרן און איז געוואָרן אַ לערער ביים פּאָ-
 סעסאָר אין הויף. מיין יחוס־בריוו איז, אַלאָ, ווי איר זעט, ריין פון
 „בורשוואַזע פּלעקן“.

ביי דרייצן יאָר בין איך שוין אין אַמעריקע מיט מיינע עלטערן.
 מיר וואוינען אויף דער איסט־סאָיד — אויף פיט קאַרנער סטענטאַן,
 דאַכט זיך ... ווייט פון נגידים און „קאַפיטאַליסטישע אַגענטן“!
 כדי מפרנס צו זיין אַ שטוב מיט 5 קינדער און אַ קראַנק ווייב.
 פעדלט מיין טאַטע מיט שנאַפּס — „יצחק גאַלדבערגס שנאַפּס“.
 איך זע אים נאָך איצט פאַר די אויגן: אַן איינגעהויקערטער, אַ
 יונג־גרויער, מיט אַ טויטער באַרד איבער בלוטלאַזע ליפּן, ווי ער
 שלעפט זיך מיט די שטרוי־פאַרפּלאַכטענע גאַלאַנען שנאַפּס אין ביידע
 הענט צו די טאַפ־פּלאַרס, וואו אונדזערע לאַנדסלייט וואוינען.

פאַרוואָס דערצייל איך דאָס אייך? כדי איר זאָלט פאַרשטיין,
 אַז ניט געקוקט אויף מיין „ווינער פעלערינע“, וועלכע איז מיר באַ-
 שערט געווען צו טראַגן אין דער ליטעראַטור מער ווי אין לעבן, בין
 איך בטבע ניט פון „אַריסטאָקראַטישן קלאַס“, נאָר פון „ריין־פּראַלע-
 טאַרישן“ יחוס.

ביי מיין פערצנטן יאָר האָב איך שוין געפילט דעם טעם פון
 סוועט־שאַפּ, פון נויט.

נאָר מאַדנע: מער ווי נאָך פיזישער פרייהייט, האָב איך געגאַרט
 נאָך גייסטיקער פרייהייט.

אַז איטלעכער מענטש איז צוגעקאָוועט צו דער וועלט מיט אַ קייט,
 האָב איך שוין דעמאָלט באַגריפּן.

די פראגע וועגן דער לענגשאפט פון דער קייט, איז ביי מיר געווען
פון די מינדערע זאכן.

איך שרייב און שרייב ...

איך האב אין מיין לעבן אויסגעדינט אלע עבודה-זורהס, ווי מען
זאגט. געווארפן זיך פון פאך צו פאך, אבער שטענדיק האב איך גע-
ארבעט פאר ווייניקער, ווי איך בין ווערט געווען, זיך באמיענדיק צו
טאן מיין ארבעט אזוי גוט און אזוי געטריי, ווי מעגלעך, כדי דער
באלעבאס זאל האבן דרד-ארץ פאר מיר און ניט איד פאר אים.
פארקויפנדיק מיין גוף פאר ביליק, בין איך געווען אימשטאנד
צו לעבן בשלום מיט מיין זעל. ניט געדארפט חנפענען קיינעם, ניט
קריכן פאר קיינעם אויפן בויד.

מיר איז געווען ליבער יענער זאל אין מיר כאפן א מצאיה, איידער
איך אין יענעם.

דער שפילער שפיל פון חן און חניפה איז מיר ביז היינט פרעמד.
א יידישער שרייבער בין איך שוין ארום פיר צענדליק יאר און
איך האב שוין מיט דער-א פען, ווי איר קוקט זי אן, אנגעשריבן פאר-
שיידנערליי ביכער: גוטע, שלעכטע און מיטלמעסיקע.
אחוץ די אזוי פיל און אזוי פיל ביכער, האב איך מיר מיט דער
אייגענער פען אנגעשריבן — א לעבן פון ארעמקייט.

און שונאים — אן א שיעור, אין אלע ליטערארישע לאגערן.
מיינע שונאים (ווי מיינע פריינט) זיינען מיר ניט גרינג אנגעקומען
— מיינט ניט. איך האב שווער געארבעט אויף זיי.

אין דער „הייליקער מלחמה“, וואס איך האב געפירט פאר א „בע-
סערער מענטשהייט“, האב איך אפט ביטער געזינדיקט קעגן דעם איינ-
ציקן מענטשן.

פארגיט מיר, איך בעט אייך, אויב איר קאנט. איך פארזיכער אייך,
אז די בייטש, וואס האט אייך געשלאגן, האט זיך אליין מער שארן
געטאן ווי אייך.

ווי איך האב שוין אמאל געזאגט:

ווייל עס טוט מיר אזוי וויי, דערפאר טו איך אייך אזוי וויי.

איך האָב געזוכט אַ גאָט

פרומע יידן גלויבן, אַז דעם מענטשנס גורל ווערט אָנגעשריבן אין הימל. ס'איז אָבער אויך באַקאַנט, אַז אַ שרייבער שרייבט זיך אָן זיין גורל מיט זיין אייגענער האַנט.

„מי ברעב ומי בחרב“ — — —

איינזאַמקייט איז געווען מיין לויף פאַר ניט באַלאַנגען צו קיין שום פען-גרופּע — ניט צו די „פּאַטריציער“ און ניט צו די „פּלעבייער“. ביטערקייט איז געווען מיין לויף פאַר דעם, וואָס אַמאַל-אַמאַל, אין די יונגע טעג פון מיין לעבן, איז אַלצדינג אין מיר געווען ריין און זיס ווי דער מאַמעס מילך.

געבוירן אין אַ משפּחה פון גאָט-זוכער, האָב איך שוין קליינער-הייט גענומען זוכן אַ גאָט, און אַנשטאַט דעם, געפונען . . . ס'לעבן!

און געדאַכט האָט זיך מיר דעמאָלט, אַז איך איינער אַליין האָב געפונען דעם אַנטציקנדן סוד פון דער וועלטס הערלעכקייט און אַז נאָר איך אַליין ווייס דערפון און איך וועל עס קיינמאַל קיינעם ניט אויסזאָגן, ווייל עס וואַלט געווען אַ חילול-השם . . .

גאָט האָט ביי מיר דעמאָלט געהייסן: דאָס לעבן . . .

כ'האָב געטויליעט ס'לעבן צו זיך און געבענקט דערנאָך.

געהאַלטן עס אין די אַרעמס און גאַרניט געוואוסט, וואָס צו טאָן מיט דעם, פון ליבשאַפט.

שיכור בין איך געווען פון דעם גאַלדענעם וויין פון לעבן, וואָס האָט געשפּילט אין אַלע צעלן פון מיין געהירן, אין אַלע טראַפּנס פון מיין בלוט!

און פּלוצים, אַז איך האָב אין דער גרוי-וואַכעדיקער וועלט פון ניו-יאָרק די אויגן אויפגעמאַכט, האָב איך צו מיין שרעק דערזען, אַז כמעט יעדער מענטש איז יעדן מענטשנס שונא, און אַז אַריינגיין אין לעבן דאַרף מען ווי אין אַן אַרמיי: זיך שלאָגן!

קיין שלעגער בין איך ניט. קיין „גיבור“ אויך ניט. האָב איך אַ פינטל געטאָן מיט די אויגן פון שרעק:

„אויף אַזאָ הויכן. מלחמה-באַרג וועל איך מיך דאַרפן אַרויפ-דראַפען כדי אויפן שפיץ דאַרטן דאָס שטיקל ברויט, דאָס ביסל כבוד צו דערגרייכן?“

אבער דראפען זיך אויף אלע פיר, איז, לויט מיין נאטור, מעגלעך
געווען בלויז צו עפעס אן אידייע, א משיח, א גאט ...
נאָר קיין גאָט איז ניט געווען צו געפינען אינערגעץ אין דעם
„וויסטן אמעריקע“ פון יאָר 1904 !

האָב איך מיך געזעגנט מיט טאַטע־מאַמע, איבערגעלאָזט „קאַלאַמ־
בוסעס מדינה“ און בין אַנטלאָפן צוריק אין „אַלטן, שיינעם אייראָפּע“,
וואו דאָס לעבן האָט צו יענער צייט געהאַט — אויב ניט קיין שענערן
אינהאַלט — איז כאַטש פיינערע פאַרמען.
אַזוי האָב איך דעמאַלט געקלערט.

אַז דאָס איז געווען אַ טעות, האָב איך זיך באַלד איבערצייגט.
אַפּגעווען אַ שטיקל צייט אין אייראָפּע, האָב איך גענומען בענקען
נאָך די אמעריקאַנער באַנאַנעס, טאַמייטעס, הייסן שאַקאַלאַד ...
כ'האַב געבענקט נאָך דער דעמאַקראַטישקייט פון דער איסט־סייד,
נאָכן גלאַנץ פון בראַדוויי, נאָך אמעריקאַנישער ברייטקייט און פריי־
הייט.

מיד פון אַרומואַלגערן זיך אויפן אייראָפּעאישן קאַנטינענט, וועל־
כער האָט שוין דעמאַלט געשמעקט מיט „דעקאַדענץ“, האָב איך מיך
ענדלעך אומגעקערט קיין אמעריקע, וואו איך וואוין זינט דעמאַלט,
געפינענדיק דאָ „ס'פאַרשפּראַכענע לאַנד“, פון וועלכן עס רעדט זיך אין
דער ביבל.

אין דער ערשטער וועלט־מלחמה ווער איך אַ „ראַקטאָר“ ...

נאָך יאָרן פון אַרבעטן ביי אַלערליי פאַכן — צווישן זיי אויך שריי־
בעריי, שטייענדיק מיט מיין קופּקעלע לעזער „אונטער דער זון“ און
שמועסנדיק מיט זיי „פון מענטש צו מענטש“, און נאָכדעם, ווי די
קריטיק האָט מיר שוין געהאַט צוגעקלעפט אַ צעטל פון אַ „שיין־דענ־
קער און מפונק“, און נאָכדעם, ווי איך האָב שוין געהאַט מיטגעמאַכט
פיל „ליטעראַרישע מלחמות“ אויף איסט בראַדוויי, האָט די אמתע וועלט־
מלחמה מיך געטראָפן אין פּילאַדעלפיע, וואו איך האָב געאַרבעט פאַר
אַ צייטונג.

פריש פון מיינע „ליטעראַרישע געפעכטן“ אין ניו־יאָרק, האָב איך
מיך געמוזט „איבערברעכן“, זיך צוגעוואוינען צו אַ פשוטער, ניט־

ליטעראַרישער וועלט-מלחמה — צו דעם גאַנצן קאַלאַסאַלן גרויל און שוידער דערפון!

כ'האָב אויך געמוזט שלום מאַכן מיט דער פאַרטאַיעטער שטאַט פילאַדעלפיע, מיט דער מוראדיקער פלו-עפידעמיע, וואָס האָט דעמאָלט געבושעוועט ווי אַ וואַלד-שרפה.

גייענדיק פון מיין וואוינונג אין סטראַבערי מענשאַן צו דער רע-דאָקציע, פלעגט מיר אויסקומען צו זען בלוט-פאַרקילנדיקע סצענעס, ווי אַזוי קרובים און פריינט פון די פרישע קרבנות פון דער „פלו“, רייסן זיך ביי די „פיונעראַל פאַרלאַרס“ איבער אַ טויטן-קאַסטן, וועל-כער יעדער פון זיי טענהט, אַז ער האָט אים פריער באַשטעלט. און ס'איז געווען אַ טאָג, ווען איך בין איינער אַליין געווען די גאַנצע „רעדאָקציע“, אַלע אַנדערע מיטאַרבעטער זיינען געלעגן קראַנק אויף דעם „אונטערגאַנג“.

אין דעם זעלבן טאָג האָב איך עפעס געלערנט : אַז עלטערע פרוי קומט אַריין צו אונדז אין אַפּיס און פרעגט, צי זי „קאַן זען די רעדאָקציע?“ אַזוי ווי איך בין אין יענעם טאָג, ווי געזאָגט, געווען די „גאַנצע רעדאָקציע“, האָב איך געענטפערט, אַז ג.א. וואָס ווילט איר, ליבע פרוי ?

„איך וויל“, האָט זי געזאָגט, „אַז איר זאָלט מיר געבן עפעס אַן עצה, ווי צו פאַרהיטן מיין הויז פון דער פלו, חלילה... איר מוזט דאָך וויסן“, האָט זי געזאָגט, „איר זענט דאָך אַ רעדאָקציע“ — — — כ'האָב אויפגעהויבן אויף איר מיינע פאַרשלאַפענע אויגן און גע-ענטפערט, ווי פון הינער-פלעט :

„גיט אַהיים, ליבע פרוי, און ע... (כ'האָב געטראַכט אַ רגע) גיט זיך אַלע דריי שעה אויפן זייגער אַ צי ביים לעפל פון רעכטן אויער...“ די יידענע איז אַוועק און איז צוריקגעקומען ערשט מיט אַ חודש שפעטער, ווען די פלו-מגפה האָט זיך שוין געהאַט געזעצט. זי האָט געשטראַלט פון פרייד.

גאַרניט וויסנדיק, ווי מיר אַפצודאַנקען פאַר מיין עצה, האָט זי מיר דערציילט, אַז ביי איר אין שטוב האָבן אַלע געגלייבט אין דער סגולה פון ציען זיך ביים רעכטן אויער-לעפל און... זיי זיינען, דאַנקען גאָט, געראַטעוועט געוואָרן.

אין יענעם מאַמענט איז מיר איינגעפאַלן, אַז „גלויבן“ איז אַ גרויס באַקוועמלעכקייט, ניט נאָר פאַר די מאַסן, נאָר אויך פאַר די אויס-דערוויילטע יחידים.

איך האָב דאָס דאָן פאַרמולירט אַזוי:
ביי די רייכע איז גאָט אַ לוקסוס אַזוי ווי שאַמפּאַניער, אַבער ביי
די אַרעמע איז גאָט אַ נויטווענדיקייט, ווי ברויט ...

משה לייב האַלפּערן, קאָלעגע עקס און איך

מיין וועג אין די נאָך־מלחמה יאָרן איז געווען אַ פינצטערער, אַ
האַפּנונגסלאָזער.

„וואוהין איצט?“ — האָב איך זיך געפרעגט. און קיין ענטפּער
איז ניט געקומען פון ערגעץ.

די קעגנוואָרט איז געווען בלינד, און די צוקונפּט — טויב! (ביי
דער פאַרגאַנגענהייט איז נאָך געגאַנגען אַ פאַרע פון די בלאַטיקע האַלבע
לבנות — די קנאַפּל!)

אומקערן זיך צוריק אין בית־המדרש אַרײַן, ווי אַנדערע, האָב איך
ניט געקאַנט.

כ׳האָב דעם וועג אַהין קוים אַמאַל געוואוסט.

דער עקזאַלטירטער מתנגד, וואָס איך בין געווען, האָב איך גע־
וואוסט פון קאַלטן ליכט אַזוי גוט ווי פון הייסן פּלאַקער. נאָר דער
חסידישער אינסטינקט בלינד נאַכצוגיין דעם רבין, איז מיר געווען
פרעמד.

מיט מיין אייגענעם שכל האָב איך זיך דערטראַכט צום יעקב
גאַרדינשן עפּיגראַם, אַז אויב אין יעדן מענטשן וואוינט אַ גאָט, מוז
דאָך אין יעדן גאָט וואוינען אַ מענטש ...

קיין העכערס פון מענטש איז ניטאָ. גאָט איז בלויז אויף אַזוי
פיל העכער, אויף וויפיל דער מענטש טראַגט אים אויף זיין אַקסל.

אַדער אויף די שטראַלן־הערנער פון זיין געדאַנק.

אין דער טאַליקער מרה־שחורה פון אַזוינע מחשבות האָב איך אַ
שטיק פון מיין לעבן אַפּגעשפּאַנט.

אין איינזאַמע הונגער־טעג זיך די זעל אַרויסגעברילט, ווי אַ
שטאַרבנדיקער וואָלף אויפן שפיץ פון אַ פעלז, אונטער וועלכן עס
פּלאַקערן די ווייסע באַנדן פון ים.

איז אַרונטערגעקומען מיין אַלטער קאָלעגע עקס.

ער האָט מיך און מיין פריינט האַלפּערן גענומען אונטער די
אַרעמס און אונדז פאַרטרויט אַ סוד, אַז עס גרינדעט זיך אַ נייע צייטונג,
אַ קאַמוניסטישע, וועלכע האָט פאַר איר אויפגאַבע צו פאַרברידערן

אלע פעלקער פון דער ערד, אפשאפן נויט, הונגער און אומגערעכטי-
קייט פון אונדזער „אמעריטאל“.

מיר זיינען אלע דריי אריינגעגאנגען ערגעץ אין א רומענישן קע-
לער-קאפע אויף דער איסט-סייד, וואו מיר האבן באשטעלט א קריגל
רויטן וויין.

קאלעגע עקס האט גערעדט שטיל, חבריש און געהיימניספול און
מיר ביידע — איך און מ. ל. האלפערן — האבן זיך צוגעהערט מיט
גרויס אינטערעס.

איך ווייס ניט, ווי מיינע אייגענע, קאלירלאזע אויגן, נאָר האָל-
פערנס שטאַלענע שוואַרצאַפּלען האָב איך געזען אויפּלויכטן, בעת
עקס האָט דערקלערט דעם פּראָגראַם פון דער געפּלאַנטער צייטונג —
„די פּרייהייט“.

די ניו-יאַרקער יידישע טאַג-פּרעסע איז אונדז ביידן — מיר און
משה-לייבן — שוין דעמאָלט געווען אַ בעל-חוב: זי האָט אונדז קיין
ברויט און וויין ניט געגעבן, האָבן מיר איר אָפּגעצאָלט מיט . . . וואָס
מיר האָבן געקאָנט.

„פּאַרשטייט“, האָט איינער פון אונדז געטענהט צום צווייטן, „אַ
נייע צייטונג אָן אַרעמע, וואָס האָט קיין געלט ניט, וועט זי מסתמא
צוציען די אייגנאַרטיקסטע שריפטשטעלער און אויב אַזוי“, האָבן מיר
געזאָגט, „איז אונדזער חוב זיך אַנצושליסן“.

מ. ל. האָלפערן האָט נאָך אַ ביסל געצעגערט. איך בין באַלד
אַריין אין סטעף פון דער „פּרייהייט“.

איך האָב געזאָלט שרייבן צוויי זאַכן אַ וואָך און באַקומען אַ באַ-
שטימטן האַנאַראַר. נאָר אַזוי ווי באַלד נאָך די ערשטע פּאַר וואָכן
האַט מען שוין ניט געצאָלט קיין שכירות, האָב איך באַשלאָסן, אַז איך
וועל שרייבן פּיר-פּינף אַרטיקלען אַ וואָך און מער (אונטער פּאַרשיי-
דענע נעמען). עס איז שוין אַלץ איינס . . .

אַ ליכט גייט אויף פון . . . וויימן ברויט

צוריקגייענדיק צו דער סצענע צווישן דעם „רויטן מיסיאַנער“
חבר עקס, און די צוויי „נאַוויסן“ — משה לייב האָלפערן און איך, דער-
מאָן איך מיר, אַז פון עקסעס רייד איז מיר ליכטיק געוואָרן אין די
אויגן ווי פון עפעס אַ שטראַל פון אַ לאַמפּ אויף אַ פענצטער אויף אַן
איינזאַמען דאַרף-וועג.

„וואָס לויכט עס דאָרט אַזוי?“ האָב איך געפרעגט ביי חבר עקס, רעדנדיק ווי פון גלייִהיץ, ווי פון פיבער.

„אַט דאָס“, האָט ער געזאָגט, „איז דאָך לענינס קאַמוניזם, דאָס נייע ליכט, וואָס גייט־אויף אויף דער וועלט — ווייסטו ניט?“ איך האָב אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ. איך האָב ניט געוואוסט.

„טאַקע?“ האָב איך געענטפערט מיט אַ פאַרשעמט קול, „דאָס נייע ליכט? אַוואָ, און פּונוואַנען“, זאָג איך, „גייט עס אויף, זאָלסט מיר לעבן?“

„וואָס הייסט, פּונוואַנען?“ ענטפערט ער, „פּונעם פּייערדיקן הימל

אין מאַסקווע, וואָס איז פול מיט שטורעם און מיט מופתים...“ איך האָב מיר געוואָלט זאָגן, אַז ס'איז אַ בייזער חלום... ווייל עס האָט זיך מיר אויסגעוויזן, אַז דאָס נייע ליכט, וואָס גייט אויף איז בלויז דער גלאַנץ פון אַ ווייס שטיק ברויט, און ווייטער גאַרניט.

נאָר פון דער פינצטערניש איז אַרויסגעקומען אַ קול און דאָס קול איז געווען גרויליק־טיף און ס'האָט געציטערט און ס'האָט געזאָגט: „ברויט איז הייליק... בייג אַן דיין קאַפּ, משה נאָדיר... צי אַראָפּ די שיד. דאָס אַרט, וואו דו טרעטסט איז ערד. אויף דעם וואַקסט תּבואה, תּבואה איז ברויט. ברויט איז הייליק...“

אונטערן היפּנאָז פון די פאַרכישופּטע רייד פון קאַלעגע עקס בין איך אַנדרימלט געוואָרן, ווי אַ קראַנק יינגל ווערט אַנדרימלט צו די צאַרטע טענער פון באַכס אַ קאַנטשערטאַ.

מיר האָט זיך געחלומט, אַז איך האָב זיך געלייגט אַפרוען אינ־מיטן וועג, אין אַפּענעם פעלד. אינמיטן שמאַלן שלאַד, וואָס פירט פון לעבן צום טויט און... צוריקוועגס.

אַז איך האָב מיך אויפגעכאַפּט איז געווען אַרום 4 אַזויגער, אין אַן אומקרייטיקער ווינטערנאַכט פון 1922.

לעבן מיר איז געזעסן מיין שוין איצט פאַרשטאַרבּענער חבר מ. ל. האַלפּערן.

ער האָט מיך געהאַלטן ביים דופּק, געקוקט אויף מיר מיט זיינע קינדישע אויגן (דורך די שווערע טאַפּל־ברילן) און געזאָגט: „ס'איז גוט אַזוי. דו פילסט זיך שוין בעסער, משה נאָדיר. האַסט שוין אַ גאַט... מזל־טובּ דיר!“

און ער האָט זיך צעשמייכלט מיט זיין טיטאַנישן שמייכל.

„נו, און דו, משה לייב?“ האָב איך געפרעגט, „אז איך גיי צו
„גאָט“, וואוהין זשע, מיין פריינט, וועסטו גיין?“

„איך?“ האָט מ. ל. האַלפערן געענטפערט, „וועל מיך אַ ביסל
אַרומדרייען אין דרויסן אַרומ'ען ליכט. דערנאָך וועל איך מיך אַריינ-
כאַפן אינעווייניק אין קאַמוניזם אַריין, אויף גיך-גיך, איידער כ'האָב
חרטה... ווייסט דאָך“, זאָגט ער, „דיכטער האָבן אַ טבע חרטה צו
האָבן... און ווי זאָגט דער פּילאָסאָף פּלאָטווס קאַמפּראַמיסוס“, האָט
ער ציטירט אַן אויסגעטראַכטן פּילאָסאָף, „אַ דענקער איז אַ טראַכטער,
נאָר אַ פּאַעט איז אַן איבער-טראַכטער...“

„אינעם איבערטראַכטן“, מאַכט ער, „ליגט די געפאַר.“
אַזוי אומגעפער, האָט געזאָגט מיין פריינט משה לייב האַלפערן.
עטלעכע חדשים פאַר זיין טויט, ווען איך האָב אים באַגעגנט צום
לעצטן מאַל, האָט זיך פאַר מיר האַלפערן באַקלאַגט:

„איך בין אַריין אין דער טיר פון קאַמוניזם מיט אַזאַ אימפעט, אַז
איך בין באַלד אַרויס דורכן פענצטער... דו אַבער טאַפּסט דעם וועג
פּאַוואַליע. דו גייסט און דו גייסט... דו וועסט אַזוי גיין יאָרן און
יאָרן. נאָר איידער דו וועסט אַנקומען, האָב איך מורא, וועט שוין
ניט זיין צו וואָס!“

די ערשטע העלפט פון דער-אַ פינצטערער נבואה (טיילווייז מיין
אייגענע), האָב איך אַמאַל ציטירט אין דער „פרייהייט“ אין אַן אַרטיקל
איבער משה לייב האַלפערן. די אַנדערע העלפט האָב איך באַהאַלטן
פאַר זיך אַ רעליקוויע.

אין זיך האָב איך שוין דעמאַלט געוואוסט פון דעם אמת, אַז אַלע
„משיח-פּאַלאַצן“ ווערן געוויינלעך פאַרטראַכט אַזוי גראַנדיעז, און עס
געווערט אַזוי פיל יאָרן איידער מ'בויט זיי אויף, אַז איידער מען ציט
אַרויף דעם דאָך פּויליש שוין דער פּונדאַמענט...

בין איך דעריבער אַריין אין קאַמוניזם פּאַוואַליע-פּאַוואַליע, כאַפּן-
דיק אַלע מאַל אַ קוק אויף הינטערווילעכס און האַלטנדיק זיך שטענדיק
ביי דער „ליניע“, ווי ביי אַ פאַרענטש אַרום אַ שפיץ פון אַ הויכן, קיי-
לעכדיקן דאָך, פון וועלכן מען קאָן אַ ליאַדע מינוט אַראַפּפּאַלן און
צעשמעטערט ווערן.

איך בין, הייסט דאָס זשע, אַריין אין דער „פרייהייט“, געוואָרן
פריער אַ מיט-שטייער, דערנאָך אַ מיט-גייער, דערנאָך אַ מיט-לויפער.

איך בין געלאפן מיט א שווער הארץ... און ווייל איך האב געקענט מיין טיפן אומגלויבן, האב איך מיד מיט געוואלט אריינגע- הארטעוועט אין אן אייזערנעם גלויבן, א שטאלענער דיסציפלין. נאר ספקות האבן געפרעסן מיין הארץ און עס רוען ניט געלאזט.

2.

דער אנהייב פון דער לענין-פארגעטערונג

אין יענער צייט האבן זיך שוין אנגעהויבן ווייזן סימנים פון דער לענין-פארגעטערונג, וועלכע האט געלייגט דעם פונדאמענט פאר דער סטאלין-פארגעטערונג אין די שפעטערע יארן. די לענין-געצנדינעריי איז נאך דעמאלט געווען אן איידעלע, א פארזיכטיקע. אבער מיט אלע מיינע חושים האב איך פארגעשפירט, אז דאס גייט א געצן-קולט, וואס קאן די וועלט חרוב מאכן. ערשט, אז לענין איז מער ניט געווען צווישן די לעבעדיקע, האב איך דעם קאפ געבויגן צו דער נויטווענדיקייט פון אן „אפגאט פאר די מאסן“.

„די רוסן“, האבן מיר חברים דערקלערט, „זיינען ווי קליינע קינד- דער. רעדן צו זיי וועגן אן אבסטראקטן גאט, איז ארויסגעווארפן. זיי דארפן האבן א גאט, וואס זיי קאנען זען מיט די אויגן, אנטאפן מיט די פינגער... אויב ניט קיין לעבעדיקן גאט, איז כאטש א טויטן.“

אזא „גאט“ איז איצט געלעגן אין מירמעלנעם מאזאליי, אויפן רויטן סקווער אין מאסקווע, מיטן מאנגאלישן, קליינעם פנים געפאנצערט אין דער פעסטקייט פון טויט און פון אומשטערבלעכקייט.

אבער א סך פראגעס האבן מיר קיין רו ניט געגעבן.

דאס ערשטע, וואס איך האב ניט געקאנט פארשטיין איז געווען דער מארקסיסטישער פאראדאקס, אז דאס מאטעריעלע לעבן איז אלץ און דער אידעאל — גארניט. און... דערפאר דארף יעדער זיין גרייט אונטערוואונדן זיין לעבן פאר אן אידעאל!

אויף מיין פראגע צו די חברים:

„וואס מאכט איר פון מענטשן אפגעטער?“ איז שטענדיק געקומען

דער גרייטער ענטפער:

„דו דארפסט זיך ניט מישן אין פאליטיק, משה נאדיר, דו ביסט

א פאעט“.

די פרומע פארטייקעץ האָבן שוין דעמאָלט ציניש געשמייכלט
אין זיך אַריין :

„פאַרלאָז זיך אויף אונדז! מיר'ן דיך ניט פאַרפירן, חלילה...“
אין פּרילינג פון יאָר 1926 האָב איך באַשלאָסן עולה־רגל צו זיין
צום „הייליקן לאַנד פון די סאַוועטן“.

די „פּרייהייט“ האָט מיר געמאַכט אַ גרויסן „אַונט“, אויף וועלכן
איך האָב זיך אַרויסגעזאָגט, אַז „איך פאַר קיין רוסלאַנד געוואויר ווערן
פון דער ערשטער האַנט, צי איז ניט דער לעניניזם אַ רעליגיע פון
בלויז ברויט מיט פוטער? פאַר אַנדערע הונגערקע מענטשן“, האָב
איך געזאָגט, „מעג עס זיין זייער גוט, „נאַר איך“, האָב איך געזאָגט,
„הונגער מיט דער זעל, מער, ווי מיטן גוף...“

האָט מען מיך דערפאַר גוט אויסגעשייגעצט אין דער קאַמוניס-
טישער פרעסע, מיך גערופן „געפעשטשעטער בן-יחיד“, „צעבאַלע-
וועטער אַריסטאָקראַט“ און ענלעכע נעמען.

איך האָב פאַרביסן די ליפן און געשוויגן. איך האָב געגלויבט,
אַז אפשר האָב איך ניט געדאַרפט אַנטפלעקן אַזוינע נאַקעטע אמתן
פאַרן פאַלק.

איך פאַר קיין מאַסקווע „זיך בענטשן“

די געשיכטע פון מיין רייזע איבער אייראָפּע קיין רוסלאַנד איז
טויזנט מיט איין נאַכט. אַבער טאַקע נאַכט!
פינצטערע נאַכט, דורך וועלכער איך האָב געטאַפּט דעם וועג צו
זיך, צו גאַט, צו מענטש.

איך וועל מיך ניט אַריינלאָזן אין לאַנגע דרכים וועגן מיין ניין-
חדשימדיקער רייזע איבער פיל טיילן פונעם סאַוועטן-פאַרבאַנד.
דאָ וויל איך בלויז דערציילן, אַז מיין גאַנג צום „קאַמוניסטישן
אידעאַל“ איז געווען אויסגעלייגט מיט שפיציקע שטיינער.

איך האָב אין סאַוועטן-פאַרבאַנד געזען נויט, ביוראָקראַטיע, אַרעמ-
קייט, איך האָב אַבער אויך געזען דאָס נייע פיל-פאַרשפרעכנדיקע לעבן,
די אינדוסטריעלע דערגרייכונגען, און איך האָב געטראַכט, אַז מיט
דער צייט וועט זיך אַלץ איינסטאַבילירן, לויט דער נבואה פון לענינען.
דערווייל, האָב איך געטראַכט, דאַרף מען קוקן אויף דעם אַלעמען פון
דער הייד. פון דער הייד האָט מיר דעמאָלט דער קאַמוניזם — אין די
יאָרן 1926—1927 — אויסגעזען ווי די איינציקע רפּואַה צו אַלע איבלען
פון דער געזעלשאַפּט.

אָזוי, יעדנפאלס, האָב איך דאָס געוואָלט פאַרשטיין. אפשר דער פאַר, ווייל דער קאָמוניזם האָט מיך שוין געהאַט אָזוי פיל געקאָסט (אין געזונט און אין גלויבן!) און מעגלעך אויך דערפאַר, ווייל איך האָב זיך ניט געוואָלט לאָזן באַאיינפלוסן פון די אייגענע אומבאַקוועמלעכ־קייטן, וואָס מיר איז אויסגעקומען צו ליידן אין רוסלאַנד. בין איך אַרויס פון דאָרטן אָן איבערצייגטער קאָמוניסט.

איך האָב געזאָגט צו זיך אָזוי:

„פאַר דיר, ברודער משה נאָדיר, מעג דער קאָמוניזם טאַקע ניט טויגן. דו האָסט ליב אַרבעטן, עסן און שלאָפן ביי פאַרמאַכטע טירן און פאַרהאַנגענע פענצטער. דו האָסט ליב איינזאַמקייט און פּריוואַט־קייט, שטילקייט און מעדיטאַציע; אָבער ביי דער גרעסטער צאָל מענטשן,“ האָב איך געשריען אויף זיך, „באַשטייט פּרייהייט הויפּט־זעכלעך אין דער מעגלעכקייט צו זיין פריי פון אַבסאָלוטן הונגער און פון פיזישע יסורים... און קיין פאַרהאַנגענע פענצטער פעלט זיי ניט און נאָך שטילקייט און מעדיטאַציע האָבן זיי דערווייל קיין צייט ניט צו בענקען.“

איך האָב געפונען אַ „נאָט“

איך האָב גענומען דינען דעם קאָמוניזם מיט לייב און לעבן. ניט ווי די „גענעראַלן“, וואָס שטאַרבן ברוך־השם אין בעט, אָדער הינטערן בעט, נאָר ווי איינער פון דער זעלבסטמאָרד־ברייגאַדע, וואָס בינדט זיך אַרום דאָס האַרץ מיט דינאַמיט, מיט דער אויפגאַבע צו גיין בלויז אַהין און ניט צוריק.

וואָס פאַר אַ „דיבוק“ עס האָט מיך באַזעסן — קאָן איך איצט אין רעטראַספעקט ניט פאַרשטיין. אָזוי פילפאַך־קאָמפּליצירט איז דער מענטש, אָז אָפט וועט ער טאָן זאַכן, ווייל ער האָט מורא, אָז עס איז ניט פאַר זיינע כוחות.

ביי טשעכאָוו, דאַכט זיך, איז דאָ אַ מעשה, ווי איינער דאַרף זיך שלאָגן אויף אַ דויעל מיט עמעצן און ער האָט אָזוי שטאַרק מורא פאַרן טויט, אָז ער באַגייט אַזש זעלבסטמאָרד...

וועמען האָב איך ניט געזידלט און אויף וועמען האָב איך מיך ניט געוואָרפן מיטן אימפעט פון מיין זעלבסטמערדערישער פען!?

אפשר איז דאָס געווען דאָס געוויסן אין מיר, וואָס האָט געשריען:
„שריי הויך... וועסטו ניט הערן ווי עס שרייט אין דיר.“
אפשר איז אין דעם שולדיק געווען מיין פאַרשאלטענע נאַטור —
די נאַטור פון אַ זעלאַט; מיין גרויס אומגעדולד מיט דעם אומרעכט,
וואָס ווערט געטאָן צו די אַרעמע און דערנידעריקטע.
איין זאך ווייס איך:

פאַר יעדן טראַפן בלוט, וואָס איך האָב פאַרגאַסן מיט מיין פען,
האָב איך באַצאַלט מיט צוויי טראַפנס פון מיין אייגענעם האַרץ-בלוט.
דאָס איז אַבער ניט קיין תירוץ פאַר די אַלע, וועלכע איך האָב
אַזוי בלינד און פאַנאַטיש אַטאַקירט, און מיין האַרץ וויינט איצט דאָרויף.
און וואָס געוויסע מענטשן זאָגן: „משה נאָדיר איז אַן עגאָאיסט,
ער איז פאַרליבט אין זיך אַליין“ — ענטפער איך: „כ'בעט איך זייער,
וואָס האָט דען דער משה נאָדיר אַזוינס געטאָן פאַר מיר פּערזענלעך,
אַז איך זאל אים ליב האָבן? האָט ער דען ניט ביי יעדער געעלגנהייט
מיין גליק פאַרדאַרבן? מיין לעבן געשטערט?“

עס איז אפשר אַ נאַטור-געזעץ, אַז איינער, וואָס שטעלט זיך קעגן
טויזנט, זאל פון אַלע טויזנט צוריקגעשלאָגן ווערן. כאַטש מצד דעם
איינעם איז דאָס ניט קיין „חכמה“ און מצד די טויזנט איז דאָס ניט
קיין „העלדישקייט“.

איך פאַרשטיי אַבער ניט, ווי איז עס מעגלעך, אַז בעת איינער
ליגט אויף דר'ערד און קאַרטשעט זיך פון יסורים, וואָס ביי אים איז
אַ גאַט געשטאַרבן, זאל נאָך אַ נעכטיקער „חבר“ האָבן דאָס האַרץ אים
אַ פען-שוואַק אין ברוסט אַריינצושטעכן...
און וואָס מ'זאָגט „משה נאָדיר איז פּערזענלעך“, איז עס טאַקע,
נעבעך, אמת.

אַלע פּערזענלעכקייטן זיינען עס.
דער יאָדר פון אַבסטראַקטן אמת איז איינגעוויקלט אין אַ שאַלעכץ,
וואָס הייסט מענטש. טוסטו אויס דעם אמת פון דער שאַלעכץ —
ברענגסטו אום ביידע זאַכן: דעם אמת און דעם מענטש.

די אַנטישונג און דערוואַכונג

ביסלעכווייז איז געקומען די אַנטישונג.
שעקספיר זאָגט ערגעץ: „קיין זאך עיפושט ניט אַזוי שטאַרק ווי
אַ פאַרפּוילטע ליליע“.

די „בלום“ פון מאַסקווע האָט באַקומען אַ גיפטיקן גערוך. און דער דאָזיקער גערוך האָט זיך פאַרשפּרייט איבערן גאַנצן וועזן פון די קאָמוניסטישע אַפּאַראַטן אין אַלע לענדער. און אויב דער „קאָמוניזם“ האָט געקאַנט אַזוי ציניש פאַרראַטן — אויף וועלכע סאָציאַלע „איבערברוכן“ קאָן מען שוין איצט האָפּן? ביים העלישן פּלאַקער פון דער צווייטער וועלט־מלחמה האָב איך דעם אַלט־נייעם אמת דערזען, אַז דער מענטש איז איבער אַלעס. און אַז די רעטונג פאַר דער מענטשהייט ליגט אין פּרידלעכן, גוואַלטלאָזן איבערגאַנג פון איין געזעלשאַפּטלעכער פאַרם אין דער צווייטער, אין דעמאָקראַטישן סאָציאַליזם — אויף דעם אופן אַדער אויף אַן אַנדערן: ניט אַרויסרייסנדיק קיין סאָציאַלע פּונדאַמענטן מיט די וואַרצלען, נאָר לאַנגזאַם איבערבויען — שטיין צו שטיין, ברעט צו ברעט. ניט איבערמאַכן צום ערשט די געזעלשאַפּט, כדי דורך דער נייער געזעלשאַפּט איבערצומאַכן דעם מענטש, נאָר פאַרקערט: צום ערשטן איבערבויען דעם מענטש דורך דערציאונג, דערנאָך, — מיט זיין באַ־וואוסטזיניקער מיטהילף, — ביסלעכווייז די געזעלשאַפּט איבערבויען. אַן בלוטיקע גוואַלט־ריסן, אַן דעספּאָטישער דיקטאַטור פון רעכטס אַדער לינקס. ניט דורך אוממענטשלעכע מיטלען צו עפעס אַן אומקלאָרן ציל, וואָס ליגט באַהאַלטן אין די סודותפולע פּאַלבן פון דער צוקונפּט, נאָר דורך אמתער דעמאָקראַטיע און הומאַנעם ליבעראַליזם צו אַ העכערער מענטשלעכקייט און ציוויליזאַציע. עס איז אַ נאַרישקייט זיך צערעמאַניעל אַנצושליסן אין דער פּריי־וויליקער לעש־ברייגאַדע, אַקוראַט דעמאָלט, ווען דיין אייגן הויז שטייט ביז צום דאַך אין פייער. דאָס איז מיר איצט קלאָר ווי דער טאַג.

אַפּריל, 1940

משה נאָדיר

מורה אני

עם האָט מיין יוגנט ווינציקלעך געזאָגט געהערט,
עם האָט מיין מאַמע גיט פאַרזונגען מיך אין ווינל :
אַ טויבער פּויגל איז געווען מיין יוגנט,
הילטלאָז איז געווען זיין שנוב, זיין פּויגל.

אין בהרשעלט האָט איך אליין געפרוּאָווט זיך —
אויף סטרוגעס שפּילן, אויף צימבלען קלאַפּן ;
מיט פינגער אומגעלערנט, אומגעלומפערט
פלעג איך מיינע לידער טאַפּן.

נאָר געציטערט האָט מיין זעל, געציטערט
מיט יעדן טאָפּ פון צימבל, מיט יעדן פּלאַמך פון פּידל.
אין וואַלקנברעד פון פּיון, דורך שטורעמס און געוויטער
האַט איך געבוירן מיינע ערשטע לידער.

דערנאָך האָט איך, ווי אַ ווירטואַזע,
באַמייסטערט סטרוגעס פּיל און אינסטרומענטן.
באַקאַנט געווען בין איך דער עיקר פאַר מיין העזה —
און אַז איך רייס פון וואַרט די אייזנפענטעס.

און אינעם טון איך שוין אלט, שוין גרוילעך.
מיין באַרנג — אַ באַרנג פון שערבן, פון צעברעכונג.
די נאַענטסטע ביימער פּאַלדאָום אַרום מיר —
איך קען שוין מער נישט נאַכהאַלטן קיין רעכענונג.

עס בלייבט און קנאַלט — נאָר ס'איז דאָס שווערע קנאַלן
פּיל אַפּטער, ווי דאָס גרינגע בלינצן.
זיך אַז און איך וואַרט, איך זאָל אליין שוין פּאַלן —
אַ, נאָט, ווי לאַנג וועל איך דאָ זיצן ?

מיאָמי ביטש, מאַי, 1938

ממעמקים

ווער זינגט אין פינצטערניש — פון ליכט,
זיצנדיק אין פייכטן תהום?
עס איז דער דיכטער, עס איז איך —
דער לעצטער איינוואוינער פון מדום.

מ מ ע מ ק י ם

ווער זינגט אין פינצטערניש — פון ליכט,
זיצנדיק אין פייכטן תהום?
עס איז דער דיכטער, 'עס איז איך —
דער לעצטער איינוואוינער פון סדום.

פון דער גליווערדיקער טיף,
עכאלאָז, אויסגאַנגלאָז —
איך זינג דער שיינקייטס בלויעם מף,
ווי דורכגעגילט ווענעציש גלאָז.

אַז באַמבעס קראַכן אין דער נאַכט
און אימה עסט דעם פחד אויף,
ביי די וואַכפּייערן עס וואַכט
דער גייסט אַליין — אַן דעם גוף.

ווען יאוש, ווי אַ צווייג פון בליי,
נעמט אַרום די זעל — אַ רייף,
איך זינג פון ליבע אויפדאַסניי
אין אַלע בלוטגעפלעקטע הייף.

ווען מענטשנמאַרכן בליצן אויס
דעם לעצטן פונק פון שכלס פאַרב,
איך ברען דעם מוסטער פון אַ רויז
אַריין אין איובדיקן שאַרב...

דאַס פּייער ביז צום האַלדז? די ליפּ
איז פּריי פאַר לעצטן תהילים־שיר,
זי לאַכט מיט זינגענדיקן כליפּ
פון טויט אַליין, וואָס לאַכט אין מיר...

אויף יענער זייט היינט

געווען און געווען און געווען און פארגאנגען,
געווען און געווען און געווען און נישטאָ...
זומערס וואָס זינגען אויף טעלעגראַפֿישטאָנגען,
ווינטערס — ווי דימענטן לימענע-בלאָ.

געווען און געווען זיינען טעג, ווי די קרוינען,
נעכט, ווי פאַרשוימטע בעכערס מיט וויין,
אינדזלען באַפעלקערט מיט וואונדערפאַרשוינען,
פרויען פון רויוז און מירמלשטיין.

געווען אַזאָ ווייטקייט, געווען אַזאָ רחבות
און שטילקייטן טויזנט און אפשר נאָך מער,
שטרעקעס, פאַרטרונקען אין האַפֿן און נאָך וואָס,
שטראַמען, וואָס פירן די בענקשאַפט אַהער...

אַ, זייד פון די טעג, אַ, שפּאַנגלען פון אַוונט,
דאָס האַרץ פול מיט טויבן מיט ווייסע פון פרייד...
ס'איז אַלץ אַזוי ווייט און אַלץ אַזוי נאָענט,
ווי וואַרעמע, ערשט-אַ-פאַרקלונגענע רייד.

די וואַזע פון האַרץ, צעבראַכן אין שטיינער,
צעגאַסן דעם נעכטן, וואָס קערט זיך ניט אום;
נאָר דאָרט אין דער טיף — איין-אַליין, איין-אַליינער
עס ציטערט מיט וויימוט די נאַכגלאַנץ-בלום...

און קראַכן די ווענט פון אַלע פיר וועלטן
און טראַגט זיך אַ טעמענער טויט-טאַראַראַם, —
איך צילע און צילע די פערל פאַרגעלטע,
און גילד מיך מיט גאַלד פון פליסנדן פלאַם...

לעבן

איך גלעט ס'ווילדע לעבן איבערן האַלדז.
פאַרציערט קוק איך אין דער בעסטעס אויגן.
מיר זיינען צוויי אַליין אין וואַלד —
און איך מיט קינדערישן פּייל און בויגן...

איך זע דעם נאַגל און דעם צאַן געגרייט.
כ'זע דעם שפרונג אויף שטייפן חיה'רוקן.
איך שפיגל אָן מיין ווייסע לאַמישקייט
אין גרינע פייערס פון פאַרצוקונג...

ערד

פון דיר זיך אויפגעהויבן,
פון דיין אַטעם אַ שטיק אַפגעריסן,
ערד,
בין איך געוואָרן...
דער פרידלעכער טרוים פון דינע הימלאיען,
דער פעכל פון דיין פאַווע
און אויך דאָס אונטערערדיש רוישן
פונעם צאַרן,
וואָס מאַכט דיין ברוסט
צו ציטערן מיט לאַווע.

עס פלייצט אין מיר, עס בריליאַנטירט
דער פלאַמשטראַם פון
דיין בלענדיקן געהיר.

אַ גרויסער שיין
איז איבער מיר,
אין מיר.

איך בין דאָס לייכטנדיקע,
פינטלדיקע
שטויבעלע פון דיר ...

ווי דו בין איך (פון נאָענט)
בלויז — האַרטע וואָר, בלויז שאַל.
נאָר טיף אין מיר
איז ים,
איז אייביקייטס
פאַרגעסן קול.
אין סודות־אַדערן: גאַלד
און ראַדיום און קויל ...
ווי ביי דיר, דעקט צו דעם פלאַם,
ביי מיר — דאָס קאַלטע מויל.

אַ פּאָרונטן

1

כ'קוק אַרײַן אין אַייערע פּנימער, לאַכנדע אַפּגרונטן,
פון אַייערע הערצער רײס איך אַפּ די שלעסער,
צו גײן מיט אַיך דעם טאַנץ דעם אומגעזונטן
פון בלינדע שלייערס און פון בלויזע מעסערס.

איך בין פאַר בלום פון אמת עלעגאַנטע וואָזע
געלבער צווייט פון אומגלויב אין מיר וואוכערט פינצטער,
מיין האַרץ אַ קעמל איז אין מדבר, אַן אַאָזן
און אַן אילוזיעס די מינדסטע.

איך זע די ווייסע אומרו פון דער כוואַליע,
דאָס קורצע גליק אויף סדום־בעטל צעצויגן,
איך זע די וועלט, ווי אַ צאָן אַ קאַליע,
און אויסגערונענע טעג, ווי אויסגערונענע אויגן.

די הענט און פיס אין שטרויכל
 אין פלאַנט פון פלינט און פלאַקס.
 עס זעצט אַ בליציק רויכל,
 ווען ראָד אַנטלויפט פון אַקס.

ס'איז פייער אונדזער ראָד־רינג,
 ס'איז ווינט די לייטער־פור,
 און פון דער ווייטער האַפענונג
 נאָך קוים, נאָך קוים אַ שפור.

עס טרייבט די רעדער־פלאַמען
 די בייטש פון רויב און ראַנג.
 בלויז מענטשנוואַנט קען צאַמען
 דעם גאַנג צום אונטערגאַנג.

לאַמיר אַלע אינאיינעם...

לאַמיר אַלע אינאיינעם אַנטקעגן גיין
 מיט פאַן און טרומייטער — זיך אַליין.

אַלע פאַר יעדן און יעדער פאַר אַל;
 אַרויס פון די רייען, אַרויס פונעם כלל.

באַפרייט זיך איר, שאַף, פון פאַסטוּך־האַרד
 און לעקט פון דער ערד דאָס גרינע וואַרט.

אַ, לאַמיר אַרויס פון דעם קייטנרינג
 און זיין פאַר זיך זעלבסט קליין און גרינג.

צו וואָס דאָס אַ סכטום? ס'איז יעדער אַ סך —
 אַן עדה פון איכן, אומבאַקאַנט, אומבאַוואַכט.

די פעלזן? פון גאוה און גדלות אַ וואַנט,
דעמיטיג־טרויעריק — דאָס שטויבעלע זאַמד.

ווידערשפעניקן לאַמיר אין דער תורה פון מאַרקס,
אין זיינע פאַרדאַרטע וויסנשאַפטוואַרג .

לאַז יעדער בלימל זיין זעלבסט־געצירט,
וועט פינקלען דער גאַרטן אין בונטן קאַליר.

לאַמיר גיין אין די וועגן פון לוי־יצחק און בעש"ט
און דינען צו זיך ביז די זון זיך פאַרלעשט.

און גלעטן און שלייפן דאָס ריזיק שטיק גאַלד
וואָס איז איך — לויט די רייד פון ווהיטמאַן וואַלט.

און קושן די אייגענע ליפן מיט גלוסט —
און קושן דעם שפיגל, וואָס האָט דיך געקושט.

דינען מיט זעלבסט דעם זעלבסטפולן גאַט
און נאַכגיין די שפורן פון אייגענעם טראַט.

אַ האַרץ קען ניט בלאַנדזשען! וואו עס גייט — דאָרט איז רעכט.
די האַנט קען ניט קריוודען איר מוטער וואָס שעכט.

טאָ לאַמיר זשע אַלע אינאיינעם, אין איין
זיך יעדער באַזונדער אַנטקעגנגיין —

מיט וויסל צעשפרייטע, ווי פאַנען אין ווינט,
מאַכן אַ וואַרע דער רגע, וואָס רינט —

וואָס רייסט, ווי אַ שנעלשטראַם, דורך מיר און דורך דיר,
און ריזלט אין ליכטיקע ציטער־שניר.

און טראַגט אונדז אַנטקעגן אויף טאַצן — גאַלדרויט
דאָס זיסע געוויין און דאָס ביטערע ברויט.

צו מיין נאָמען

איך לאָז דיך איבער, נאָמען, איך גיי אַוועק.
זיי געזונט, דו צייכן פון מיין ווירקן.
זיי געזונט, נאָכשלעפנדיקער עק,
איך האָק דיך אָפּ מיט זיבן טויזנט העק,
וועסט ווייזן דיינע שטיק אין צוקונפטס צירקן .

זיי געזונט, מיין נאָמען, פאַרדין דיין לעבן
אַליין אָן מיר. מיט מיר ביסטו ניט גליקלעך.
די וועלט איז ברייט — און ברויט וועט מען דיר געבן
אין אויסטויש פאַר מיין אומדערענדיקט שטרעבן,
נאָר קום ניט אויף מיין קבר: כ'זאָג דיר אָן אויסדריקלעך!

גענוג האַסטו, מיין נאָמען, ס'לעבן מיר פאַרגיפט,
מיט טומלדיקע יידישלעכע זשעסטן.
האַסט בלוט געפאַדערט פון מיין בלייכסטער שריפט
און ווי אָן אַנקער געהאַמליעוועט מיין שיף,
ווען אויסגעשפּרייט די פליגל זי האַט צום סאַמע בעסטן .

ווי פיינט כ'האַב דיך. דו האַסט עקספּלואַטירט
מיין גוף, מיין גייסט, מיין גוסט נאָך רו און פרידן.
עס ציען זיך די געסט דאָך בלויו צו דיר,
אָן איינזאַם שלאָפט די קליאַמקע אין מיין טיר,
טראָגן דיך אויף הענט, אויף קעפּ — אַ מנין יידן.

איז נאָכאַמאָל: אַדיע! צום קיינמאָל ווידערהערן,
דו, נאָמען, וואָס וועסט לעבן פון מיר לענגער
האַסט קיינמאָל מיר ניט אָפּגעווישט די טרערן,
ווי ס'ווישט דער זעלנער ראַסט פון שטאַל-געווערן,
און האַסט געלעבט אין מיר — אין זעקס-און-צוואַנציק בענדער.

היינריך היינע

ווי האַפּנדופט פון מיין שטאַט נאראיעוו,
עס גייט מיר נאָך דער צאַרטער נאַמען דיינער,
אַיעדן טאָג עפּן איך אויפּסניי אויף
דאָס בוך פון גאַלד און גאַל — היינע.

כ'זע דיך אין דיין פיין אינגאַנצן אינגעטונקען
און אין דיין טרוים אינגאַנצן דורכגעלויכטן,
דיינע שלייפּן שפּריצן ביטערע פונקען,
דיינע אויגן בלוטן דורך די רויכן.

איך רעד מיט דיר, ווי צום נאַענטסטן שכן,
איך וויין צו דיר, ווי דו ווינסט אין ליבע.
עס ליגט די וועלט אין העלפטן צוויי צעבראַכן —
אין ביידע העלפטן כליפען דיינע לידער.

געפלאַגט, ווי דו, פאַר דער פרייהייט טאַקע,
פאַרסמאַליעט אין דער שלאַכט די אויגן-ברעמען,
איך שרייב, אַזוי ווי אין אַ פעלד אַן אַקער,
אַ שורה-גריסל, איך פרעג ניט וועמען...

ווי דו, ווייס איך ניט וואו וועט זיין מיין קבר:
אין טיפּן ים, אין מדבר, צי אין ברוקלין?
איך ענדיק אויס דאָס ליד אויף מיין אייגענעם שטייגער,
זיך שפּילנדיק מיט פייערדיקע קוקלען.

איך קען, ווי דו, דעם וועג צום רעגנבויגן —
דעם מדבר-וועג, וואו הייסע שטערן פלאַצן.
איך קען, ווי דו, די שעהן, וועלכע זייגן
דיין מוח אויס, אין קבר מיט מאַטראַצן.

איך האָב, ווי דו, מיין האַרץ אוועקגעגעבן
צו תליון-טעכטער, צו פעטלעכע מאַטילדעס.

ווי דו, האָב איך, די ברייטע גאַס פון לעבן
אויסגעווייכט — פאַר סטעזשקעס שמאַלע, ווילדע.

פון מירמל איז דיין ליד! פון גאַלד און בלוט און פייער,
פון שניי דיין ליד, פון מילך און פון טרויבן!
אַ, היינע, דו מיין ליבסטער, היינריך, דו מיין טייערער,
עס וואַרקען אין מיין זעל דייער-טויבן.

די צייט איז צען יאָר יינגער: איך און זי מיר שטייען
אויף פיער-לאשעזן, ביים קברל ביי דייענעם.
אַ, דורות שטאַרבן — קומען און פאַרגייען,
נאָר יעדער גיט אַ קוש די לידער היינעס.

דעצעמבער, 1937

פאַרלוירן די שליסלען...

כ'האַב ניט קיין שליסל, כ'האַב ניט קיין טיר —
עס עפנט זיך גאַרניט — גאַרניט פאַר מיר.

כ'האַב שליסלען פאַרלוירן, כ'האַב טירן געהאַט —
נאָר איצט בין איך מיד, נאָר איצט בין איך מאַט.

אַ ליידיקע לערקייט, אַ שוואַרצעכער גרוי
און וואו איז דער גלויבן, דער הייליקער טרוים?

ס'זיינען געטער געוועזן און צוויטן, ווי שניי, —
איז אַ גרוילעכער שוואַרץ געוואָרן פון זיי...

ווי וואַסער ווי קויטיקס פון סטראַמפאל אין זון,
אַזוי איז מיין האַפּענונג אין שטילן צערן...

די פלוסן די שנעלע — פאַרשטילטער אַקאַרד.
עס קאַפעט מיין לעבן, עס דריבלט מיין וואַרט...

די פלאַמענדע פאַקליעס — צוויי גאַלדענע רייזן —
איך וועל — אין דער פינצטער — דורך זיי מער ניט גיין.

מיט איינזאַמקייט — איינזאַם, אויך מיט אייך ניט באַהעפט,
אַ לאַמפּ אין די שויבן, פון חושך געפּלעפט.

בלאָנדזשעניש

מיין רעכטער פוס איז אויפגעהויבן,
דער לינקער פוס איז גרייט צו גיין:
איין וועלכער זייט? אין וועלכע וועגן?
עס פרעגן ליפן ביי די ציין.

רעכטס — אַ וואַלד אַזאַ געדיכטער,
לינקס — אַ תהום אַזוי מין טיף:
פון פוילן האַלץ די בלאַנדזשעליכטער
ווינקען גליקלעך, רופן מיד.

פון הימל די מיליאָנען פליגן
פאַלן-אַן אויף מיין געביין
און טרייבן מיד. עס קומט אַ ניגון
פון דער אייביקייט אליין.

די ווייטקייט רופט פון אַלע זייטן —
אַ ווילדע פרעמדקייט, ביטער גרויס.
עס פרעגט מיין פוס ניט אַן ביי קיינעם:
קלייבט זיך איינעם פון זיי אויס.

בליען גאַלדנדיק די זומפן,
פלאַקערן די רעגנבויג —
און פון בלוטן זידנדיקע
שפּריצט געלעכטערטום, ווי לויג.

איז די וועלט מיט זיך פארשיכורט,
ווי אַ פליג וואָס שווימט אין ביר.
און דאָס ביסל חסד ציקעט
טראַפנווייז אין האַרץ צו מיר.

נאָר דאָס אויג, פון שרעק צעפינטלט,
טאַפט מיט וויעס יעדן טראַט.
אויך אַ יאַמערדיקער הינטל
קריכט אויף אַלע פיר צו גאַט.

נעמט מיך צו

1

נעמט מיך צו, איך בין אַ גרוס, וואָס קומט
פון דאַרטן, וואו מאַרד איז אַ בלום.

וואו טויט רייט אַרום בייטאַג, ביינאַכט —
און געווינט ביי זיך אַליין די שלאַכט.

נעמט מיך צו, איך וואַלגער זיך שוין לאַנג
אויף די שוועלן פון טויט און לעבן-לאַנד.

עס נעמט מיך קיינער ניט אַפ, עס פרעגט ניט אויף מיר:
ניט דאָך, ניט שויב, ניט די קלענסטע טיר.

אַ פאַרלירענער בריוו — מיטן האַרץ פאַר אַ זיגל —
און דאָס אַפענע פעלד — פאַר מיין פיין אַ וויגל.

וויג זשע, וויג זשע פעלד, וויג זשע, וויג זשע ווינט,
אין ברייטע הפקר-הענט שלאַף איך איין אַצינד.

מיינע כוחות רייסן דורך וואַשקעס און ציימל,
פליען אַוועק הירזשענדיק אומהיימלעך.
די גריווע פלאַטערט אין גרויען ווינט,
זיי געזונט, ערד, מיין מוטער און מיין קינד!

זיי געזונט, דו — הימל, אומגילקלעכער בעכער,
פאַרן טרוים, וואָס ציט זיך הויך און העכער.
זיי געזונט, דו, זיכערקייט און זעט,
עס פליט פון אייך דאָס האַרץ פון פאַעט.

און אַז פונקן שפּריצן פון דער נאַכט, ווי קויל,
אַז פינע זעצט פון בלוטנדיקן מויל,
איז גוט פונדעסן אַט דאָס פליען. ווינט פאַר פליגל
דורך שטיין און ביין און ברויט און ציגל.

רודערלאַז אין שויס פון צעיושעטן ים
אין ווייסער וואַל פון נאַכט — די לאַם.
די זעל געטוליעט, זי געהאַלטן ריין —
ביז די פיין וועט פון אונדזער אויג פאַרגיין.

טאַראַנטיאַ, קאַנאַדע, נאַוו, 1938

מיר שווייגן

אַ ווייטיקדיקער שטיין איז מיין האַרץ,
די וועלט — זי ברעכט פון פיין.
אַט דאָס איז עס, דאָס איז אַלץ?
און מער וועט גאַרניט ניט זיין?

מיט טרומייטן, מיט קעסלדיקע פויקן
האַב איך דיך, לעבן, באַגריסט.

אַ ווער האָט געקענט וויסן:
ווי האָרט און גרויזאַם דו ביסט?

דיין פרייד, דיין גליק און דיין חלום —
ווי קורץ ער איז און ווי שמאַל!
איך לעזן מיד אָן אויף אים — איז ער ברעכלעך,
איך לייג עס צום האַרץ, איז עס שטאַל...

און פאַנען, ווי נאַזטיכער אַלטע,
פאַרפלעקט מיטן בלוט פון מיין האַלדז.
און קיינער דערקענט שוין די פאַרב ניט —
דאָס רויט איז אַ קויטיגס, אַ קאַלטס.

אַ, גאַט פון אברהם און יצחק,
אַ, פאַטער פון ייד אויפן קרייץ,
עס האָבן יסורימס געוויסערס
ביז איבערן מויל מיד פאַרפלייצט.

דעם אַדלערס צוויי פליגל צעשפרייטע —
זיי האָבן דערגרונטעט דעם גרונט
דערשלאָגענע אויגן — ווי נעסטן
פון צער און פאַרלאָשענעם מוט.

בלויז גליקלעכע, גליקלעכע וויינען.
אַ, זיס איז די טרער-נאַסע ציך!
אַזוינע ווי איך — מיר שווייגן
און וויינען אַריין בלויז אין זיך.

ק י כ א ט

דער פּאַנצער — אַלט, דער טוניק — יוסט,
ס'איז שווער דער שטאַל, וואָס שיצט די ברוסט.

דאָן קיכאַט קראַצט פון זיך אַיעדן טאָג אַראָפּ
געוויכט פון לייב, ווי אַנגעברענטס פון טאָפּ.

דאָס שווערדל באַמבלט — לענגלעך־שווער.
ס'וויינט די לענד מיט אייזערנער טרער.

עס ברעכט דער מוט, עס גוססט דער קוראָזש —
כאַטש אין הוט לוסטיקט דער פּליומאַזש.

אַ, ווייט איז דער וועג, דולצענעאַ!

דער טאָג פאַרלאָזט, די נאַכט נעגירט,
צום ים — די טייכן־טשערעדעס מען פירט.

די ווינטמיל מאַלט דעם ווינט אַלץ פיינער, פיינער —
עס פינטלט אין דער הייך דער חלום דיינער.

דאָס אייזליש גרוי, די גרויקייט פון דער נויט,
און עס שפּאַנט פאַרויס — דער טויט.

באַשולדיקט ביסטו ניט, דאָך מוזטו צאָלן שטראַף —
מיט אייביק־אייביק־אייביקלעכן שלאָף.

אַ, ווייט איז דער וועג, דולצענעאַ!

עס קומען איילבירט־גערטנער מיט קריגלעך אויל —
און צו דער גוטער ערד פאַלט־צו דיין מויל.

דער וויינטרויב קומט אַנטקעגן מיט זיין קריגל,
עס הוידעט זיך די זון אין איר שטרויען וויגל.

פון שטערן פלעכט דיר אויס א זאטל, דאן קיכאט!
און רייט אוועק צום הימל און צו גאט .

שפיל דארט אויף דיין איינשטודירטן פארס —
עס האט דער „פאטער־קעניג“ די וועלט אין ארס!

אנט־קייטן זיך קען ניט צומאָל דיין הונט,
קיכאט, קיכאט — דיין שפיל איז שונד.

די לבנה שטעלט דיר אויס א נאָז,
דיין אייזל לעקט גאָטס שפייַעכץ פונעם גראָז.

היהאָ, דו אייזעלע, דו איינציקער זעלאָט —
עס רייט אויף דיר דער שאָטן דאָן קיכאָטס.

און ווייט איז דער וועג, דולצענעאָ!

ש מ ש ו ן

כ׳בין לאַקנלאָזער שמשון,
דלילה — דאָס זענט איר :
מיט רייד, ווי רויטע מינצן,
ווי האָט איר מיך פאַרפירט!

פאַרראָטן, איבערענטפערט
אין דער האַנט פון פיינט,
די אַרעמס מיר פאַרקרעמפּעט
מיט שטריק פון זונענשיין.

פון אויגן, אויסגעשטאַכן,
עס יאָגן הייסע קרעל,
איר האָט מיין גוף געבראַכן,
אַבער ניט מיין זעל.

איך שרייב מיט מיינע אויגן
אַ שפּריציק־רויטן גרוס :

איר וועט מיין קארק ניט בויגן
און אויכעט ניט מיין פוס.

איר לאַכט, איר האָט הנאָה,
אַז בלינד איך זוך די פּאַן,
מיט קראַקן, ווי די קראַעס,
פּאַלט איר אויף מיר אָן.

היט זיך! איך בין שמשון:
אויכעט בלינדערהייט
איר קענט מיין מוח לימשען
מיט איזערענער קייט.

איר קענט מיט בלוט מיד פאַרבן,
מאַטערן מיין ביין,
דאָך שטאַרבן וועל איך, שטאַרבן
ניט איינענקער אַליין:

איך קלעם די טעמפל-זיילן
צווישן מיינע פויסט —
מיט איך, מיט איך אינאיינעם
איך לעש מיין לעבן אויס!...

נאַוועמבער, 1937

גלייך אויף גלייך

איך האָב ניט פיל מענטשן ליב, האָבן מיד ניט פיל מענטשן ליב,
איז קוויט.
דאָס, וואָס איך גיב — נעמט איר ניט, דאָס וואָס איר גיט — וויל
איך ניט.
לעבן מיר אַזוי, אומפריינטלעך, אומדערטרעגלעכע צוויי שכנים,
אַז איר קומט מיד בעטן אַ ביסל געלעכטער, וויל איך מיד צעוויינען.

טרייסטלאָז זיינען אייערע נעז, קינדעריש אייער פאַרשטאַנד,
איר שטייט און קראַצט זיך אין בויך מיטן טייטל אין דער האַנט
און קאַרטשעט זיך אַזוי און שמייכלט. איר שטאַלצירט דערמיט,
וואָס איר גייט שטענדיק אין אייערע פאַרגייערס טריט.

אַז איר זיצט שוין פערציק יאָר אין זעלבן דירהלע, ברוך השם,
אַז איר האָט זיך נאָך קיינמאַל אַנדערש די האָר ניט געקעמט.
און איר, אַ בראַך צו מיר, בין דאָך גאַרניט געגליכן
צו מיינע שכנים, וואָס לעקן און שמעקן און קריכן.

און רייד, אַנגעדיקטע אויפן דנאָ פון אַלטן ווערטער-טאַפּ,
לאָז איך קיינמאַל ניט אַריין אין טעמפל פון מיין קאַפּ.
איך שעם מיך ניט מיט שטאַלץ מער ווי מיט באַשיידנקייט,
מיט חניפהס קרוין גיי איך ניט אויף אייניקייט.

דעם טיטל נאָבלמאַן פאַר מיר און דעם טויטן משה לייבן
וועל איך מיט שטראַלן-לידער אין דער פינצטער פאַרשרייבן.
און קנעכט און קייסאַרים און פאַרניכטונג און צעקרישילטע
יאָרהונדערט —
פאַר די אַלע זאַכן שטיי איך אין אַ נישע אָפּגעזונדערט.

פון דער זייט

איך שטיי אָן אַ זייט ביי שקיעה פון מענטש,
איך שטיי אָן אַ זייט.
מיט שטאַלענער העלמע, מיט מעסער אין האַנט,
עס שטופט זיך די צייט.

מיט רויב אויף די אַקסלען, מיט אַדלערס אין פענט,
פאַרקאוועט די קלאָ און דער פּיסק,
עס גייט יעדער שרענגע, עס טרעט יעדער פּוס
אין צייכן פון ביקס.

איך שטיי אָן אַ זייט, אויפן אַקסל אַ וואונד
פון יאַרן פון טראַגן געווער,
אַ קויטיק עמבלעם פון יאַטער און בלוט
און גאַרנישט ניט מער.

גייט דורך! עי, גייט דורך, איר — מחנות פון גרויל
ניי־רוימישער קריגס־לעגיאָן!
נאַר אַז איך וועל שטאַרבן, איר — ליבע פריינט,
ניט וויקלט מיך איין אין קיין פּאַן.

תכריכים פון זאַמד, אַ מויל פול מיט ערד
און שערב־עלעך צוויי אויף מיין אויג.
מיין קאַפּ, ווי אַ בעכער פון צינישן פוסט,
וועט לאַכן לחיים צום טויט.

איך שטיי ביי דער זייט. דאָס ציימל פון מויל
האַב איך פּאַלן געלאָזט אינעם שוויים,
ווען ס'האַט מיר נבואה געעפנט דאָס אויג
און ביטער די ליפּ אויסגעקרימט.

דער שפיץ פון דער ביקס איז איצטער דער ציל.
און דאָרט, וואו די קויל קומט אָן,
דאָרט, זאָגט מען, איז שונא, פאַררעטער און שפיק —
גאַר קיין בעסערער סימן נישטאָ.

איך שטיי אָן אַ זייט, כ'לאַז רואיק די האַרד
פון רוימישע מחנות פאַרביי.
און ווער איז דער פיינט? און ווער איז דער פריינט?
ס'איז גאַרנישט צו טראַכטן כדאי.

פון רואיק צעעפנטער, שוועבנדער שער
פאַלט שאַטן אויף איטלעכן טריט.
און איך און מיין טרוים און די פרייהייט אַליין
מיר שטייען דאָ סאַמע אינמיט.

עס רוקט זיך די שער, איך רוק מיך אַוועק.
מע שטופט מיך פון איטלעכן צד
פון די ראַנדן אַוועק, אינדערמיטן אַריין
אין נאָמען פון שרעק פאַר פאַרראַט.

איך שטיי אָן אַ זייט. דער שטויבוואַלקן ברענט
אין בלוט און אין גאַלדענעם שיין.
עס שטופן מיך שדים מיט גאַפלען־בייטש
צווישן די קלינגען אַריין.

איך הער דעם געטומל פון יובלענדער שרעק,
דעם „דזשאַגעראַנטס“ טראַך און געפילד.
עס שלעפט זיך די פויסט, ס'שטופט אונטער די פען —
די אַלטע מטבע גילט.

און די, וואָס האָבן דאָס אייגענע האַרץ
געריסן אין זיך אַזוי אַפט,
און האָבן באַפאַרבן מיט דעם זייער פלאַג,
זיי בלאַנקען אַרומעט, ווי שאַף.

דאָס רויט פון פאַרקילטן בלוט ווערט שוואַרץ
און גרינשימל פאַלט אָן אויף דעם.
דאָס שוואַרץ פון מאַטערגעצייגן ווערט העל,
ווען ס'גליעט אין הייסן פאַרנעם.

איך שטיי אָן אַ זייט. מייע עטלעכע שעה
אין קלימיקל איינגעפאַקט.
אין האַרצן זיך רייסן פאַרגאַנגענע טעג,
ווי לעמפערטן אין אַ זאַק.

איך האַלט צו דאָס זאַק־מױל. פאַרשנירט איז מיין האַלדז
מיט הונדערט פאַרזייפטע שטריק.
איך ווייס, אַז די שליאַכן, וואָס פירן אַהין,
זיי פירן שוין קיינמאַל צוריק.

זעלבסטבאַשרייבונג

ווייל איך האָב דיך ליב געהאַט, וועלט,
ווי אַ געליבטע,
האַב איך געוואָלט זאָלסט מיך באַמערקן!
האַב איך מיך געקליידט אין הויכע גאַלדקראַגנס פון ווירדע,
האַב איך מיך געפלייסט צו זיין קליגער, ווי איך בין —
און בלענדענדער...
האַב איך מיך געפּוצט אין גאַלדשוים פון ווערטער,
זיך געצויגן אויפן סדום-בעט פון גלאַריע,
האַב איך אַ האַרץ אָנגעצייכנט —
אויף דער דרויסנזייט פון מיין האַרץ
און עס געלאָזט בלוטן אין בלומיקע טופּלען —
כאַטש מיין ריכטיק האַרץ האָט טאַקע געבלוטיקט.

ווייל איך האָב דיך אַזוי ליב געהאַט, וועלט,
ווייל איך האָב דיך אַזוי ליב-ליב-ליב געהאַט, וועלט,
ווייל איך האָב דיך אַזוי אָן אַ שיעור ליב-ליב-ליב-ליב געהאַט.
קרומע איקאַנע
אויף דער קרומער וואַנט,
וואָס איז וועלט! —

עס טראַכט דער מאַן : מיט זיין מאַכט

עס טראַכט : דער מאַן מיט זיין מאַכט,
די פרוי מיט איר טראַכט,
נאָר פאַר איטלעכען
פינקלט זומערפונק און פּרוּנק און פּראַכט.

עס טראַכט דער אַדלער מיט זיין פליגל,
דער וואַרים מיט זיין בויך
און איבער אַלע
רייכערט זיך אַוועק
דעם אומקומס-רויך.

עס טראכט דער וואָלף מיט די ציין,
דאָס קינד מיט זיין געוויין —
און איבער אַלעס
טונקלען טונקעלע שפיצן פונעם וואָלד.

ווידערשיינען

איעדנס לעבן פלייצט אוועק,
ווי רוישנדיקע וויינען.
מיר לעבן אַלע ביי דעם ברעג
פון גרויסע ווייזערשיינען.

עס ווערט צעבראַכנקייט פאַרגאַנצט,
דאָס גאַנצע ווערט צעבראַכן —
און זאָט מיט פיינעם פינקל-גלאַנץ
עס זיינען אַלע יאָכן.

עס איז אין בלישטשענדיקן שטאַל
דאָס לעבן איינגעהארנישט.
מיר ווערן בלויז דאָס ווידערקול,
דאָס קול אַליין פון האָר — נישט.

אין יעדער לייד פאַראַן איז פרייד,
אי קלאַנג, אי ווידערקלאַנגען.
מיר ווידערהאַלן אונדזער לייד
אין צאַללאָזע געזאַנגען.

ס'איז בלויז דער ליין פון אונדזער שפינץ,
דאָך גרוי דאָס העמד אַליין איז.
און מיטן שמייכל פון דעם קינד
געמישט דעם מאַנס געוויין איז.

איעדנס לעבן איז אַ שייך,
אַ ציטער און אַ גלימער.

דער סאַמע קערן פונעם זיין
איז בלויז אַ ווידערשימער.

עס פאַלט דער אַלטער שיין נאָך אַלין,
ווי גאַלדזיילן אַרונטער.
עס פאַלט פון קנעכל ביז צום האַלדז
און האַלט דאָס לעבן אונטער.

און ווען דער לעצטער עכאַ שווינדט,
דער שאַטן פון דעם עכאַ
אין טויזנט שטילקייטן נאָך קלינגט:
ריינער, דינער, העכער.

סטאַנפאָרדוויל, נ. י. יולי, 1938

ווי זאָל איך איצט זינגען

ווי זאָל איך איצט זינגען,
אַז דער וויי און אומעט.
ווי אַ זאַק מיט חיות,
שרייען איצט אין מיר.
ווייל דער שוואַרצער שבת
און דער ברוינער מאַנטיק
רוקן זיך פאַוואַליע
צו מיין לעצטער טיר.

כ'פלעג אַמאָל צו טרוימען
לידער וואַרעם שטילע,
ווי די שטילע פלעמלעך,
אויף וואַקסאַונע לעכט.
איצטער קאַנען בלויז נאָך
מיינע לידער ברילן,
ווי מיט טיגערפעלן
יעדער סטראַף געפלעקט.

אָנגעפילט ביז ברעכן
איז מיין לעבנס לאַגל,
אָנגעפילט ביז ראַנדן
איז מיט גאַל דער כּוס,
און מיט אייזנווערטער,
ווי מיט נאַלן שאַרפע,
לעכער איך דאָס הערצל
פון מיין יעדן אות.

ווערטערדיקע שווערדן,
שנאהדיק פאַרקאָועט,
אייזערענער קלעמראַד
דריקט מיין גרויסן וויי.
ווי די הינט צערייצטע,
שרייען מיינע שורות
און דער עק פאַרקלעמט איז
צווישן ציין ביי זיי.

כּ'פלעג אַמאָל צו פּערלען
דריבנע ווערטערהאַגלען
און די ליפּ זיך קילן
מיט דעם פיינעם גול.
איצטער איז עס קרייצהעק,
ברעכבאַרדעס און מעסערס —
ווי מיט סם אַ בעכער,
בין איך איצטער פול.

אויף אַ באַרג אַ הויכן,
אויף אַ באַרג מיט זשאַווער,
קלעטער איך און קלעטער —
קיין אַנהאַלט איז ניטאַ.
אין דער טויטער קופּע
מיט די געלע בלעטער
פלי איך נאָך דעם אַסיען,
פלי איך נאָך דער קראַ.

פעדערן פון פייגל,
קנאכנשטיק פון חיות,
און אין זומפ און וואלקן
קראקעט שווארץ דער ראב.
פלעט איך מיר דאס הארץ מיינס
מיט אזוינע קייטן,
מיט אזוינע טשוועקעס
ריר איך מיר דעם קאפ.

און צעבלוטיקט בין איך,
און א וואונד אימגאנצן,
צאפלענדער געוואלטשריי —
וויינט אין מיר מיין הארץ.
לויף איך הויל און נאקעט,
בארוועסדיק און הפקר,
כיפאך מיט רויטן טיכל
דעם בוהאי פון געפאר.

בלינדע האריזאנטן,
שאַרפן פון א קאסע,
בלינדער, גראבער ליכטשטראל,
אפגלאַנץ פון א האק.
פרעמדע רעגנס קומען,
לאַנגע סטרונעס טרערן —
און זיי רינען, רינען
רינען אויף מיין באַק.

קאהלע, קאהלע שטיינער,
קאהלע בערג און חושך,
חושך מיט א קנייטל —
דימענטליכט און רו.
וועלכער שטויס פון לאַווע
ברעכט אין מיינע טיפן,
וואַסער קול פון פיער
רופט מיך איצטער צו?

ס'האט אַמאַל געקאַפּעט
אין מיר שטילע רויזן,
קאַרשנצווייט און נעלקן
האַניגפלאַם און טרויב.
איז עס איצט פאַרגאַסן
מיט אַ גרויער ווילדונג,
און עס קריטשען, שרייען
וואַלדפייגל פון טויט.

ס'האט אַ באַרג מיט שטיינער
זינלאָז זיך צעשאַטן
אויף דעם שמאַלן בעקן
פון מיין שטומער ברוסט.
פון פאַלנדיקע קלויסטערס,
פון חרובדיקע טעמפלען
קייקלען זיך די גלעקער —
און זיי קלינגען פּוּסט.

עפעס ווילט זיך ברילן,
עפעס ווילט זיך שרייען,
שרייען און פאַרקייכן,
שרייען און פאַרגיין.
ווי אַ טרער פון פייער,
פאַלט אַריין אין טייכן
און פאַרשווינדט ווי קיינמאַל,
קיינמאַל ניט געווען.

אינפלעטן מיט פּוּסטביין,
אינגלעטן מיט שווערדן
ווערטער, וואָס מיט פינגער
רירן מיין געהיר.
פונעם הימל אויכעט
רעגנט עס מיט שטערן —
טרעף איך מעטעאָרן
קופּעס ביי מיין טיר.

ווייס איך, אַז פאַרניכטונג
האַט מיך אויסגעמיטן,
אַבער די פאַרניכטונג
שטייט ביים טיר און וואַכט.
בין איך העל פאראנגסטע,
בין איך טיף דערשראָקן,
בין איך בלויו אַ צינגל
פון דער טויטער פראַכט.

אַ, איר יאָרן מיינע,
אויסגעשטעלט אין שורות,
אויף דעם וועג דעם ווייטן
צו דער בלויער וועלט.
כ'גיי אייך דורך, ווי פרעמדע,
כ'גיי אייך דורך און הער ניט,
ווי איר טייטלט בייניק
מיט דער פויסט — און שעלט.

ס'האַט געפלאַצט דער זיפבלאַז
פון מיין בורשטיגליולקע,
פון מיין לאַנגער ליולקע,
פון מיין מערשויס טרוים.
קוק איך אינעם שפיגל,
זע איך דאָרט אַ פרעמדן,
זע איך דאָרט אַ שאַטן —
איך דערקאַן אים קוים.

דאָך פון אַלע ליבער,
דאָך פון אַלע געענטער
איז מיר אַט דער פרעמדער,
אַט דער גרויער מאַן.
ווייל מיט אים פאַרבלייב איך
ביז אויף שטילסטן אייביק,
ביז דער ווינט וועט קילן
וואונד פון לעצטן שפאַן.

טרייסט און טרויער

אין מויל פון דער שלאנג דער בלייז —
ער קען די ערד ניט פארדארבן,
ווייל דער וואַרצל, פון דער ערד געשיצט,
גלייך מיט דער ערד קען ניט שטארבן.

טרייסט און טרויער

די לופט איז סאַמעט, זיין און גאַלד,
די זון איז פון בורשטין.
אַ שטראַלנפּינדזל דינטשיק מאַלט
אַ פאַרצעלייען גרין.

אַ, אונטערגייענדיקע יאָר
אויף ווייטע האַריזענט!
די גרוי־פאַרשנייטע בלאַנדע וואָר
אין חלומס שטרוי דערברענט.

דאָס שופּר־שאַלן איז אוועק,
אין סוכה פּוילט דער סכך.
דער האַרבסט מיט זיינע כּמאַרע־פּעק
גוטמאַרגנט אויף דער וואַך.

שניי־פאַרדעכטיקט, בלוי־פאַרגרויט —
נאַוועמבער רייט אַריין —
אַפּגעוואויגן אויפן לאַיט
דער קאַרגער מאַרגנשיין.

נו, גרייט זיך, האַרץ, צו דעם גענוס
פון אונטערגאַנגען רוים.
עס שפּיגלט זיך אין קאַלטן פּלוס
דער שטום־דערשטוינטער טויט.

איבער

איבער דעם טייך גייט די בריק.
איבער דעם בריק גייט דער מענטש.
איבער דעם מענטש גייען די וואַלקנס.
איבער די וואַלקנס גייט דער מענטש, דער לופטפליער.

איבער דעם מענטש גייט דער הימל.
איבער דעם הימל רעגירט די גאטהייט.
איבער דער גאטהייט רעגירט דער מענטש.
איבער דעם טייך גייט די בריק.
איבער דעם בריק גייט דער מענטש,
איבער דעם מענטש גייט זיין מזל.
און דאָס וואָסער איז אַזוי טיף!

א וואָזע

וואָרצלען פון לעבעדיקע ביימער
שטעקן אין קבר פון דר'ערד,
נאָר ניט יעדער צווייג אין דער הייך
האָט פון די שטאַמען געהערט.

אַ טייל זיינען ווייט פונעם גרונט.
ווייט פונעם וואָרצל, וואָס שפייזט.
און איינער מיט אַ פעדער אין הוט
האָט צו לבנה פאַרריזט.

נאָר זייגן זייגט אַיעדער קרוין
מיט אַלע ליפן, מיט אַלע לעפּץ
פון שטילינקען וואָרצל-המון:
די זאַפט, דאָס פייער, דעם קרעכץ.

נאָר וואָרצל אַליין ווייסט, אַז „סוף“
און „טויט“ איז נאָר אַ וואָרט-פאַסאַן,
און דער קבר אַליין איז בלויז
אַ טאַפּ פאַר אַ וואָזאַן...

און אויב באַדיק בליט שטאַט רויז,
איז עס אַ גרייז אין אייבערשטן שיכט.
די טיף זי שוואַנגערט גרויס
מיט קיום אין איר דיך.

אין מויל פון דער שלאנג דער בליץ —
ער קען די ערד ניט פארדארבן,
ווייל דער ווארצל, פון דער ערד געשיצט,
גלייך מיט דער ערד קען ניט שטארבן.

מיין האַרץ

מיין האַרץ האָט מעכטיק ליב,
און איך האָב ליב מיין האַרץ —
אַ שאַד עס קען ניט אויסהאַלטן
אַ לעבן אַזאַ האַרטס.

מיין האַרץ האָט מעכטיק פיינט,
איך האָס מיין האַרץ דערפאַר —
און אויף זיין וויסטן סוף
איך זיך און האַר און האַר.

גורל

ציטערדיקע פעכלען היינט די גלאַנצן
אויף בלוילעך העמדל פון מיין וואוילזיינס הימל.
בודא זיצט אין שליים פון רעמיניסענצן,
גרייט צום שפרונג, ווי דער בוכשטאַב גימל.

די וועלט פון גוף און ווילן איז אימגאַנצן נאַקעט.
די וועלט פון גייסט און זעל איז אימגאַנצן פרידן.
אויף שטויביקע פאַדווירעס הינער קאַדקעדאקען,
ביי ברונעמס קאַלטע שמועסן רעדלעך יידן.

ביים פלימפל טאַפטשען שטום און מאַלעגיריק
צוויי ברודנע קי און איינס אַ ביקל.
שעטל־בעטלדיק און שיפל־שעריק,
וויקלט זיך פון שפול דעם אַוונטס צוויקל.

עס לייגט די זון איר זיגל אויף די מיסטן,
עס זינגען לעבנספרייד די גרילן און די מענטשן.
אַריבערן טייך עס גענעצן שטאַק-אומזיסטיק
נעכטנס בלוטגעזאַפטע, מאַרגנס ניט-געבענטשטע.

עס ציט פאַרביי אין פורפורנער פאַראַדע:
טעג אין קלעוווע, נעכט מיט שטערן דולע.
פון ווייט און ברייט זיך קייקלט אַ באַלאַדע
מיט גרינלעך-גלעזערנע רעדער-נולן.

עס מיטוואַכט היינט מיט עפעס גאַר גוואַלטיקס.
עס טוט זיך אַן די שעה אין קריגס-מונדירן.
אויף שפיץ פון צווייג אין טערפקער וואַלד-ליק
עס הידעט זיך מיין נעסט פון גורל אַנגערירטן.

אַ פּראָסטער טאַג

עס מאַכט זיך אַמאָל : אַ פּראָסטער טאַג
פּוצט זיך אויס אין יום-טוב,
אין זונריינקייט, אין קלאַרקייט,
(אין תּאוות און אהבה)
און האָט ניט וואו צו גיין.

אַזוי בין איך אליין —
מיט מיין יום-טובדיקן שטאַלץ
איינגערעמלט
אין וואַכעדיקער גאוות.

אַסיען אויפן פאַרס

דער בוים גרייכט צום געשניצטן באַלקן
פון אייבערשטן שטאַק.
עס שטעקט אין בויד פון הימל
אַ קנאַכיקער טשוואַק.

עס נעצט אַזאָ שוידער נעפל
מיט קרייטער באַשמעקט,
אַזוי ווי אַ פּערד אַ געפייגערטס
מיט אַ רויזן-עק.

עס רייסן די ווילדפייגל לייונט
פון אָנהייב נאַוועמב'
און עס שוויגט מיט אַ פינגער צום נאַז,
דער פאַרשטיינערטער דעמב.

עס קאַפעט מיט פּילקאַליר-פאַרבן
דורך נעפלעשן ריס.
די ערד אינמיטן פון שטאַרבן
איז קאַנדלדיק-זיס.

און איך בין דאָ אויכעט איינער
פון בלעטער, וואָס פּאַלן אין ווינט,
ווי פייגל און פּערד און הינער
אין היגן הויזגעזינט.

איך בין דאָ אין נעפל אויכעט
מיט שפּינוועב-תּכּריכּים פּאַרהילט,
עס שטאַרבט זיך אַזוי שטילבלאַך
עס שטאַרבט זיך אַזוי מילד.

דער טעלעגראַף שפּילט גיטאַרע
איך שפּיל אויף דער טרימלע (* פון קעלט.
וויסט דער, וואָס ציילט די שטערן,
אַז איינער אַ שטערן פעלט ?

(* טרימלע — אַ פּיפּל.

זשאווער

ניט בלויז די עפל אויף צווייגן,
ס'פאָרוויאַנען די ווינטן אויך,
עס וויאַנען די שטילגעשווייגן,
עס וויאַנעט אַפילו דער רויד.

דאָס וואָס ראַסט און רועט,
ווערט ראַסטיק און ווערט ברוין,
פון ענדלעכקייט די קלועס
צעטרעטן אַקער און קרוין.

פאַרגענגלעך און פאַרגעסלעך
אויך ספינקס און פיראַמיד
דורך פאַמפייעס געסלעך
עס ציט דער לעצטער פריד...

דערנאָך

די ערד וועט פלאַמען און גליען
אויף מיינע ביינער.
עס וועלן זיין אַזויפיל אינהערפריען,
נאָר איך וועל זיין — קיינער.

ווי זיס עס איז אין לעבן אַלעס,
אויך ס'ביטערע טראַכטן פון ניט ווערן.
אין ווילדן צוויט שטייט די ערד — די כלה
און שמעקנדיק עס זיינען אירע טרערן.

אויף כלהס קאַפּ די קרוין פון אייביק דויערן,
דער כלהס האַרץ אין פלאַמען, ווי אַ ווידער.
ווי דאָס אַש פון אויסגעברענטע טרויערן,
שפּרייט איך אויף די ווינטן מיינע לידער.

עס איז שווער דאָס לעבן אונדזערס שלעפן
זאַלבעצווייען, זאַלבעאיינעם, זאַלבעגאַרניט.
און פאַלן פאַלט דאָך יעדער אויף די טרעפן —
און דער ריינער אמת איז דאָך אויכעט וואָר ניט.

שווער איז בלויו, אָו אַלעס איז פאַרגענגלעך.
און מיין לעבן ז'דין אַזוי און ברעכלעך.
ווי אויסגעקוועטשטע דאַרע טרויבנהענגלעך,
קופּעס טויטע טעג ביי מייע קנעכלעך.

פּלאַרירדע, 1938

ווימוט

מיט ווימוט מיין האַרץ איז קוואַליק
פאַר דעם, וואָס געווען און ניטאָ.
מיין טאָג איז גאַלד און גאַליק,
מיין וועלט איז טויבנגראָ.

אַ, העלער גלאַנץ פון פאַליעס!
דיין ליבע, עמעצנס טויט...
די טעג די גאַלדענע כלות —
שטייען פאַרשעמט, פאַררויט.

אַ, טייערע, טייערע מייע!
מיין יוגנטס אַלטע פריינט!
ווי ווייסע, ווי צוויטיקע קרוינען
האַט איר מיין מאַי באַשיינט.

איצט ליגט איר — שטילע בערגלעך
מיט אַלטע פאַרקנס באַשוויגן —
און איך מיט טרערן וואָרג מיד,
ווייל מיט אייך איך וועל ניט ליגן...

גרויסגעשטערנט

די נאכט איז גרויסגעשטערנט
אָ שטערנזעריי!
ווער פון אונדז אַנטלערנט
די שיינקייט-נאַרעריי?

דער זין פון אַלע זינען?
רויך און שוים און שיין.
אָ, אַלע ימים רינען
אין מיין טרער אַריין!

די אויגן שעפן ניסים,
די אויערן שעפן שווייג,
אויף טאָי פון ים און מדבר
זיך שיילט אַ שטערנצווייג.

די נאכט איז גרויסגעשטערנט,
צעפינטלט מיט געבענק.
עס ציטערן, ווי טרערן,
דעם הימלס טרויבנשטענג.

עפעס אַזוינס

כ'האָב עפעס אַזוינס פאַרגעסן,
געדענק ניט וואָס און ווען.
כ'געדענק נאָר ס'האָט געפינקלט
און דימענדיק געברענט.

כ'האָב עפעס אַזוינס פאַרלוירן
וואָס איז ניט קליין, ניט גרויס.
איך טאָפּ אין אַלע טאַשן:
עס פעלט מיר גאַרניט אויס.

כ'האָב עפּעס אַזוינס פאַרשפּעטיקט
וואָס קומט שוין קיינמאָל קריק :
פּילייכט מיין ביטער אומגליק ?
פּילייכט מיין טרויעריק גליק ?

כ'האָב עפּעס אַזוינס פאַרוואַרפּן
מיט די אייגענע הענט די צוויי.
כ'הער עס נאָך איצטער פּאַלן
וואו איך שטיי און גיי.

כ'האָב עפּעס אַזוינס דערמאַנט זיך
וואָס האָט, ווי אַ טרער, געגליט :
עס איז שוין לאַנג אין דעם דאָ,
איצט מיינט עס גאַרניט ניט.

געדענק מיך !

געדענק מיך, מענטש ! אויך איך וועל דיך געדענקען
מיט ליפּ פון גראַז, מיט הימלס בלויעם ניגון.
געדענק מיין לעבן, ליבן און מיין בענקען,
מיין שנעלן פינטל צווישן פייער־פּליגן ...

און אַז די ערד וועט קושן און וועט זיפּצן,
וועט זיין אין דעם מיין ליבשאַפט און מיין זיפּץ.
און אַלע טויבנפּיסלעך מיט די גאַלדנשריפטן
וועלן ענדיקן פאַר מיר אַט דאָס געשריפטס ...

נאָר זען וואָלט איך פּונדעסטוועגן געוואָלט
מיט אויגן אייגענע — בלינדע ווי זיי זיינען —
אַנשטאַט מיט שטערן, זון און מיט לבנה —
וואָס אויף דעם שטויב פון מיין געביין וועט ברענען.

בלאָע נעכט

אין הויף פון צייט שטייען גרייט די פערד —
וואָס־קען־טון, וואָס־קען־טון איד?
כ׳האַלט מיין בייגל מיט אַש אין טאַש,
די פיס — אין צוויי בלאַנדע שיך.

די בלאַנדע שטיוועלעטן בלאַנדזשען אַרום,
די אויגן אין קאַפּ גייען נאָך:
כ׳ווייס ניט וואוהין, נאָך ווען, נאָך וואָס
די פיס מיטן קאַפּ שפּילן שאַך.

איינער נעמט שוואַרץ, דער צווייטער ווייס:
טורעמס און פערד און קנעכט!
אַז קאַפּ וועט געווינען, קריגט ער דערפאַר
אין הימל די בלאַע לעכט.

וועלן פיס געווינען — קריגן זיי לוינ:
די ערד, וואָס שוין אויסגעשפּאַנט,
דאַס זונען־מייזל, וואָס לויפט אַרום.
פון שפיגעלע צו דער וואַנט.

אין הויף פון צייט שטייען גרייט די פערד,
זיי הירזשען און שלאַגן פינק.
איד האַלט די שאַטן־לייצעס אין האַנט
אין קרייז פונעם כישוף־רינג.

פאַרגליווערט אין לויף, ווי אַ פּילמבילד,
אין לאַנגזאַמען באַוועג.
איד שטיי שוין אַזוי אַכט־און־פּופּציק יאָר
נאָך מיט עטלעכע טעג.

ווען מיין קאָפּ איז געווען...

ווען אין מיין קאָפּ איז געווען
ליכטיק, ווי אין מיין האַרץ, —
איז אויף מיין קאָפּ
געווען טונקל און שוואַרץ.

איצט, אַז אין מיין קאָפּ
איז אַלץ טונקל אַזוי, —
איז אויף מיין קאָפּ
העל ווי שניי...

מיין טרער, מיין טרער...

מיין טרער, מיין טרער פּלאַצט פון געלעכטער:
ישראלס גאַט איז אַ גערעכטער!

ווייט אַרום עס שלאַקסט אַ פּלאַם
פון וועכטערס שיפן אויפן ים.

דעם וועכטערס וויכטיקער לאַמטער
צאַנקט אין העלער פּעריפּער.

די אויגנווייסלען אַפּגעווענדט
פון שפיז אין קאַלטער האַנט פּאַרקרעמפט.

אויף זיין סיגנאַל געוואַרט עס האָט
דער גאַנצער פּלאַמענדיקער פּלאַט.

מיין טרער, מיין טרער פּלאַצט פון געלעכטער.
אויפן טורעם שטאַרבט דער וועכטער.

א טויט־געשריי פון מענטש און מוין
פון וויסע כוואליעס שלאָגט אַרויס.

דער וועכטער בליקט מיט אויג פאַרגלייזט:
דער טורעם ווערט פון פלאַם פאַרפלייצט.

יולי, 1941

ה ע ר נ ע ר

די הערנער פון דעם אַנטעלאַפּ —
אַ וואָפּן, אַ ציר, פארן קאַפּ?

ווי שטאַלץ די לאַסט! דאָס ביקסל לאַכט
מיט האַגל־שרויט דורך בערג און נאַכט.

עס ברומט דער הירש אין טיפּן וויי,
פאַרהאַלטן צישן ביימער צוויי...

וואָס שטייט אין וועג דעם אַנטעלאַפּ?
זיין אייגענער, זיין שטאַלצער קאַפּ!

דאָס בלוט, וואָס ריזלט צישן הערנער,
פּוצט בלומענדיק די וויאַלע דערנער...

איך מעסט אָן

איך מעסט אָן אַ סטראַף,
איך מעסט אָן אַ וואָרט —
ס'איז ענג און ס'איז שמאַל
אַט דאָ און אַט דאָרט.

אַ, גרויס ווי מיין פיין איז
צעבראַכן אין דריי —

עס וועט אין קיין סטראף,
אין קיין ליד ניט אריין.

ס'איז ניטאָ אַזאַ ברייט,
ס'איז ניטאָ אַזאַ לענג —
צו קענען פאַרדעקן
וואָס ס'האַרץ מיינס געדענקט.

כ'מעסט אָן דאָס שווייגן
פון שטערן ביינאַכט:
עס פאַסט ווי אַ האַנטשו
צו אַלין, וואָס איך טראַכט.

אין קליידער פון שטילקייט,
פון לבנהיקן שניי
ליגט שיינקייט פאַרשיכורט —
דאָס וואָרט פון מיין וויי.

כ'ווייס אַליין גאַרניט

כ'ווייס אַליין גאַרניט, כ'קען מיך ניט מעכטיקן
צי רייסן פון בוים די קאַרשן די פּרעכטיקע.
כ'בין אַזוי מיד. כ'שלאַף אין מיין וואַכן.
מונדירן ביים טיר שטייען שטייפע און וואַכן.

עס שימערט דער דימענט פון בענקשאַפטעריי
אין מיינע גרינלעכע אויגן די צוויי.
עס שיט זיך פון קוסט דאָס בוים־ווייס אָפּ.
רגעלעך ווילד שפּרינגען גאַלאַפּ.

אַש איז דין — דינער נאָך פייער.
פון אַלטע טעג ווערן ווידער נייע.
טו לאַמיר שווייגן העכער פון אַלע שטערן,
אַז גאַט און גאַרניט זאָלן מוזן דערהערן.

ש ט ע ר ן

הימלס נאכט איז איינגעטונקען
איז א פאראסאל פון פונקען.
ס'פירט שוין אין די ספערן אויס
יעדער וויסער ווילנשטויס.

אזא גרויסקייט טאפעצירט
העלן פורפורטום אין מיר.
אזא מעכטיקייט פון שוויג —
גליווערדיקער אייביק-צווייג.

ס'שאַלן קריגסגעשרייען הויך.
אלע קוואַלן קוועלן רויך.
אונטער בערג-שפיץ קאלטע ציין.
קריצט, ווי זאמד, דער טעם פון זיין.

ווי דער וויין-דופט רינט פון פלאַש,
ווי עס עסט די ערד איר אַש,
אזוי איך, וואָס איז אויך דו,
וועפן אויסעט ערגעצוואו.

בענקען און בענקען...

בענקען און בענקען און טרערן
זינט איך געדענק.
איך וועל שוין קינמאל ניט אויפהערן
צו בענקען מיין געבענק.

איך וועל אַנבענקען אַ טאַל מיט פערל,
איך וועל אויסבענקען אַ באַרג מיט וויי —
ס'וועט די אייביקייט מוזן דערהערן
דאָס שווייגן פון מיין געשריי.

איך וועל מיין טאָן פאַרשרויפן
אין האַלדז פון סאַמע טויט —
און איך וועל מיר אַליין פאַרלויפן
דעם וועג צום גאַלדענעם פלויט.

פון מיין פאַרגאַנגענהייט

פון מיין פאַרגאַנגענהייט עס שפּרינגט אַרויס אַ לעמפּערט
פון לויטער פינטלען — פלעק אויף פלעק.
עס איז מיין ערשטע זינד — די ליבע,
עס איז מיין ערשטע שטראַף — די שרעק.

עס שרפּענען ביי מיר אין אַלע ביינער
דער גלוסט צום פלאַם, דער תּענוג פון טויט.
די אומווירד שטעלט מיך אין דער שוואַרצער קינע
די ווירדע — טראַגט אַקעגן זאַלץ און ברויט.

צעריסן בין איך צווישן טיגער-נעגל,
מיין זינד אַ טראַפּן נאַפּט-וואַסער צעגלאַנצט.
דאָס גובר-זיין שלעפט אויף קרומער פלייצע
אַ גרויעם און אַן אייזערנעם קראַנץ.

עס איז מיין טרוים צו גאַט געווידמעט,
נאָר מיין וואַרהייט האָט הערנער הויך-געדרייט.
און וואַרט אויף מיר דער טויט מיט סמאַלע-קעסלען
ס'לעבן וואַרט אויף מיר מיט בלומען אינעם קלייד.

די זון מיך בינדט מיט אירע שטראַל-שפיגאַטן,
ווי אברהם האָט זיין זון געפּענט.
עס שטייט געגרייט דאָס האַלץ און דער מזבח
נאָר גאַט ציט אויס צום חלף זיינע הענט.

ווער עס ראנגלט זיך מיט ריזן, ווער מיט קארליקס —
איך ראנגל זיך מיט אַט די צוויי באַנאַנד :
— אין שטריק פון זון, פון זייפבלאָז און פון שפינוועבס —
דער קארליק שלאַנט מיין קני, מיין שטערן — דער גיגאַנט.
מיאַמי ביטש, מאי, 1938

נאַראַיעוו

א, שטורקאָפּן סון נעכטן, גרויסער, גרויסער חלום,
יונגסטע אייביק־העלער ליבשאַפטיקאַרניוואַל!
לאַנג האָב איך געמאַכט שוין מיטן טויט אַ שלום,
ווייל ס'עט אױף מיין קבר ציטערן דיין שמראַל.

היימלאַנד, מיין היימלאַנד!

היימלאַנד, דו, מיין היימלאַנד, דו האָסט מיך צוגעבונדן
צו זיך מיט שטריק פון ליבע, וואָס שטאַרבט קיינמאַל נישט,
כיבענטש די ליכט, וואָס דו האָסט אין מיר געצונדן,
כ'קוש דעם צייכן פון דיינע דריבנע טריט.

די זיבן זילבער-גאַלדנס פון דיינע שטילע וואַכן,
די דרייסיק זילבערס פון דיין גאַלדענעם חודש —
אין מיין קינדיש האַרץ זיי קלינגען און זיי שאַרבען
ווי פרוכט-גלעקער אויפן אַרון-קודש.

כיגעדענק דעם דימענט-זייל פון דיינע העלע שטויבן,
דיין האַפּנשטענגל, גאַלד-באַר, טערנעסליפקע,
כיגעדענק דעם דעמבעבוים פון דיין פעסטן גלויבן,
די מיידלעך — ווי אמהות: שרה, רחל, רבקה.

ברונעמס טיפע, קאַלטע, געפלעקטע שאַף און רינדער,
לבנס טעקען בליט — אַ גאַלדענע פאַסאַליע,
האַלב-טאַג פון חדרים צעשיטן זיך די קינדער,
דער חזיר אין דער בלאַטע לייגט זיך צו פאַוואַליע.

דער מאַרגן — נאַסע רויזן פאַררויטלטע און גליקלעך,
דער דעמער — ריינער טלית מיט אַ פלאַם-עטרה,
די טויבן דיינע — מומעס רייך און דיקלעך,
דאָס גאַנצע שטעטל געניצט פון עין-הרע.

דיין ווינער שטראַז, ער לאַזט זיך אין מרחקים,
דורך הינט און זאַנגען; דורך ציטער און דורך שאַרשען,
און וואָס דיין קול זאַגט — דיין עכאַ טוט פאַטאַקען,
פון ווייטן קומט אַ חתונה אַ דאַרפישע.

דורך טרערנדיקן נעפל זע איך העל און דייטלעך
מיין היים — דאָס גרינע שטעטל לעבן דאָרף;
מיין האַרץ קלאַפט אין די פעלן פון די חופה-פייקלעך,
איך טו אויף מיינע אַקסל די יאָרן אַ פאַרוואָרף:

ווי אין אַ רוימער טאַגע, אין מיין פעלערינע
גיי איך דיר אַנטקעגן, נאַראַיעווס קלויז-לאַמטער,
כ׳האַב געזוכט, געזוכט דיר, איך קאָן דיר ניט געפינען,
יוגנט, דו מיין הימאַט, דו ביסט ניטאַ שוין מער.

אַ, היימלאַנד, דו מיין היימלאַנד, דו האַסט מיך צוגעבונדן
צו זיך מיט שטריק פון פייער, פון אַטלעס און פון זייד.
אויף קאַרן-אַקעאַגען פלאַמען רויטע וואָונדן —
און איך שטייג-אַפּ ביים ווינקל פון הימל און פון צייט.

נאַראַיעוו

איך בין נאַראַיעוו וואו איך זאָל ניט זיין,
נאַראַיעוו בין איך אומעטום און אייביק.
וואָס גייט עס אָן דעם מענטש, אָן ערד און שטויביק,
וואָס גייט עס אָן דעם קריגל: וועלכער וויין?

איך האָב מזרח אויסגעפרואווט און אויך דעם צפון,
אין דרום און אין מערב וואוינט מיין ווינט.
ווער זעט נאָך מער, ווי יענער וואָס איז בלינד,
און ווער איז נאָך מיט טרוים, מער ווי איך באַזאָפּן?

עס בלייבט די נאַכט פון צער, וואָס זי מוז ווערן טאַג.
דער טאַג — ער שוואַרצט זיך צו דער נאַכט אַהין.
איך בין נאַראַיעוו — אין לעצטן פאַל — כאַטש וויען.
טעג: דער לעצטער האַט דעם ערשטן אַנגעיאַגט.

וואַנדערפייגל קענט איר ? זייער גרינגער פליגל
אַנדערש ווי דער רויב־פויגל, וואָס הענגט אויף לופט.
איך הער זיך צו צו מיר : עפעס קלינגלט, רופט —
די האַנט פון גאָט טונקט־אין איר שוואַרצן זיגל.

אַפשיין פון שבת

די מאַמע פלעכט קוילעטש, דער טאָטע הבדלה,
און פרומעטל פלעכט אירע צעפּ.
ס'איז געל די הבדלה און ווייס איז די חלה
און בלאַנד, ווי די זון, פרומעטס צעפּ.

עס קומט אָן דער שבת אין וואַגנס מיט לייטערס,
געפלאַכטן פון צעפּ און פון לעכט :
געקניפט און געבונדן דער היינט מיטן מאַרגן —
מיט טרייע, מיט אייביקע פלעכט.

אַ קאַם האָט געקאַמט און אַ האַנט האָט געצוואָגן,
געוואָשן די ווענט און דעם דיל :
דער בעזים געקערט, און די באַרשט האָט געשאָבן
דערשאָבן, דערקערט און . . . ס'איז שטיל !

דער מלך פון שבת קומט אָן אויף די רעדער —
פון ברויט און פון לעכט און פון ליב ;
צעלויכטענע זון — אויפן טישטוך פון הימל
פאַרגיסט מיט גוט־שבת די שטוב.

דער טאָטע אין זייד און די מאַמע אין אַטלעס,
די קינדער אין גליק און אין ציכט :
עס פאַלט פונעם הימל, עס פאַלט פון די פלעכטן
שטראַלן מיט לאַכעדיק ליכט.

ס'איז פרומעט מיין כלה און איך בין אַ יינגל
אין אַלטן, פרום־צייטישן הויז.
ס'איז מאַי און ס'איז שבועות: דאָס לעבן, די ליבע —
צוויי סטעזשקעס וואָס ליגן פאַראַויס.

איך טראַכט פון דער היים — מיין פאַרלוירענעם אינדול,
וואו גליק האָט געשפּונען מיין העמד!
עס שטייט נאָך מיין פרומעט אין קרוזשעווען פאַרטעד,
פאַרלייגט אויפן האַרץ ביידע הענט.

איך קום איר אַנטקעגן, פון וואַסער אַ פּרישער,
איך זאָג איר גוט־שבת, גוט־יאָר...
עס פלעכט זיך אַריין אין העם לעכט פון מיין גורל
חלה און ליכטיקע האַר.

ש ט ע ט

מאַסקווע טוט זיך אָן אין בערן,
די לינדן די בערלינען ציען —
דורך געמיטן רויע, שווערע,
גרויע, שווערע מעלאָדיען.

וויז, מיין ווין — ווי איך געדענק דיך
אין הויכע וואַלצערס ביז צום בויד!
איבער זעלבסטמאַרד־דונאַי וועלכט זיך
קופאַלן פון דעם בלויען רויד.

וואַרשע — מיט די ציטער־אוירינג,
פון לאַמטערנס געל און רוים,
באַשלאַסענע די טויטע לעבנס
אויף לעבן, לאַכן און אויף טויט.

פאריז — דער הפקר און די פרייהייט
לעבן דא, ווי מאן און זויב.
אויף די מיסטן פון הפקרות
בליט-אויף דער גייסט, דאס לייב...

ניו-יארק — ריזן-וואסערפאלן,
איינגעפרוירענע אין גאנג,
פון אירע עמפיער-שפיצן ציטערט
אלעס, וואס דער ערד טוט באנג.

בלויז דו, א קרוינשטאט פון מיין לעבן —
נאראיעוו — טאלנפולע ערד,
עס האבן פופציק יאר דיין צויבער
ניט פארמינערט, נאר פארמערט.

ציריך, לאנדאן, לעמבערג, מאסקווע,
פארשווינדט, איר ניט-געמיינטע שטעט!
איר האט מיר צוגעזאגט פאלאצן,
גאלדן ברויט און זידן גרעט...

איר האט מיר צוגעזאגט — פון הימל
טעלערלעך מיט אלדעס וואויל —
און באצאלט די ברודנע וועקסלען
מיט א שמייכעלע א הוילס.

לעשט אייך אויס, איר — שטעט פון מערב,
בבלס קרוינען, צונג-פארמישט!
עס האט א ביטערער בעל-חשבון
אייך פון רייסטער אפגעווישט.

בלויז נאראיעוו, דו — מיין ריינע,
אנגעטון אין גאלדענעם לייך,
פון מיין יינגלדיקן שניי-ווייס
ביסטו אלץ די בלויע קרוין.

טרויבן אויפן טיש

טרויבן אויפן טיש. טונקעלע טרויבן.
טרייע טרייסטן. טרויבן אויפן טיש.
הענגלטרויבן. הענגלייכטער.
וויין אויף שבת.
אַ פלאַש אַ גרינלעכע, דיין־האַלדזיקע.

אַ טאַטע שוואַרצאַטלעסדיק באַקליידט.
אַ מאַמעס אויגן יונגע
הינטער אַ האַרשייטל און אַלטס.
הייסע טשאַלנטקאַשע.
(ווערבע־ביימלעך ביי דעם טיך).
„כל מקדש שביעי“
ש־בי־עי...

זומערלופט. פאַרפעכערט
פון מיינע פעכערדיקע שבת־ווינטלעך,
וואָס גייען זיך נאָר גלאַט־אַזוי אַ ביסל דערך,
(איילן ניט צוליב געשעפט, חלילה!)
שפאַציר־שטראָזן פאַרזוניקטע, פאַרשבתטע.
זיי פירן ווייט און ווייט
און ווייט.

און דבורה —
(איש על מחנהו, ואיש על דגלו).
אַ גלוסטונג גליענדיק גייט אויף
צו איר, צו איר, צו איר.
(באור פניך תכהקם).
דאָס לויטער־לאַכן־ליכטיקע
ליכטיק־לאַכן־לויטערע.
וואָס טראַגט מיין ליכטיק גליק —
אין ווייס־אַפל פון איר אויג.

שטרױענע טעג

שטרױענע, שווייגנדע טעג אין נאַראַיעוו,
אַ פּוּיגל כאַפּט אַ וואַרעם און מיך כאַפּט־אַן אַ בענקען.
אינמיט פון שטויבעדיקן שווייגן האַיע איך
אויף דאַרן און אויף באַדיק פון געדענקען.

ווי ווייס מיין דאַרן איז! ווי זיס דער שטאַך,
וואָס לאַזט פון פינגער וואַרעמקייט אַנטרינען.
איך לייג דיך צו נאַראַיעוו צו מיין הויט און קנאַך
צו מיין בלוטנד האַרץ לאַמיך דיך צובינען.

איך ווייס ניט אַקוראַט, איך קען מיר ניט דערקלערן,
פאַרוואָס דיין פּלאַקס איז גאַלדענער, דיין גראַז איז גרינער,
דיין נאַכט־הימל — אַ מויל, די ציינער זיינען שטערן,
אינגעביסן טיף ביי מיר אין זינען.

דיין זון איז שטיל און טויט! דיין שטילקייט אַזאַ בלאַסע,
אַ שמייכלדיקער צער קושט דיר טריי די אויגן.
ווי אַ גאַלדענער שטרייף אין אַ גרויער טאַסע —
אויף דיינע גערטנער כ׳האַב מיין יוגנט־ליד פאַרצויגן.

דיין היט־צוקער־באַרג, די קאַלטע נארן־מיצע:
דער טראַלד איז בלאַנד מיט ווייסן שטראַלן־שמעטער.
אין סאַמע ברי פון שלאַכט־שטויב איך זע דיך רואיק זיצן,
נאַראַיעוו, דו מיין לעצטער פון צעשטערטע געטער.

מיין זכרון שאַרט מיט גין־און־גאַלדענע וועסלען,
פון זלאַטאַליפּא גייען כישופדיקע רויכן:
וויילדע ליבע שבטים קלאַפן אין די קעסלען
און וואַסערלעך פון קוש קלאַפן אינעם מוח מיר.

עס נעמט אין איר קלעם די שיינקייט אַט די פּראַסטע,
דאָס פלוישן פון דער בין, דאָס רוישן פון די קוואַלן.

איך נעם אלץ ביי דיר, נאַראַיעוו, זאָג מיר נאָר, וואָס האָסטו?
די שטראַלן פון דיין ליד און די שפּינען־שטראַלן.

אַ, שיינענדיקער ליגן, וואָס טראַגט מיך אויף זיין אויסשפּרייט,
אַ, ליכטיקער אַמאַל, וואָס קושט מיין עלענטס סטעזשקע.
ווי וואַקסליכט אין דער זון טרויעריק, הייליק אויסגיט,
אַזוי אויך דו, נאַראַיעוו, מיין יוגנטס האַלאַוועשקע.

אוי, ווינטן ברעכן איין די האַרבסטיקע שטאַכעטן.
די עפעלעך אין גאַרטן פאַלן שוין אַראָפּ.
די קאַניעס זעצן זיך צו טרויעריקע באַנקעטן —
און רויבן פון מיין זעל אַלעס, וואָס איך האָב.

ה י ר מ ש ט ע טו

ביים האַדסאָן ביי דעם גרייזן
דאַרט שטייט מיין גרויע שטאַט,
פאַרפאַנצערט אין אַן אייזן.
עס קען זיין האַרץ ניט ווייזן
דער גאַט, וואָס איז נישטאַ.

די טעג — איך קען זיי טויזנט
און זיבן טויזנט נעכט:
בלויז דאַנדראַט און רויזן
און מאַרדעוודיק געפעכט.
אַ שווערד אויף לינקס און רעכטס —
און איבער אַלץ אַ קרעכץ.

עס גיבן ערגעץ אינדזלען
אַרום דעם גרינעם ברעג.
ווי פאַרב־פאַרפעצטע פּינולען,
וואָס שפּיען אויס אַ קלעק
און אַלץ אַרום מיר שרעקט.

שיפגעקלאנג און קייטן,
קעסלגרוב פון שווייס,
קוימענס — שדימס פלייטן —
פייפן לאנג און ביז.
דער שפיי פון האס איז הייס.

שפיגלדיקע שויבן,
ווי גלעזער פיערבראנד,
דעם „האל און רעקארדס“ טויבן
לעבן שטויב אויף וואנט.
דאס לעבן און דאס לויבן
זיי זיינען אן אנטאנט...

ביים ברעג פון מזרח-ריווער,
ביי טויטע דאקס און וואארפס,
דארט גייט מיין חלום איבער
צו אלט-צייט פון ניו-יאָרק:
מיין משה-לייב שרייבט לידער,
און איך פארזויף די זאָרג.

ס'איז אלץ שוין לאנג געוועזן,
עס איז שוין היינט נישטאָ.
און איר, וואָס וועט דאָס לעזן,
אינמיטן פון ניו-יאָרק,
וועט שמעקן דאָס געוועזנס,
ווי אַ פארפום אין מאָרג.

וואָס איז דען דאָ צו זינגען
צו דיכטן וואָס פאָראַן?
דער גלאַק, וואָס האָט באַקלונגען
דעם וויררויך אין דער פאַן,
שוין שווייגט מיט טויזנט צונגען —
און שווייגן — דאָס איז סם.

איך קען אייך, שטיין און ציגל
פון האַדסאָנס פּיראַמיד!
אויך איך האָב אָפּט געדזשוויגעט
די לאַסטן צו דעם שפיץ,
מיין שם אין לופט פאַרקריצט,
ווען שלאַקס האָט העל געבליצט.

און ציילט מען שטאַק און שטיינער,
אויך ציילט מען מיינע שעה:
זיי ליגן איינס ווי איינער
איינגעמויערט דאָ —
די קאַלעכוויסע ביינער
פון מיין „געווען-נישטאַ“.

דורך וועלכע יאַר-אַליען,
דורך וועלכע רגעס שמאַל,
די זונען מיינע גייען
פון בערגשפיץ אָפּ צום טאַל.
די שאַף געשירן שטייען
אויף קאַלטע קופּעס וואַל.

ביי דער „גאַלדענער ליפע“
אַן אַנדערע שטאַט איך האָב
פאַרשלאָפּן און פאַרכליפעט
מיט קאַלטן דאַרשט נאָך גאַט.
און אויב עס נאָגט אַ קליפה
ביי מיר אַט-דאָ-אַ אַט:
איז עס צו יענער שטאַט!

ווי שטאַרק דערקוויקנד וויין איז,
פאַר דעם, וואָס טרינקט אים אויס.
און ווער קען האָבן טענות
וואָס וויאַנען מוז די רויז?
און פיינער נאָך ווי פייז איז,
וואָס יעדער לאַמפּ גייט אויס,
ווען זון-האַק שטירצט דאָס הויז.

פראווינסטאון

ס'איז יושרטוב פון זאמר איהר ערדענער וועלט—
אינעם גריכישן קרוג אין שויב אויסגעשטעלט.
א, זאלדיווינט און סמאלע און לעבנסוואך —
סעפטעמבער איהר זעגלען פון פראווינסטאון.

פערלמוטענער ים

1.

פערלמוטענער ים פון פראַווינסטאָן
אינדזלעך אָפּגעדעקטע, אין גרינע רייען.
די ים־טויבן הענגען אין דער לופט
ווי לעבעדיקע, וואַרעם־בלוטיקע שנייען.

אַן אייביק פרעמדער אין דער וועלט,
קלעטערסטו אויף היגלען פון זאַמד.
ווידער ווי שניי, ווידער ווי טרויער —
איבער וואולקאַן־צערניסענעם לאַנד!

גערטלעך אָנגעפראַפט מיט בלוים־ווילדקייט,
אונטער האַרבסטיקע בינען,
די „סאַנדוויטש־פּלעשער, ווי זייפּנבלאַזן,
אין דער רויכיקייט גרינען.

דער ים גייט פון אַלע זייטן —
מיט פרידלעכקייט אַנטקעגן,
אַ שילד: „עי האָם עט לאַסט“ —
וויינט אויף די ליסקינע וועגן.

די שקיעה־שיף זינגט טרעפּלעך אַט דאַרטן,
מאַיעסטעטיש בוקט זיך דער שטראַנד.
מיר זיינען זאַלב־אַליין ביים באַרטן,
ביים וואַסערס ווייסן באַרטן.

עס דונערן כּוואַליעס גרויזאַם,
די ווייסע שוים־וועלף היילן,
נאַר אונדזער לעבן איז אַן אויסנאַם
מיר ווילן דאָ אייביק שוין ווילן.

איין־זייטיקע, גוטמוטיקע טראַטואַרלעך
פירן מיך אַהין און צוריק
אויף צער־בענע ציגל —
און פון אַלע זייטן פלעמעלירט
דער בוכטע־שפיגל.

ווי פון טאַג אַליין קינסטלעריש געמאַלן
אין לוסטיקער מעלאַנכאָליע איינגעראַמט,
שיפן גייען — אויף גאַלדענע הימלען
צום אַלטן פילגרים־לאַנד.

די ים־פייגל זיינען אויכעט ליטעראַריש,
זיי דרוקן זייער זאַמלשריפט אויף זאַמד:
אַ ליד פון וועלן און פון ווערן
קלינגט פון וואַסערס בראַנד.

ווי הויך איז דאָ דער אַלטער קלויסטער!
(געלעבט האָבן דאָ אַמאַל ריזן־געטער).
נאָר מילעך־מילד איז דאָ די גאַטהייט,
ווי דאָס היינטיק וועטער.

און די אונטערשרייבער אַלע
פון דעם בריטישן קאַמפּאַקט,
שטייען דאָ פּוּריטאַניש —
אין שטיינער אויסגעהאַקט.

און ניט נאָר בלויז אין מאַרמאַר,
נאָר אויך אין מענטשס געזיכט —
עס פליסט פון פּיאַנערן־מוט
דאָס העלדן־ליד, ווי ליכט.

די הייכקייטן
און די נידערונגען
האָבן זיך וואָרטלאָז
צעזונגען.

סיראַטענע פישער
מיט זאַלץ-פעפער בערד —
אויף ברעמען סיאָרסקענע
האָבן דאָס דערהערט.

וויינען זעלן געליטענע
דורך שטומקייט פון זאַמד,
רופן צום אייביק-פאַרמיטענעם
גליקלעכן לאַנד.

עס וויגט זיך די אַלטע בענקשאַפט
אין אַרבעס-זופּ פּאַגע.
פון ים-גלעקער קאַפעט אַרונטער
די אַסיען-כאַגע.

וואָך-בוידעמס גלעזערנע, פּוסטע,
אַקטאַגינאַלע,
פענצטער, ווי שיפּלאַמפּן ווייטע,
טאַפּן מיט שטראַלן.

מעוועס געטראַגן פון ווינטן,
אויף גרעסערע פּליגל
וואָרפּן זיך אין דער לופטן
ווי בבלשע ציגל.

עס זיפּצן אָן לשון די מענטשן,
עס שווייגן די דיונען פאַרביטערט.

איבער די בלאַנדזשענדיקע אינדזלען
לויפט אַ ציטער.

אַ קאַלטער טומאַן איז אין דרויסן,
ביי דיר איז זומער אין האַרצן.
עס וויאַנעט ניט קיינמאַל די בענקשאַפט
צום לאַנד צום געגאַרטן.

זון-אונטערגאַנג

אויפן שפיץ פון אַ לאַנגער צווייג
הענגט שווער די מידע, גאַלדענע פייג.
ס'איז דער גאַלדענער אויסגיי פון מיין האַרץ, וואָס איז תל,
ס'איז דער זילבערנער סוף פון אַ גאַלדענער וועלט.

טרויעריקע קעצלעך אויף הויז־שוועלן זיצן.
אַ טרוימען פאַרגאַנגענדע לאַמיר־זיך־איצט'ן,
אַ ליכטן געשליפענע אין גלעזערנעם גליק.
אַ, וואָסערן קאַלטע דאָרט אונטערן בריק.

ס'איז יום־טוב פון זאַמד אויף ערדענער וועלט —
אינעם גריכישן קרוג אין שויב אויסגעשטעלט.
אַ זאַלץ־ווינט און סמאַלע און לעבנסוואַן —
סעפטעמבער אויף זעגלען פון פראַווינסטאָן!

פראַווינסטאָן, סעפט., 1937

אַ בית-עולם

אַ מצבה, אַ פאַרנאַכט, אַ פרעמדע שטאַט —
פון פילגרים־יחוס, פון ערשטע „סעטלערס“.
די אַלע מתים דאָ, אין קברים אַנגעטאַן.
ליגן שלאַף־פאַרוונקען אין די בעטלעך.

עס הענגט פון אויבן אַ רויב־פויגל אַ ברייטער,
די שפעטע זון — אַ פייערדיקע מצה.
שטילקייטן פון ערד און הימל טאַנצן זיך אַקעגן,
אומהערבאַר קלינגען זייערע ציטער־טאַצן.

מיר גייען צוויי דורך טויערן געאַקערטע.
עס נעמט דער טויט ס'לעבן אויף — פאַראַדנע.
מיט שטראַלן ברייטע — ניט געקאַרגטע
אויף די צלמים די האַרבאַטע ...

ביזלעך רוישט אַ בין — פאַרשפעטיקט,
זוכט האַניג אין מצבהדיקן דאַרן.
די זון פאַר היינט האַט אַפּגעדאַנקט שוין
די לבנה טרייבט דעם אַוונט אויפן האַרן.

מיר זיינען צוויי — און זי איז יונג און ליכטיק,
מיר שטייגן אויפצו־צו — צום באַרג פון טויטע.
און צישן אונדז — ווי אַ סענדוויטש ריכטיק,
דעם בית־עולם שטיינערענע ברויטן.

מיר בייגן זיך און ליינען נעמען, דאַטן.
מיר ליינען־איבער דעם אַפענעם בית־עולם
אַ זון ... אַ טאַכטער ... אַ פּוֹלינט ... אַ טאַטע
אַלע גוטע, ערלעכע און וואוילע.

צו צווייען שלאַפן דאָ פאַרליבטלעכע פאַרפאַלקן.
דאָס ברייט מצבהלע — אַ טויב אַ טאַפּל־קעפּיקע.
עס ציט אויף קבר־אַבות אַן אַלטער וואַלקן,
מיט אַ ליכט אין האַנט, אויף מירמל־טרעפּן.

פון אַלע שטיינער רינען איצט די שאַטנס,
און מאַכן קריכן שטיל פון אַלע ווינקלען,
טאַפּנדיק דעם און יענעם נאַמען
אַ קוש צו טאָן און אים דערטרינקען.

האַרבסט אין ניו-ענגלאַנד

דער וואַלדיקער מאַנטל ווערט דינער,
גרינגער די לאַסט פון זיין גלאַנץ.
די בלעטער — אומאַרדנונגס קינדער —
אין אַ פאַלנדיקן טאַנץ.

עס לאָזט זיך נאָבל דער חלום
אַרונטער פון אַלע טרעפּ.
זיין ברייטער אַרבל פינקלט
מיט רעגנבוֹיגנס פון קנעפּ.

ניו-ענגלאַנד, מיין נייער דורכגאַנג,
ניו לאַנדאָן, די שטאַט וואו איך בין:
שיכורער אינדיאַנער זומער
זיין האַרבסט־העמד שפינט.

איך האַלט די געפילן ביים ציימל,
זיי שווימען אין ווייסן גאַלאַפּ.
דער איבערפלוס פון די פאַרבן
דעם באַרג אין טאַל גיסט אָפּ.

לאַרד ביראַנס געקרוינטע ווערטער,
דער וויימוט פון אַמאַר קהאַיאַם —
זיי שפילן אויף בלאַע געוועסערס,
זיי ברענען אויף קעפּיס פון ים.

אויף אַלטע שאַקאַלאַד־פעלדזון,
אויף טייכן פון צוקער־קאַנדל,
עס שמעקט דער נאַקעטער טרויער —
ווי אַפּגעשיילטער מאַנדל.

דער אַוונט, מיט רעגן געוואַשן,
שמעקט מיט הימלישן מעד.

די ערד — א טיש א פארשפרייטער
פאר א געטער-באנקעט.

מען דערווארט דא ראמעא-יוליא.
מ'ריכט זיך אויף לאורא-פעטרארד:
א שיף מיט שמעטערלינג-זעגלען
ציט לאנגזאם דורכן מארד.

ניו לאנדאן, קאנעקטיקוט, אקט. 6, 1937.

די רויוזן-קוסטעס

די רויוזן-קוסטעס שטייען באמת דא
אין גרויען רויט, רויט און גרא.
דער בוים בלעטערפולער גליקלעך-שלאנקער
האט איינגעגראבן אין דר'ערד דער לאנגער
זיינע נעגל — און זיי זוכן טיף
דעם לעבנס טונקעלן באגריף.

די צוויבל-סטויבערס — לייבן-עקן גרא
הייבן-אויף די זאם ארויף-צעצן.
און איבער האבער, רעטעכער און הירש
עס גייט די זון — א גאלדענער פירשט.

פערדלעך יונגע, האלדז אויף האלדז פארטראכט,
טראגן אויף הער בריונער פעל די פראכט
פון אטעמען, פון זיין, פון אייביק ווערן.
די פערדן-אויגן געלבלעך, ווייסע שטערן
גליען מיט זומער-ווינט דורך גריווע-שלייער,
פול מיט פרישן היי עס ליבע-זיפצט דער שיייער.

אויף מילעך-בלויע טעפיקער פון ווינט
איך פלי דעם וועג צוריק — איך בין א קינד.
און ס'לויכטן מארגנס בלויז, וואס ליגן העל און ווייס,
און נעכטנס האב איך ניט אין שאפלאד פון מיין צייט.

נאך איז באטרונג און ליגן מיר ניט לעסטיק,
און וואָס מיין אויג טאָפט אָן איז פרעכטיק.
ווי דאָ אויך דאָרט, ווי איצט אויך דעמאלט,
אינעם זייפנבלאָז פון ערד פאָרדרעמלט,
איך הענג די זעל אַרויס אויף שפיץ פון אויגן —
און ס'קאָפן שטיל די טראָפנס רעגנבויען.

אין ציטער-טוי, וואָס זויבערט טאָל און היגל
עס האָט מיין טרוים די דרויסנטיר פאָרויגלט.
און אַנגעהעריק נאָענט ווי אַ האַנט ביים מויל
עס טאַנצט מיין פרייד אין זון
נאַקעט, באַרוועס, הויל.

מאַרבלֶהעד, מאַסט.

כ'האַב געזאָגט „וועלט“
און כ'האַב געזאָגט „ערד“ —
און וואָס האָב איך געקענט
שוין זאָגן מער ?

אויף אַ וואַרעמען שטיין
אין אַנהייב אַקטאַבער,
פאַרטאַיעט אין שייַן,
פון בראַנז און צינאַבער,

אַ גריך־גריין בערגל,
נאָך זאַפטיק מיט זומער,
איז פון שאַטן־שטאַכעט
געוואָרן באַקומערט.

ס'איז ביי ניי־ענגלאַנדס
ימיקן ברעג,
עס שווימען אַרויס
געהויבענע טעג.

גרייז-גרויע אפטיקן,
א זעגל-וועבעריי.
דער טאג אליין איז
געגילטער בליי.

אנטיקן צעשטעלטע
אין טריבע געוועלכן:
בעכערלעך, לייכטערלעך —
תמיד די זעלבע!

שווערדן אין זשאוער
און מזרח-קינזשאלן,
גריין-פאררויכערטע פלעשער,
ווי געבלאזענע באלעמס.

דער בעי איז געשפרייט,
ווי א טישטוך פאר יאכטן.
עס קלינגט וואו אן אנקער
און מעועס לאכן.

דער פעלז דער פארוויטערטער
פון מאַרבלהעד האַרבאַר —
איז סטאַאיש מיט גלייכגילט
פון אַלץ, וואָס שטאַרבט נאָר.

ניט-אומיסנע זיך וויגן
די שיפלעך אין בוכטע
מיט עפעס אַ גוטסקייט
אַ שטאַרק אויסגעזוכטער.

און ווייט פאַרן אויג,
און ווייט פאַרן האַרץ,
עס ציטערט דאָס לעבן
דאָס אַפגענאַרטס.

עס האבן דא ריון
אריבערגעשפאנט
געלאזט אויפן וואסער
די שיך און — געלאנדט.

כ'האב געזאגט „וועלט“,
כ'האב געזאגט „ערד“ —
א שטאפעט פון מין זעל
האט געזאגט „כ'הער“.

מיין בת־שבע

וואָלד און דו און די לבנה,
דריי און צוויי און איינס.
נאכט אין טיולענער קימפּאַנאָ,
ווילדעוודיק און שוין.

מײן בת שבע

מײן בת-שבע,
ווי איבערן ים אַ מעווע,
דעקט-צו די ווילדקייט מיטן פלאַטער
פון איר ריינעם פליגל, נאַכט-צע-צו,
אַזוי אויך דו
דעקסט-צו די גרויע לייבן-גרווע פון מײן אומרו
מיט בלאַנדעקייט, מיט פינקעלקייט
פון גאַלדענע לעכט, וואָס וואַקסן אויפן בוים,
פון גרינע סעדער ביים וואַסערס זוים.

ביי די ברעמען פון מײן טרויער האַלטסטו דעם לאַמטער
פון דיין אויג. דיין וויע ציטערט אויף מײנער. ווער
נאָך ווי וויעס צוויי זיך ציטערנדיק אַנטקעגן
קענען וויסן פאַרוואָס לעבן איז לעבן?

בת-שבע,
צום ראַנד פון ים צילט די מידע מעווע,
צום מיטן ים צילט דער זעלס צעבראַכענער פליגל.
עס ברענגט מײן בריוו צו דיר אינאיינעם מיטן זיגל.
דער טריפּאַקס רויט, וואָס רינט און פלאַמט,
אַ שטיק האַרץ, וואָס איך האַלט אין דער האַנט
איבערן ליכט פון מײן צער היינט-צו-טאָגישן.

פלאַמענדיק מיט ווערטער דור-הפּלגהשע,
דער בריוו איז איינגעזיגלט ביז צו אַש
פון הונגעריקע הינט — פון ווינטן אויפגענאַשט,
דער גלותדיקער קנופּ, דער פייער-קשר
אויפגעבונדן. ער קניפט ניט מער שוין.

נאָר מײן האַרץ און דיינס — בת-שבע,
נאָך אַלץ אויף די שפּיץ-פליגל פון דער מעווע
מיט איר איבער די שויםען, טרערן-רוימען.

אַ פלעכטל רויד איבער אַ שיף־קוימען
שרייבט צו אונדז, וועבט אונדז איין
איז דעם אויפגעווינטלטן, פינטליקן שטערנשיין.
פראַווינסטאון, סעפּ. 1937

מיט אַ בלייפּעדער

מיט אַ בלייפּעדער געשריבן,
מיט אַ גומי אָפּגעמעקט:
אַט אַזוי האָבן די יאַרן
אונדזער ליבע אָפּגעמעקט.

מיט אַ שטעקן אָנגעשריבן
אויפן זאַמד און אויפן שניי,
איז דאָס מזל פון אַ מענטשן,
איז די ליבע — פון אונדז צוויי.

מיט אַ בליץ־האַמער געהאַמערט,
אויסגעברענט אין פייער־בראַנד.
איז דער ליגן פון דעם לעבן
איז דער שאַטן אויף דער וואַנט!

פעסטער, געליבטער

פעסטער, געליבטער,
טוליע זיך צו;
עס שרעקט מיך דער טויט
און די אייביקע רו.

עס שרעקט מיך דאָס לעבן,
וואָס ענדיקט זיך וואו,
פעסטער, געליבטער,
טוליע זיך צו.

פעסטער, געליכטע,
דריק מיך צו זיך ;
דאָס נאַרישע לעבן
עס ענדיקט זיך גיך.

דער נאַרישער חלום
פאַרגייט פּונקט ווי דו,
פעסטער, געליכטע,
טוליע זיך צו !

פּ י י ס אַ ז ש

וואָלד און דו און די לבנה,
דריי און צוויי און איינס,
נאַכט אין טיילענער קימאַנאַ
ווילדעוודיק און שיין.

אויפן דינסטן מעל צעריבן,
זערנעס פון געשווייג.
ס'איז דער ווילד-וואָלד שטיל געבליבן
מיט זיין שטאַם און צווייג.

לילער אייזעהענער אייז-גאַס
פון די ווערטער-בערג.
וואָס עס טוט זיך אויבן, ווייסט גאַט —
אפשר אויך ניט ער!

נאַכט אין ווייסן אויסגעכלהט,
דו מיין כלה, קינד,
דינער, ליכטיקער ווי אַלעס
אונדזער שפינוועב-שילד.

פחד-פעסטונג עווערגרינע
אין אַ צוקער-מיין.

וויסע, זידנדיקע בינען
אויף די שוואַרצע שפיץ.

ווי אַ פינקלדיקע פריצה,
איז די קוויבעק-נאַכט.
און די באַבע רופט מיך איציק
און דער פעטער — לאַכט.

אַט פאַרגאַנגען ביז דער ענדע
פון דעם קליינעם שטראַל
דורך די אַלע פערציק לענדער
נו, און איצטער — וואָס?

וואַלד און סוף און די לבנה,
דריי און צוויי און איינס.
נאַכט אין טיולענער קימאַנאַ
וויילדעוודיק און שיין.

יעווגעניאַ

דו ביסט מיר אַזוי נאַענט — אַז איך קען דיך ניט.
כ׳ווייס נאָר, מיר טוט וויי, אַז דיר גייט בלוט.
כ׳ווייס נאָר, דו ביסט פון מיין האַרץ דער קלאַפּ.
כ׳ווייס נאָר, אַז דו ביסט מיין לעצטער שטאַפּ.

העכער גיין פון דיר — איז צו הויך.
ווייטער גיין פון דיר — איז צו לאַנג.
ביידע שווימען מיר אין זעלבן רויך,
פינטלען אויף דער זעלבער לעבן-זאַנג.

ווי אַ שוועסטער, וואַכסטו ביי מיין שלומער,
דעקסט מיך איין מיט הענט, ווי וויסע בלומען.
קושסט מיך איין מיט טרויבנזאַפט פון באַנג —
דיין קוש געדויערט אַ לעבן לאַנג.

איך פאַר דיר, ווי דו פאַר מיר — אַ שפּיגל-גלאַז:
צו דעם קילן אַפּדאַכט דריקן מיר די נאַז,
און פאַרחידושט שטייען מיר אַזוי,
אינגעפּלאַנטעט גאַלד אין גרוי.

אַלעס אויסער מאַס, דיסטאַרטירט.
כ'בין ניט קלערער דיר ווי דו ביסט מיר.
מיר טרעטן אַפּ אַמאַל — אַ טריט צו ווייט,
און עס פאַרלירט די וועלט איר שפּיגלקייט.

מיר פּרוואוון נאַכאַמאַל און נאָך און ווידער.
איך שפּיגל דיך צום סוף אין מינע לידער.
מיט אַטעם וואַרעמען, מיט זיסן ביטער
האַלט איך אַן דיין האַנט, וואָס ציטערט.

דו האַלטסט מיך מיט דיין אויג, וואָס שטאַמלט אויס
אַ וואַרט צו מיר ווי אַ טרער די גרויס.

נאָוועמבער, 1937

צאַרטע רייד

איך נעם דיך אַרום מיט צאַרטע רייד,
ווי מיטן דינסטן ליל.
עס זיינען ניט קיין רייד, קיין קלענג
נאָר שטומער געפיל...

בלויז דופט, בלויז נעפל און שפּריי בלויז
גיט-אויף ווי אַ שטיק מוזיק,
זיי טראַגן דיך אויף זייערע אַרעמס
אהין און צוריק...

דאָס הויז, וואו מיר וואוינען, איז אַלט שוין
און קלוג מיט יאָרן און סיוו.
דער אַזונט — אַ רואיקע בוכטע
וויגט אונדזער פּורפור-שיף.

עס בלויילען זיך שאַטנס פון דעקעס,
גראַטעלעך פון דיין בעט.
זיי האַלטן געפאַנגען די דינקייט
פון אַליץ, וואָס איז אַוועק.

ס'איז קלוג, אַט ווי די אַלע געבויגענע,
אונדזער געבויגענער דאָך.
ער האַרכט זיך איין מיטן קוימנדל
אַזוי ווי אַ טויבער — אין שפּראַך.

מיר ריידן ניט גאַרניט מיט ווערטער.
עס שרייבט בלויז אַ ברעם צו אַ ברעם.
דער ציטריקער שטראַל פאַרשטייט עס
און האַרכט זיך אויך איין אין דעם.

ווי אַ צווייגעלע וויינטרויבן

ווי אַ צווייגעלע וויינטרויבן ריכטיק,
אַזוי ביסטו צייטיקלעך דין, אַזוי בלאַסלעך גרין,
אַזוי דורכזיכטיק ציכטיק.
צווייגעלע טרויבן, טרויבן דו מיינענקע.
מיט דיר, לעבן דיר בין איך אַ ווייניקער.
טויעקלעך פריש און טערפעקלעך זיס,
מיין צווייגעלע וויין,
מיין קריגעלע שיין.

ביסט גוט און ביסט רונד גערונדלט מיט רינגלען,
וואָס זיינען ווי כוואַליעס, פול בעכערדיק זינגען,
פון נאַפּל און ניפּל און ליפּן און צעפּ
פון טרויעריקע שטערן, וואָס שלאַפּן אויף טרעפּ,
איך שטיי מיט פאַרשיכורטע זשמעניעס און שעפּ.

ליכטיקע צווייג, מיין שטערן און טרויב,
ווי טוי אויף אַ שטענגל פּראַסטיק פאַרבלאַעט.

דיין אויג

מיט האַרטע און גראַבע

לעמפּערטן־פּונקן.

לעמפּערטן־טויב.

מיט דיר, אַ מיין בלי־צווייג, אין רונדונגען טויזנט פאַרכישופּט,

דערדישעט

מיין בעט, ווי אַ שיף אין חלום אַריין,

מיך פאַרשיפּט.

מיט אַנהאַלט מיט פעסטן אָן דיר אין די זינגענדע היפּט,

מיט אַנהאַלט אין דיר, מיין געליבטע, דו רואיקער טייך,

אין וועלכן אַ שטיין איז געפאַלן.

און רונדן אויף רונדן עס גייען פון פריידן די כוואַליעס,

פאַרשפיצט אין קאַנטראַסט

ביז צום געדאַנק דיינעם.

מיט זין פאַרן לעבן, מיט זין פאַרן זיין און זיין לאַסט,

מיט פּלאַמפּשיץ־מחשבות העלע, ווי קרעלן,

קאַראַנא אױף ברעגן פון זון,

און איך ווער באַלויכטן און איך ווער געוואַרעמט

דערפון.

(אויף שוועל וואָס צו דרום)

מיט אויגן פאַרזשמורעט ליגט פּרידלעך פאַראיינזאַמט דער הונט (!)

ווייל מער ווי דיין לייב, וואָס איז טרויב,

וואָס איז וויין, וואָס איז דופּט,

ליב איך דעם גייסט, וועלכער וואוינט

אין וואונדער־פּאַלאַץ פון דיין גוף.

באַשיידן אַזוי און העלדיש אַזוי

און שטענדיק גערויטלט מיט רויט,

אין קאַמף פון דיין קלאַס, אין פּורכטבאַרן קאַמף

פאַר לעבן, פאַר לייב, פאַר ברויט.

ביים ים

פישלעך אין האַרץ וואָרפן זיך
און עפעס זידט דאָרט אַ ווייסער בראַנד.
מיר ביידע, מיין קינד, באַדאָרפן זיך,
ווי דער הימל דאָרף לאַנד.

די בלעזלעך דאָרט אויף דער בוכטע?
דאָס מערט זיך די ווידמונג פון ים!
אַלדינגס, וואָס לעבט, מוז באַפרוכטן —
מיט אייגענעם פלאַם.

עס וועלן לבנות טויט־ווייסע
שלעפן דעם ים אויף און אָפּ
און אויך אַריבערשפּרייזן
אַריבער אונדזער קאַפּ.

דער ווינט, וואָס קושט די אויגן,
די האַר — ביי דיר, ביי מיר —
וועט האַבן אינגיכן פאַרפּלויגן,
ווי מיין קושנדיק וואָרט צו דיר.

פּראָווינסטאָון, מאַסט, סעפּ, 24, 1937

מאָדערן...]

דיין בריוול היינט ריכטיק דערהאַלטן,
דו זעגנסט זיך אָפּ דאָרט מיט מיר;
דו נוצסט אַן ערשטקלאַסיקן יידיש
און שרייבסט אויף געווירעט פאַפּיר.

דיין סטיל, דיין סטיל איך באַוואונדער.
די פונקטואַציע — אויך:
דו האַקסט זיי די פינטעלעך, קאַמאַס —
אַריין מיר ווי טשוועקעס אין בויך.

נו, גוט, איך וועל אויף דיר ווארטן —
ביים „בארדוואק“, אזוי ווי געוויינטלעך,
און דו וועסט מיך זידלען און זידלען
צווישן פיר ליפן — פערזענלעך.

אַ קוש און אַ קוש און אַ זידל,
אַ קוש און אַ קוש און אַ כליפע,
ביז דו ווערסט ענדלעך אנדרימלט
צווישן צוויי מידע פאַר ליפן...

איר בריוול

זי שרייבט אַ פיסנע בריוול —
עס האָט אַ פיסנעם טעם.
טונק איך עס איין אַ ביסל
אין אַ שנאַפּסיקן פּלאַם.

נעמען די בוכשטאַבן טאַנצן
און הייבן די ליכטיקע פּיס.
טראַכט איך פון אירע בריסטן
און מויל פון מאַנאַ-ליו...

די ווערטער — שוואַרצע מאַנאַכן,
פאַרטאַיעט אינמיטן שניי,
הייבן-אַן כמעט ווי לאַכן —
איך הייב זיי אַן צו פאַרשטיין.

אַ שטויבל אַן איינציקס פון ליבע
איז אַריין אין מיין אויגן-נעץ,
און האָט מיר די פּיסנע וויעס
מיט גאַלדענעם וויין פאַרנעצט.

איד האַרץ מיט פּחד

כ'האַב ניט ליב און כ'האַב ניט פיינט די פרויען,
מיין שוועסטער און מיין מאַמען האָב איד טאַקע ליב;
מיין שוועסטער איז אַ קראַנקע און אַ גרויע,
מיין מאַמע קילט שוין לאַנג דאָס גריב.

אַקטאַבער נאַכט. עס פינצטערן די פענצטער
אין וואַלד־האַטעלכל פון פראַווינץ קוויבעק,
כ'האַב נאַכגעיאַגט, נאַכגעיאַגט מיין שענצטער
וואו די ערד און הימל האָט אַן עק.

בליאַסקעוועט איר שיינקייט ביי מיין זייט אַנשלאַפּן,
איד אַליין נאָר וואָך און וואָך און וואָך.
ס'האַט מיט מיר אַן אומגליק זיך געטראָפּן —
ס'האַט זיך אויסגעגאַסן ס'טינטאַרל — די נאַכט.

דער ווילדער וואַלד איז טויב אויף אַלע ביימער,
אויף אַלע זיבן טייכן — שטום און בלינד —
און איד ליג דאָ אין צווייען נאָך אַליינער
און האַרץ מיט פּחד ווי מיין לעבן רינט.

לאַרענטישע בערג, קוויבעק, קאַנאַדע, אָקט., 1938

אין דיינע אַרעמס

איד האָב אין דיינע אַרעמס דערוואַכט —
און פונקט אַזוי האָט אויך דער טאַג דערוואַכט.

מיט צווייגן ווייסע, אַפגעשיט מיט צווייט,
אין גאַלד־פּאַנטעפעלעך די טריט פון די מיניט.

מיט אויגן קלאַרע גריין מיט זון,
גליקזעליג מיט זיך אַליין פאַרטון.

און עפעס גאלדנס געווען, איז אין דער וועלט,
גלעקלדיק, ווי וואסער אין א פעלד.

און דו און איך אין בלאַמאַנטל פון טאָג,
מיט בערג־קאַמען די זעלן אויסגעצוואַנגט.

מיין ליבע צו זיך זעלבסט פאַרגאַסן פון צופיל —
אין דיר, מיין בלאַנדע רויז, — זיס און קיל

מיט טרוים נאָך פריש אויף האַרץ, און דו — באַשטעטיקונג,
אַז אַלעס אין דער וועלט איז פריי און יונג.

ש פ א צ י ר

וואָס טראַכטן דינע אויגן — אוי וואָס טראַכטן זיי?
איך הער זיי ריידן מיט פייכטע אַטלעס גלאַנצן.
צי טראַכטן זיי, אַז ס'איז שוין לאַנג אין דעם,
ווי ס'הערט זיך צו צו זיי מיין גוף אימגאַנצן.

עס שטראַלט פון דינע זאַנגענדיקע וויעס
דאָס ליכט, וואָס קומט פון ווייט אַהערגעצויגן
אין שטורעם, וועלכער האָט דיין וועלט פאַרוויסט —
דיין יוגנט האָט געפליכטעט אין די אויגן.

מיר גייען דורכן וואַלד — ס'האַט אַפגעקלאַפט
אַ רעגן, עס ציטערן נאָך די שפיצן צווייגן:
ס'איז פריש און צאַרט און מלאַטעם די וועלט,
עס זינגט מיין האַרץ מיט קלינגענדיקן שווייגן.

עס נאַכטלט לאַנגזאַמלעך, ליבשאַפטלעך און זיניק.
ס'איז לעצטער שיין מיט שאַטנס אויפגעמאַלט.
עס גייט אונדז נאָך דאָס קעצל מיט די ווייסן זאַקן.
דער הימל גרייט צום טיש אַ טעלער ווייסן גאַלד.

דיין האַנט אין מיין, איך וויל אין דיר פאַרפאַלן,
אַז שטערן-לעפל זאָלן אויסמישן אונדז צוויי.
מיין פיין טוט-אַן דעם בלישטשענדן צילינדער
און געגנט אָן אויף האַלבן וועג די פרייד.

מיר גייען קליינע שטעד, מיר שפּאַלטן רגעס
מיט אונדזערע פּולסן, ווי מיט העק פּון וואָט.
ס'איז אַלץ שוין אויסגעזאַגט, שוין אויסגעזונגען,
ניטאָ שוין אויף דער ערד קיין ניט-פאַרשריבן בלאַט.

נאָר איך און דו מיט אונדזער קליינעם לעבן
מיר גליען, ווי דער וואָרעם, ווי די פייער-פליג.
און ביי דעם ליכט פון אונדזער גאַלדענער רגע
מיר רינען צו דעם שטילן קוואַל צוריק.

סטאַנפּאָרדוויל, יולי, 1938

זי האָט געזאָגט

זי האָט געזאָגט: כ'בין ניט פון יענע,
וואָס שטאַרבן ווען זיי ליבן.
צו ענדיקן ווי דער שקלאָף אורא
איז מיר ניט אָנגעשריבן.

זי האָט געזאָגט: כ'בין ניט פון יענע,
וואָס גיבן זיך רואיק דעם טויט,
אַזוי ווי מ'גייט אָן אייגענעם קינד
אַ פוטער-ברויט.

זי האָט געזאָגט: כ'וועל שרייען הויך,
כ'וועל גראַבלען די אויגן
דעם, וואָס וועט קומען צו מיר
מיין אַטעם-דימענט רויבן.

זי האָט געזאָגט: די נאַכט איז לאַנג,
לאַמיר איינס ס'אַנדערע העלפן שלאָפן:

עס זיינען אלע טיר-און-טויערן פון גליק
פאר אונדז ביידע אפן.

זי האט געזאגט: כ'געדענק שוין ניט מער,
כ'געדענק בלויז דעם טעם פון אירע ליפן,
און מאַרגנס, וואָס קומען-אָן פול
מיט אונטערגעגאַנגענע שיפן.

די געײט, 1936

צאָנן

... „און ווייטער גאַרנישט“ — דער מיטן פון אַ שמועס.
מען האָט דאָס גאַנץ-ליכט דאָ אויסגעדרייט.
און עפעס גאָר פאַרצייטיש, עפעס גראַעס
האַט פון פינצטערניש אַרויסגעווייט.

דאָ ניט לאַנג ערשט — צו ציילן אויף מינוטן
עס האָט אַ פרייד אומאַרעמט אונדזער שטיבל,
און די לבנה-ליסענע — אַ שטומע
אַריינגעלויכטן אין אַ העגן-גריבל.

אַ דופט פון מענט, פון דערפלעך גרינע, ווייטע,
אַ דופט פון רו און פון נשמה-פרידן.
די אַרנטלעכע, אַרבעטזאַמע לייטן
שוין שלאָפן רואיק נאָך אַ טאָג אַ מידן.

און מיר, די צוויי, אין ווילדן פלאַנט פון ליבע
צונויפגעוואַקסן, פאַרוויקלט און פאַרקניפט
מיר האָבן אויפן גאַנץ פונעם פאַרם-שטיבל —
יעדער איינער פאַר זיך — קליין געזיפצט.

יעדער מיט זיין ווייטיק, אַן איינזאַמע פלאַנעטע
צי קען איין שפראַך פאַרשטענדיקן אונדז צוויי?
מיר ריידן ביידע יידיש, דווקא ניט פאַעטיש,
נאָר רירנדיק עס איז דער שטומער וויי.

וואָס מערער אַלץ — עס ווערט דער קנופּ פאַרקניפּטער,
אים אויפּבינדן עס קאָן איצט בלויז אַ האַק.
מיר זיצן דאָ פאַרווייטיקטע און זיפּצן —
עס זיפּצט די גריל מיט אונדז צום טאַקט.

עס פינטלען קלוג אַראָפּ מיליאָנען אויגן,
דאָס גרעסטע אויג וואָרנט זיי „זייט שטיל זי“
צו לאַנג דאָס שווייגן אַונדזערס האָט זיך אויסגעצויגן
און איינגעמאַטערט אונדז און אונדזער גריל.

אַזויפיל קלאַרע שטילקייטן — סימפּאָניעס,
אַדורכגעציטערטע מיט פּערל און מיט שניי.
אויב צווישן אונדז עס רינט אַ ווינט מיט האַניק,
איז זיסער ווערט די וואונד און — טוט מער וויי.

די דינע בייטש פון זעלבסט־באַשטראַפונג
שווישטשעט אין אַיעדנס טראַפּן בלוט,
נאָר אויסצוגיסן די חרטה אָפּן
האַט קיינער פון אונדז ביידע ניט דעם מוט.

עס שפּריצן שטערן פונעם הימלס ברונען,
ווי די טרערן פון אַ קוואַל מיט לויג.
ס'האַט דאָך דאָס האַרץ אַ שפּראַך געפונען,
וואָס שלאַגט אַרויס פון טיפּעניש פון אויג.

ס'האַט אויפגעבראַכן דאָס־אַ נאַסע לשון
די שליוון די פאַרהאַלטענע פון טרייסט און טריי.
ס'איז רענדלדיק געוואָרן אונדזער גראַשן,
ווי גאַלד וואָס ווערט פון אויסגעשאַסן בליי.

„און ווייטער ווידער!“ — דער אַנהייב פון אַ שמועס.
דער שטאַך־שפיץ פונעם וואָרט פאַרבויען אין אַ רינג.
און וואונדער פלייצן דורך דער נאַכט דער גראַעז
און הילף־אין מיט צאַרטן צער — אַלצדינג.

טאנפארדוויל, נ. י., אויגוסט, 1938

לידער פון יאָ און ניין

דער טייטש פון אַ ליד איז זיין ניגון,
דאָס וואָרט איז זיין וואָכעדיק קלייד.
דער טויט און די נאַכט באַליגן
דעם זין פון די זניקסטע רייד.

א ניגון

דער טייטש פון א ליד איז זיין ניגון,
די ווערטער בלויז אן אונטערשריפט דערפון.
כ'האב מיר א שטיקל ווינט אָפגעשניטן
און איינגעווייקט אין דער דינסטיק־זון.

און דאָס אַרויסגענומען נאָך שבת
פון דער גליאַיקער פאַרבנביט —
איז עס געווען אַ ברענענדיקע שמאַטע
דאָס נעמלעך־אָ ווינטיק ליד.

האָב איך עס צוגעלייגט צום וועסטל,
דאָרט, וואו דאָס האַרץ דאַרף זיין, —
איז ניט געוואָרן וואַרעמער, בעסער,
ניט גרינגער, ניט לייכטער — ניין!

האָב איך עס צוגעלייגט צום שטערן,
דאָרט, וואו דאָס קלערן דאַרף זיין.
פאַרקאַטשעט עס זיך ווי אַ רעדל,
ווי פאַפיר אויף פיקערשטיין.

האָב איך עס צוגעלייגט צו די ליפן,
וואו אַטעמען דאַרף די זעל —
איז עס געוואָרן איבערגעביטן,
ווי פון אַ שטורעם פאַרגעלט.

האָב איך עס געלייגט אויף די אויגן —
האַט שוין גאַרנישט געזען מיין אויג,
חוץ פאַל פון אַ רעגנבויגן
און רעג פון אַ פאַלנבויג.

נאָר עפעס אַ זונדערער זמר
האַט אין דער לופטן געברענט,

און האָט ווי דער טרויער אין דעמער
צעשפרייט זיינע בלינדע הענט.

דער טייטש פון אַ ליד איז זיין ניגון,
דאָס וואָרט איז זיין וואַכעדיק קלייד.
דער טויט און די נאַכט באַליגן
דעם זין פון די זוניקסטע רייד.

פאַר וועמען ?

פאַר וועמען זאָל איך זינגען מיינע לידער,
ווען טיפע ערד-ציטערס קומען פאַר אין מיר?
אַז איבער אַלע פעדערס, אַלע פידלען
הענגט די בלאַנקע שווערד און זי דיקטירט.

עס מוז דאָס ליד באַדינען דאָך די פילע;
און פילע זיינען די וואָס ווערן באַהערשט!
איז וואויל צו דעם, וואָס מאַכט פון וואָרט אַ קלאַפֿ-טאַץ
פאַר מיליטעריש-הייסן שטיוולמאַרש.

אַז וואויל איז דעם, וואָס דינט אַ גאַט, אַ קייסער,
צי דעם אינסטינקט פון אַ פאַרטיי.
איך האָב געפרוואוט פון אַלע בלויו דאָס לעצטע —
אַז וויי צו מיר, אַז טויזנט-פאַכיק וויי !

פון שלאָף געוועקט האָב איך די אונטערדריקטע,
מיט קאַפּ אין וואָנט געגעבן דעם סיגנאַל.
און פאַרפירט פון אייגענעם געשריי געבליבן
וואָכן מיט דער ביקס ביים שעפּסנקוואַל.

האָב איך דערהערט דאָס שעפּסישע געבלעקעכץ
און אוי-געשרייען פון דער אַנדערער זייט;
מ'האַט אויפגעשפילט דעם דיכטערשן אַרקעסטער
צו דעקן דעם געשריי פון שעכטהויז דאָ ניט ווייט.

און איך וואָס בין מיט פלייט און שווערד געגאַנגען
צו אויסווישן די טרערן פון דער ערד,
איך האָב געזען די גאַלדענע פלייט פאַרשווינדן,
געבליבן איז נאָר בלויז די נאַקעטע שווערד.

האַב איך פון שרעק געוואָרפן אַלע ביידע,
אי שווערד, אי פלייט, און בין מיט גרויס אַנטלאָף —
געקומען צו דעם גרויעם תהום פון אומגלויב,
געקומען צו אמונהס לעצטן סוף.

און דאָרשטיק בין איך איצט נאָך גאַט און ליבע.
דאָך לעקט מיין צונג פון טויטן קוואַל דאָס זאַמד.
ס'איז ניט אַזוי דער דאָרשט, וואָס עסט די אינגעוויידן,
ווי ס'איז די שאַנד, וואָס עס דאָס האַרץ, די שאַנד.

איצט ווייס איך שוין, אַז פויסט און פען אינאיינעם,
זיי זיינען עס דער צווילינג, וואָס רעגירט,
און אַז איבער אַלע פידלען, איבער אַלע פעדערס
עס הענגט די לאַנגע שווערד און זי דיקטירט.

ניטאָ פאַר וועמען איצט צו זינגען לידער,
איז זינג איך זיי פאַר זיך אַליין — נידעריק, שטיל,
צו דעקן גלייך מיט יענע פון „אַרקעסטער“
אין מיר אַליין דעם לעצטן לייבן-בריל.

יולי, 1938

כ'עפן-אויף דעם טויבנשלאַק...

כ'עפן אויף דעם טויבנשלאַק,
עס פליען-אַז די לידער:
וויסע, גרויע, גרינלעכע,
ליכטיקע און מידע.

ס'רוישט און ראשט אין מיין געהיר
א וואַרקען און אַ ברומען,
נאָר די טויב, די ליכטיקסטע,
זי איז נאָך ניט געקומען.

איך וואַרט און וואַרט, בייטאָג, ביינאַכט,
מיין טויבנשלאַק שטייט אָפֿן —
צו דער וועלטס פּירזייטיקייט
פון וואָגן און פון האָפֿן.

און קומט אַ שוועלבעלע אַ קראַנקס
און קומט אַ שטורעמקראַע,
זיי האָבן אויך אַ רגע רו —
אין דער נעסט אַט־דאָע.

אַלץ, וואָס לעבט, עס שוועבט אַדורך
מיין טויבנשלאַק — מיין מוח,
עס פליט אַריין און פליט אַרויס
און פליט אַוועק, ווי רויך.

מיט בלומען

מיט בלומען אין מויל קניעט איצט מיין ליד,
עס אַטעמט נידעריק־שטיל ווי גראַז אין זאַמד.
פון שרייען בין איך טאַקע שרעקלעך מיד,
און אויסגעטרונקען בין איך, ווי פון אַ בראַנד.

איך טראָג פּרייוויליק די ביקסן אין מיין צונג,
די שפיזן אין מיין זעל — מיין גלאַנץ־בוקעט.
נאָר טיף אין מיר עס זיפצט אומשטערבלעכקייטס אַ פּונק,
די ליבשאַפט צו דער וועלט — פון דעם פּאַעט.

צווישן צוואנג און האַמער איך ליג אויף דעם אַמבאַס,
כּוואַרט, אַז איך זאָל ווערן שטאַל-געפורעמט, גלאַט.
נאָר ס'איז מעטאַל מיינער ניט פון ריינסטן גאַס,
עס האָט די גאַנצקייט מיינע ניט קיין גרויסן האַפט.

נאָך ציען זיך די הענט — ווי פּאָדערשטע צוויי פּיס
צו דר'ערד אַראָפּ, צו חיהשן געהייל.
און טרערן רעגענען — פּאַרזשאַווערן מיין שפּיז,
אין יאָרן שטיינערנע טעמפּן-אַפּ מיין פּייל.

מיט בלומען אינעם מויל קניעט איצט מיין ליד,
פּאַרשעמט דאָס פנים, ס'אויג איז פייכט.
איך ווייס, אַז וואָס מען דאַרף, דאָס טו איך ניט,
און אַז מיט גאָלד פון פּוסט גלאַנצט מיין קעניגרייך.

מאַמע-לשון

ניין, איך בין קיין קרוב ניט
פון כּהנים און נביאים:
מיין שפּראַך האָט שווער געהאַרעוועט
אין פּישגעסל פון וויען.

מיין ליד עס טראַגט קיין גלעקלעך ניט,
קיין שליפעס און קיין קרעייגן:
איך טראַג אין פּראַסטע פעקלעך מיט
מיין מאַמעדיק פּאַרמעגן.

איך שרייב מיט שטיקער לופט אויף טאַג
און קלאַר ווי אַ גוטמאַרגן —
און ווער עס דאַרף, און ווער עס וויל
זאָל קומען און זאָל באַרגן.

פֿינאַל

אָיעדער שרייבט זיין לעצט געדיכט,
און איך וועל מיינס אויך שרייבן,
אין טיפער פינצטערניש, צי ליכט —
איך וועל ניט שולדיק בלייבן.

ווער ווייסט, ווער ווייסט, ווען דאָס וועט זיין,
אין וואָסער לאַנד, אין וועלכן?
צי וועט מיין קלאַנג אין אידלפֿיין
אין ראָזן רויך פאַרהילכן?

צי וועט מיין ליד אַ בריל־געשריי,
אַ ווילד געשריי דאָן ווערן —
מיט שוים אויף שורות בלוטיק רויט
דורך האַגל־גוס פון טרערן.

צי וועל איך זיין דער לייב אין שטייג,
אין גראַטעס איינגעביסן,
צי אפשר ווי אַ טויב אין צווייג
אויסוואַרקען מיין גסיסה?

דער גרויער פאַרהאַנג ציטערט שוין
איבער אויגן מידע.
דער טאַג דערטרענקט זיין העכסטע קרוין,
און איך — מיין שיף מיט לידער.

מיינע לידער

ווי אין ים די כוואַליעס,
זיי קומען ווידער, ווידער,
איך קען זיי ניט פאַרטרייבן
מיט קיין טויזנט טעג,

זיי וועלן דאָ פאַרבלייבן,
מיינע מידע לידער,
ווען יעדער גייט אַוועק.

זיי שווענקען גרויע טרויערן,
זיי וועבן און זיי וועבן
דאָס סופלאַזע פון וועלט,
דאָס ענדלאַזע פון זיין.
זיי וועלן לענגער דויערן,
ווי מיין קורצער לעבן,
דער שוים פון שטערנשיין.

באַשרייבונג

ווער עס באַשרייבט פון וועלט די ליכטיקע הויט,
איך באַשרייב די טונקעלע געדערים.
איך האָב קיין מורא ניט פאַרן טויט
און אויך ניט אוודאי פאַר די ווערים.

ווער עס באַשרייבט די ערד, ווי אַ קויל,
וואָס מע טראַגט צו אַ דופטיקער ליולקע.
איך באַשרייב זי, ווי אַן אויסגעקרימט מויל,
אויף אַ ליפ אַ יאַטריקע גולקע.

איך שרייב ווי איך שרייב. איר לייענט ווי איר לייענט.
ס'איז ניט גרינג זיך מאַכן פאַרשטענדלעך.
ס'האַט די גאַלדענע פאַווע אַ גינגאַלד קרוין,
די ברונע האָט דאַרשטיקע קענדלעך.

דער פידל פון לעבן איז שטייף אַנגעשפאַנט
אַנטקעגן דער בויגן-ווירע.
און איך בין די סטרונע און איך בין די האַנט,
וואָס קען אַן געזאַנג זיך ניט רירן.

דערווייל

עס וועט קומען דער טאג,
עס וועט קומען די שעה,
און איך וועל ניט זיין מער
מיט דיר אַט־אַ־דאָ.

נישט טרינקען דיין רום־וויין,
נישט טרייבן דיין שפּאַס.
וועסטו מיר געדענקען,
דו גרויזאַמע גאַס?

עס וועט קומען דער טאג,
עס וועט קומען די שעה,
עס וועט מער נישט קלינגען
מיין ליד אַט־אַ־דאָ.

דעריבער איצט טרינק איך,
און זינג דיר אַ לויב —
דו נאַרישע גאַס,
פאַרגייענדער שטויב! ...

די לבנה

דער הונט טוט אָן די לבנה אויף זיין געוויין,
ווי אַ קרוין פון עלנדקייט.

דאָס שוואַרצע ווייס־זאַקנדיקע פּערד אַבער
זעט אין דער לבנה אַ זעקל האַכער.

דער פּוקס זעט אין דער לבנה אַ האַז,
די קו אַ לאַנקע מיט זילבערגראַז.

די קאץ זעט אין דער לבנה אַ פעטע מויז —
און זי שלייכט זיך פון ליק אַרויס.

דער וואָרים זעט אין דער לבנה — אַ מענטש.
ער פאַרקרימט זיין גוף און בענטשט...

וואָס זעט אין דער לבנה דער פּאָעט?
אַ שפּין אין גאַלדן הענגל-בעט.

אַ שטיק ברויט, אַ פּיצל טרער, אַ וויסן כליפּ,
און אַ מויל, וואָס פרעסט די אייגענע ליפּ.

באַגאַזש

ווער עס שלעפט שווערע באַגאַזש צום טויער פון אייביקייט,
דער זעט דער טויער איז שמאַל, ווערט שמעלער.
מיט יעדן טאַג געלער

ווערט דער פאַרמעט מיט קנייטשן פון צער,
ביי דער טיר גלאַנצט אַ פעדערנער זשאַנדאַר.

אין וועג צו יענעם לאַנד, וואו שטילקייט
טראַגט די נעפּלדיקע קרוין,
קלייב איך איבער מיינע ווערק,
צייל איבער אַלע גראַשנס פון מיין לויין.

קלייב איך איבער און איבער און איבער
ביז איך ווער שלעפּעריק, מידלעך.
ביי דער שוועל פון אַ שמאַלער, בייזער טיר
קוועטש איך מיך אַריין
מיט מיינע פאַר בידנע ביכלעך.

כ'האָב אַ גאַרטן געפלאַנצט...

כ'האָב אַ גאַרטן געפלאַנצט,
כ'האָב אַ גאַרטן געגראָבן,
איז וועמען זשע פעלט ער ?
און ווער דאַרף אים האָבן ?

כ'האָב מיט שווייס פון מיין שטערן
באַפייכטיקט די ערד,
מיט נעגל און ציינער
דעם שטיין-וואוקס געשטערט.

געהיט יעדעס בלימל
ווי אַ ליכט קעגן ווינט,
פון רויבפויגל-פּיסקעס,
פון וואַרעם און שפּין.

ס'האַט מיין פעדער געיעטעט,
געאַקערט, געפליגט,
מיט הענט מיט פאַרברענטע —
כ'האָב דעם דאַרן געפליקט.

מיט אַ האַרץ אַ צעשטאַכנס
דעם באַדיק באַקעמפט,
ביז דער סאַד האַט דערצייטיקט
זיין גאַלדענע שפענט.

איך היט אָפּ מיין גאַרטן,
זיין שאַטן — מיין בעט ;
און יעדער מין פרי
איך צערטל און גלעט.

מיט אויער, מיט ליפן,
מיט האַרץ און מיט צונג.
איך טראַג דורכן ווינט
דעם פאַדרימלטן פונק.

און איך בין דען איינער ?
כ'האַב געירשנט, מיר דוכט,
מיילן און מיילן
מיט גאַלדענע פרוכט.

עס וואַזשען די צווייגן
מיט פירות בין דר'ערד ;
אויך מיר איז דעם גאַרטן
צו היטן באַשערט.

איז דעק איך די פרוכטן
מיט בלעטער פון מענט,
איז ברעך איך די רויזן
מיט הוילע מיט הענט.

עס זינגט שוין די גאַלד־בין
אין דער זון וואָס איז הייס,
און עס זינגט אויך די פרייד
ביי מיר אינעם שווייס.

איך טראַג אין די קערבן
די פרוכט פון מיין צונג,
און ס'איז יעדער פרי
אַן עס און אַ טרונק.

ס'רינט האַניק און ראַסע
און בלוט רינט דאָרט אויך,
דער יום־טוב טראַגט פאַנען
ביי מיר אינעם מוח.

נאָר מיין שטעקן, וואָס היט־אַפּ
דעם גאָרטן פון שאָד,
פרעגט מיט זיין קעפל:
וואָס טויג דיר דער סאָד?

ס'איז איבעריק דיין גאָרטן,
און איבעריק דיין טרער,
זי וואָסערט שוין איצטער
קיין וואַרצלען ניט מער...

עס באַדן זיך פליגן
אין טרעריקן ליד,
די זאָפטיקע פרוכטן
דאָרף קיינער שוין ניט.

ס'קומט קיינער אַנטקעגן,
ס'דאָרף קיינער דיין שפענט;
דער דאָרן פאַרוואַכערט
דעם פרוכט־וועכטערס ווענט.

אומזיסט! עס פאַרוואַנעט
די ליפּ פון דיין דור:
די זון שליסט איר צירקל
אין בלוטיקן גלאָר...

סעפט. 11, 1942

מיין פידל

כ'וועל מאַכן מיין פידל זאָל קריצן,
כ'בין מיד פונעם פיינעם געגלעט!
כ'וועל מאַכן די ערד זאָל בליצן
צום הימל, מיט אים אין געוועט.

עס זאל מער קיין גאלדענע לאווע
ניט רוישן פון ליד ביי מיר,
און פעדערן בונטע פון פאוועס
ניט פאכען די פלאמען אין מיר.

כ'בין מיד פון סאמעט און זיידנס,
כ'בענק נאך דעם האַריקן שאַרסק,
כ'וועל פענטען מיין מויל אין קייטן
זיך צאמען מיט שטיינער ניו-יאַרקס.

די ווערטער אויג-פינטלענדיק, שטומע,
הינקען-אָן אויף באַפעל פון מיין פען.
פאַרדעקט זיינען וואונדן מיט בלומען,
די אויגן אין פיבער פאַרברענט.

פאַרוואַר, אין מיר הירזשען ליהער,
ווי בלוט-הייסע-פערד אויף יריד.
עס טרעט און עס וואַרפט מיך אַנידער
אַט-דאָס, וואָס איך זינג אייך דאָ ניט.

דאָס פאַרלוירענע ליד

ניט מיין טבע צו שרייבן פון לידער — אין ליד.
נאָר וואָס איך דערצייל דאָ, האָט טאַקע פאַסירט
מיט מיר אין דער וואַר: דער ווינט האָט באַרירט
אַ בלעטל פון מיינס אַ כתב-יד, געטון אַ ריס
און מיט ציין מיט גלעזערנע אַ ביזן בים,
ווי אַ וואַלף, וואָס כאַפט פון דער לופט אַ שטיק רינד,
און אַנטלאָפן דערמיט, דער משוגענער ווינט.

האַב איך מיט די אויגן און הענט צעשפּרייט,
דאָס פאַרלוירענע בלאַט אין דער ווייטקייט באַגלייט,
געזען עס פאַרגיין אין גרויעם פאַרנאַכטיקן שטויב,
דאָס ליד — פון אונטער מיין האַנט אַוועקגערויבט.

האָב איך שוין געגעבן די ליידיקע בלעטלעך אַ טלים
צום ווינט אויפן וועג, וועלכער רינט און אַנטרינט.

געגאַנגען זיך באַדן, געגעסן, דערנאָך זיך שלאָפן געלייגט.
מיין אויער צו דער שטילקייט, וואָס האָט זיך אין לויפּשטראָם געוויקט,
האָב איך פּלוצים פאַרנומען אַ זיפּץ פון דער ערד.
דערנאָך האָב איך דאָס פּאַלן פון שטערן געהערט,
דאָס גיסן פון לאַנגן געוויין אויף סטרונעס פון נאַכט
און עפעס, וואָס האָט אויף גליק נאָך קיינמאַל קיין ברכה געמאַכט.

און אַ ווילדן געוואָי, ווי פון וועלף אין אַ שטייג,
האָב איך זיך, באַלד איבערצייגט,
אַ דאָס בלעטל דאָס איינע פון מיין פאַרשלונגען כתב־יד
זינגט איצט אַרויס אויסן האַרץ פון דער נאַכט.

דער ווינט האָט עס לאַנג, ווייזט אויס, געלייענט, געלייענט,
ביז עס האָט פון אים קריק אַרויסגעוויינט.
און איך און די נאַכט, דער ווינט און דאָס בלעטל פון ליד —
מיר האָבן באַוויינט אויף אַ שיף אַ געפּליכטעטן ייד...

אונדזער ליטעראַרישער דור

ס'איז היינט ניט קיין דור פון גיגאַנטן,
דאָך לעבן נאָך קליינע טיטאַנען.
זיי שלאָפן אויף פּויסט־בעטגעוואַנטן
אין גורלס אייזנבאַנען.

זיי רינגלען אַרום זיך מיט רעדלעך,
פון אויסגעברענטע קוילן,
און ס'איז ניט צופיל שעדלעך
דער פּלאַם פון זייערע מוילן.

ס'איז נאָריש אוודאי פון שכל —
ניט צו דינען זיין האָר ווי אַ שווייצאר,
ניט הנפענען און ניט הייכלען
פאַר אַ שטיקל ברויט, פאַר אַ גרייצער.

נאָר דער קעניג איז קעניג אין שמאַטעס,
די קרוין אויפן שקלאָף זי פאַרמיאוסט זיך.
דער פרייער טיטאַן הינטער גראַטעס —
איז פרייער פון קנעכט, וואָס פאַרשליסט אים.

ס'איז היינט ניט קיין דור פון גיגאַנטן —
פון האַמערס, שפינגאַזאס, שעקספירן, —
דאָך וואו און ניט וואו פון די קאַנטן
הערט מען אַ פליגל זיך רירן.

עס בליצט נאָך די שווערד, וואָס איז פעדער,
עס לויכט נאָך די זעל, וואָס איז פלאַמען.
און עס קייקלען דער אייביקייטס רעדער
אויך דעם דור פון אונדזערע שטאַמען.

נאַוועמבער, 1937

אַ שטיקל פאַפּיר

פון העפט אָן איבעריק בלאַט דאָ אַ לעבן מיר
מיט ווירעס גרינע — פאַסיקלעך צום גראַם.
איז וואָס זאָל איך פאַרטרויען דיר, פאַפּיר?
מיין פען האָט מער קיין טראַפּן סם!

ווי אַ ווילדע ביה, וואָס לאָזט איר גיפט,
שטאַרבט פון אייגענער אומשעדלעכקייט,
אַזוי איצט אין מיין שטילן שריפט, —
די מילדע פאַעטלעכקייט.

א וואָרט, אַ רויש ...

אַ וואָרט, אַ רויש, אַ כליפּ וואָס פּרעגט,
אַ האַרבסט-געפּלעקטער פּוילער וועג.

מ'פּאַרט שוין פּון יריד, די אַלטע פּור איז לער.
די שאַטנס רינען פּון די וויסע פּערד.

די פּלייצע פּונעם פּלויט מיט רייפּער לאַסט גענייגט,
צאַנקענדיקע רענדלעך קאַפּען פּון געצווייג.

די לייכטערס טונקלען איין, די שנויצן ברענען אויס.
די נאַכט וויגט מיט דע צוואַנגס אין איר שוויס.

אין שטראַל-געוויירעטן גרויעם מאַנאַליט
אויך דאָס שטויבן-פּינטעלע — מיין ליד.

צער און צאַרן

כ'האַב צער און צאַרן און צרות,
כ'האַב ווייטיקן אָן אַ שיער,
כ'האַב אַבער אויך, וואָס וואָר איז,
טויזנטער לידער אין מיר.

און גיט אַ באַפּאַל מיך דאָס לעבן
און גיט מיך דער אַנגסט אַ באַשלאַג,
הער איך אַ גאַס זיך דאַן געבן
פּון פּערל אויף גאַלדענער וואַג.

צו אַלע די גיפּטן וואָס סמען,
צו אַלע די דערנער וואָס ברייען, —
איך האָב די געקליבנסטע גראַמען,
איך האָב דאָס גינגאַלדנסטע גליען.

און האָט מיך דאָס לעבן דערשלאָגן —
און ס'רעגנט פון מויל מיר מיט ציין,
מיט גאַלדענעם קאַם וועל איך צוואַנגן
די צעפּ פונעם טויט און פאַרגיין.

אַמאָל איז געווען

(א לעגענדע)

אויף אַ שטעקן שטעקט אַ פּאַן,
האַלט איך שטיל מיין האַרץ אין דלאָן.
פליט מיין האַרץ, ווי באַבע יאַכנע,
צו דער ברויט־און־אייזן מחנה.

פליט אויך קוימען איין און איין,
און זעקס רענץ מכל המין,
פליעזן־מיט פון הינטנאַרומעט
און זיי קלאַפן דזשים־דזשים־דזשומעט...

פליען גענדז אויף פייערטעפּ
מיט פאַרגלייזטע, טויטע קעפּ
און זיי בראַטן זיך דערווילע,
פאַר די הונגעריקע מיילער.

פליען מיר וועלט־אויס, וועלט־אייזן,
שטיל און וואויל און ליב און פיין.
רופן מיר זיך: קאַמער־ראַדן
אונד וויר זינד מיט ביקס געלאַדן...

**

אינגעפלוין עלף יאָר און אַ שעה,
האַבן מיר געכאַפט זיך — די פּאַן איז ניטאָ.
די פּאַן איז אַוועק און ס'איז געבליבן אַ שטעקן,
אַ פּוסטער שטעקן מיט געפּינטלטע פּלעקן.

די גענדז מיט די פייערטעפ — די עולם-הבאָ גענדז —
זיי זיינען אַוועק מיט גענדזענע-טענץ,
מיט אָפענע מיילער אַזוי ווי ביי שלייען.
האַבן מיר אָנגעהויבן פאַלן און — שרייען.

געשריגן, געשריגן — העכער אַ סך.
איז צוגעפאַלן צו דר'ערד די נאַכט.
וועקן מיר דעם הימל — מאַכט ער זיך נישט-וויסן
און הייסט פון דער לבנה לאָזן שיין גריסן.

בין איך געפאַלן צו דר'ערד און זיך אויפגעוועקט
איז פאַרכטיקן צאַפל, אין ציטער און שרעק:
קיין בעזים, קיין שטעקן, קיין באַבע יאַכנע —
איך איינער אַליין — אויף יענער זייט מחנה.

די מחנה די גאַנצע פון הייליקע טוער
ווערט אַלעמאַל שוואַרצער און ווייסער און בלאַער.
איך דערקאַן שוין ניט מער די הייליקע ריצער
זיי זיינען גאַר איצטער די קנעפל-פיצער.

מעדאַלן, ווי באַמבעס, ווי הייפטלעך קרויט,
און אונטער די בליאַכעס — פוטער מיט ברויט.
מיט פוטער ביים האַרץ — דאָס האַרץ צעגייט,
דערפון קומען די רייכע, די שיינע רייד.

סטאנפארדוויל, יולי, 1938

וואָס וואָר איז!

כ'האַב קיינמאַל ניט געזונגען קיין ליגן,
כ'האַב אָפט געזונגען שלעכט;
און וואו די נויט האָט אַ ניגון
האַב איך אים אויפגערעכט.

כ'האָב מיר פון ווערטער קיינמאָל
קייז ספּאַדיק ניט אָנגעטאָן.
אין דעם מענטשלעכן געוויין-טאָל
איז מיין ליד די סיגנאַלן-פּאָן.

כ'צעלייג מיינע טעג ווי קאַרטן
אין רואיקן סאַליטער ;
די בערדיקע קיניג-סאַרטן,
די קנעכט מיט שטיקער געווער.

כ'צי בלינד פון קאַרטנפעשל,
דאָס מזל שפּילט אויך בלינד !
מיינע יאָרן לויפן און העשן
ווי פּערד אין שטורעמווינט.

און איד בין מיט עלנט אַ חבר
און איד בין דער איינזאַמקייטס מאַן
מיין האַרץ — אַ שטיק רויטער זשאַווער
ביים זאַמד פון טויטן ים ...

כ'בין טאַקע טרויעריק ווי זאַמדן
אין מדבר ... אין מדבר אַליין !
עס פינקלט אין אויפגאַנג פאַרפלאַמטן
דער טוי פון מיין געוויין.

מערץ, 1943

אויף און אָפּ

דאָס וואָס איד דענק, האָב געדענקט, וועל האָבן געדענקט,
וועט זיך בייטן
מיטן פלוס פון צייטן,
וואָס פאַרשווענקט.

עס וועט זיין אמאל, אז די ריינע זון
וועט שטיין אויף די אותיות מעם און [ו],
און דעמאלט וועט דער אפגלאנץ פון מיין וואָר
זיין גאלדנשיין און ריין און קלאָר.
און אויף אַ שמאַלער רגע, אַ מינוט
וועט ווערן וואַרעם אין מיין ליד דאָס בלוט.

און ס'וועט זיין: מיין ליד וועט אונטערגיין
צי ווי אַ זון, צי ווי אַ רויטער ציגל־שטיין.
עס וועט אין שלונד פון טויט פאַרשוואַנדן ווערן
אַלע פערל־שניר פון מיינע טרערן,
ביז ס'וועט זכרון פון מיין שפּראַך
מיט מיך און זיך טון אַן אויפדערוואַך
און שטיל אַ פינטל־טון מיט שנעלן פלינגליכט,
וואָס שטאַרבנדיק עס זוכט דעם וועג צו זיך.

ווייל אויף און אַפּ, ווי פרייך פון פלוסן, עבן,
עס גייט אויף נאָכן טויט דעם דיכטערס לעבן.
דער האַרטער און דער שטילער צאָן פון צייט
ער נאָגט און נאָגט און קייט און שפייט,
און צווישן יאָ און ניין — די ברייט פון בלויז אַ האַר
עס ליגט זיין בלויזער חלום אין זיין גרויער וואָר.
עס איז די אייביקייט דער רגעס אַ קאַפּריז —
אויף געקיילטן לאַם עס פלאַמט דער גאַלד־נער פליס *).

מיאָמי (בייטש), מאַי, 1938

דער פלעק.

דער מענטש מיטן פלעק אויפן שטערן
שטייט ביים שפיגל און מעקט די טרערן;
ער מעקט און מעקט... דאָך איז ניט דערמעקט
אין בלאַעם שפיגל דער רויטער פלעק.

(* פליס — וואָל פון אַ יונג לעמעלע.

דער פלעק שטייט שטיל און קוקט אים אָן
מיט אַ זילבער-געשליפענעם אומעט,
ווי ער קוקט פון די פיר ווינקלען וועלט
אויף מיר און אויף דיר — תמיד.

נאַר ס'בלוט פונעם פלעק, זעענדיק זיך
אין טרער געוואַשענעם שפיגל,
האַט דורכגעברענט זילבער און גלאַז
און געבליבן קאַלט ווי אַ ציגל.

און דער מענטש מיטן פלעק איז געבליבן שטיין
אין צירקל פון זיין פאַרלאַשן געוויין,
ביז ס'בלוט פונעם שטערן — דער קיין-צייכן
האַט מיט דער נאַכט גלייך גענומען זיך בלייבן.

מיינע ווערטער

מיינע ווערטער וויינען
שטיל — צו זיך אליין.
כ'זויס ניט וואָס זיי מיינען,
כ'קען זיי ניט פאַרשטיין.

מיינע ווערטער קלאַגן
מיט צערטלעכן פאַרטרוי :
זיי ווילן אייך וואָס זאַגן,
זיי ווייסן ניט ווי אַזוי.

מיינע ווערטער שטומען,
ווי דערשאַסענע הינט.
דאָס בלוט איז אויסגערונען
און נאָס איז איצט דער ווינט.

זיי קלאַפן אין מיין שאַרבן
מיט רויטער שאַדנפרייד :
עס לאָזן מיך ניט שטאַרבן
מיינע אייגענע רייד !

עס איז ניט קיין צייט איצט פאַר לידער...

עס איז ניט קיין צייט איצט פאַר לידער,
ווען עס זינגט די נאַקעטע שווערד.
עס האָבן די צעפּ פון ירידה
פאַרפלאַכטן אונדז מערער און מער.

רומלאַזער זשאַווער פון דראַטן,
פרעסנדער נול פון דער קייט.
פון מערב, פון צפון, פון דרום
אַן אייזערנער טויט-ווינט ווייט.

עס זיינען די טאַלן מיט ביינער
מיט מענטשלעכע ביינער — ווייס.
עס זיינען די טיפע טייכן
מיט גאַרגלענדע בלוטן הייס.

עס בליט די צרעת אויף די ביימער,
דער קאַלעך שלינגט איין דאָס פעלד.
די שווערד אין דער האַנט פון דער חיה
שפּאַנט האַפּערדיק איבער דער וועלט.

עס איז ניט קיין צייט פאַר קיין לידער,
די פידלען — זיי ליגן פאַרשעמט.
דאָס ליד גייט אַרום אַ פאַרשרפהעטס
און רייסט פון דעם לייב דאָס העמד.

עס שפילן, עס קראַכן אין הימל,
די באַמבעס און זינגען פון ענד.
עס פליען צום ליידיקן הימל
פאַרשטייפטע און ליידיקע הענט.

ס'איז קיינער ניטאָ דאָרט אין הימל,
חוץ אפשר די זון אליין —

זי הערט ניט און זעט ניט און וויסט ניט
פון אונדז און פון אונדזער געוויין.

עס איז ניט די צייט פונעם דיכטער,
זיין קרוין ליגט פארשעמט אין שטויב.
עס זינגען אויף דעכער די ראָבען,
אין אייגענעם בלוט ליגט די טויב.

לידער פון איבערטראַכט

דאָס איזן

איז אַזוי שנעל,
ווי אַ לויפנדיקע, שטויבשליידערנדיקע, ערדרייסנדיקע באָן,
מיט שפּליטער פון קוילנפּיער, רויך, שאַטן און פּלאַם.

דאָס האַבנגעווען —

איז אַ באַלויכטענע שויב אין אַ שטיינגעבליבענער נאַכט :

אַמאַל אַ באַרג,

אַמאַל אַ טאַל,

שטענדיק ווי צוויי קאַקאַ-ניס-העלפטן, פול מיטן מילכזיסן סאַק פון
בענקען.

ביים האַבנגעווען —

שטייסטו מיט די הענט אין קעשענעס, מיט אַ לאַק אין ווינט

ביים פלייטנשטאַכעט פון אַ מאַרעלנגאַרטן,

מיטן לבנה-האַקן פאַרשייט אויפגעהאַנגען

אויפן לאַכנדיקן אַקסל.

ביים איזן

לויפסטו פאַרגאַפט, פאַרכאַפט אין אַ סעריע רעדער,

אַנגעשטאַכן, ווי אַ יאַזש מיט

שפּערי-שווערדן פון עקזיסטענץ, וואָס רעגענען אויף דיר

פון אַלע זייטן :

פּאַלנדיק, אויפשטייענדיק, שרייענדיק, לאַכנדיק, זיכאַנכאַפּנדיק

מיט דערשראַקענע הענט אין ציין פון לויפנדיקע רעדער.

דאָס איזן
איז דער רייסנדיקער פּרילינגשטראָם
וואָס מאַכט חרוב, ווען ער באַלעבט.

דאָס האַבנגעווען
איז דער שטילער, שטייענדיקער מוטנער טייך,
אַבער וואָסערע שנעל-געלע ליליעס עס שטעקן דאָרט
די פּויסטלעך אַרויס אין אַ האַלאַ!

י י ד י ש

כ'זינג פאַר יידן יידיש,
כ'בין אַ יידיש קינד;
און מיר איז דאָך אַ חידוש
דאָס לשון וואָס איך זינג.

איך קער מיך מיט קיין ווערטער
ניט אָן קיין סך, קיין סך.
כאַטש צאַרט און צאַרט און צערטער
ווערט אַלע טאָג מיין שפּראַך.

איך ווייס ניט וואָס עס ברייט מיך,
איך ווייס ניט וואָס עס ברענט;
אַ פּייער-דאַרשט פאַרלענדט מיך,
פאַרברענט מיך ביז דער שפּענט.

איך לייג קיין תפיל, קיין טלית.
און בענטשן בענטש איך ניט;
באַשניטנקייט אין אַלעס
מיט וואָס איך בין אַ ייד.

די קראַנצן, ווילדע, שווערע
פון דערנער רוי און גראַב. —
דערוואַרגן ניט מיין שטערן,
און בייגן ניט מיין קאַפּ.

אַ שטיקל הויט. שוין שטויב איצט —
צי זאָל דאָס זיין מיין אַרב —
אין שעה פון לעצטן אויפבליק,
ווען ערד און הימל שטאַרבט ?

דאָס גאַלד אויף מיינע שילדן
פון די שלהבת־יהם —
פאַרוואַקסן דיק מיט ווילדן
שטעכעדיקן גראַז.

איך זע אַ שיינ אַ גרויסע
איך ווייס ניט, רויט צי שוואַרץ ;
דאָס רינט מסתמא אויסעט
דאָס בלוט מיר פונעם האַרץ.

די קלויז און קירך אַצינדער
האַלטן גלייך מיין וואַג ;
עס וועגט ניט מער, ניט מינדער
אויך די סינאַגאָג.

בין אַפגעשיידט פון קוגלען,
פון זמירות בין איך ווייט,
אַ דאַנק מסתם מיין וואַגלען
אין גרינער איינזאַמקייט.

מיין וועלט איז נאַקעט־באַרוועס
און איך — אַ שטרוי אין ווינט ;
וואָס קלעבט צום לאַטש פון קורוועס
און קלעבט צום שיך פון קינד.

ס'איז אלעס אין הפלגה,
ס'איז גארנישט־ניט ניט קלאר ;
כיוואלט איר קאפ פארצוואַגן
מיט קאם פון זהב טהור —

האָט היינע שוין געטאָן עס
זינגענדיק דערביי ;
מיט פלאַטערדיקע פאַנען
פאַר גרעטעל־לאַרעליי.

איך קער מיך אָן — מיט וועמען ?
און ווער איז מיינס — אַ, ווער ?
איך לאָז אַראָפּ די ברעמען,
און ס'פאַלט אַראָפּ אַ טרער.

דער בלישטשט פון קופער־העסעס,
פון שבת־לעכט דער שטראַל —
פאַרמישט מיט שפעט־נאַכט־מעסעס
אין ווינער קאַטעדראַל.

פאַרבינדן בלויז פאַרבינדט מיך
מיט אייך — די רויטע וואונד ;
די וויסטע פיין וואָס שינדט מיך
און פרעסט מיך ביז צום גרונט.

און וועמען בין איך נייטיק —
איך עלנט שטיקל שטיין ?
ס'איז יידיש בלויז מיין ווייטיק,
ס'איז יידיש — מיין געוויין.

אומרו און אפרו

איד בין קיין אמבאָס ניש, קיין האַמער בין איך אוןך ניש,
נאַר צווישן ביידע ליגט מיין לעבן — רויט־צענליט.
און ווען דער האַמער שלאָגט אין רויט־צענליטן האַרצן,
צעקלינגט זיך העל און טרויעריק מיין ליד.

מזרח-מערב

אין מזרח ברענט דער הימל,
אין מערב איז ער קאלט ;
עס בייט די ערד איר וועכטער
און טראגט אין פויסט איר קוואל.

דער קוואל, וואס איינציקפלאַמיק
פאַרשלינגט די צייט און — זיך.
מענטש און וועלט צוזאַמען
בלוטן־אויף אין ליכט.

ס'איז גוט. די ערד אַ האַרטע
ליגט זיכער פאַר דיין טראַט.
דער הימל אין זיין צאַרטקייט
פאַרברענט זיין לעצטן גאַט.

אין גוטן מוט פון שייטערס
דער מזרח קוועלט און לאַכט.
ווי ס'זעט שוין קיינמאַל ווייטער
ניט קוילען אונדז די נאַכט.

אין מזרח ברענט דער הימל,
דער מערב שלאַפט אין גרוי ;
עס בייט די ערד איר וועכטער
אין בלוטפאַראַד פון טויט.

נאַר מיר, די קליינע קינדער,
מענטשן פון דער וועלט —
מיר שפילן זיך מיט שפינדלען,
וואָס ברענען אין די הענט.

מיר קעמפן און מיר קלערן,
מיר לאָזן זייפּנבלעזן,
און גיסן נייע טרערן
אין אַלטן ערד־געפּעס.

מיט ביכער

מיט ביכער בין איך פרייער, ווי מיט מענער.
מיט ביכער בין איך היימיש, ווי מיט פרויען.
צווישן ביכער ווערט מיין גאווה קלענער,
יא, ביכער קען איך טאקע אָנגעטרױען.

— ביכער האָב איך טאָקע ליבערשט אויכעט
ווי די רױע, ניט־אַנטפלעקטע מענטשן.
ביכער זיינען שטילע זיידענע רויכעס,
ביכער זיינען גאַלדענע פאַרענטשן.

ביכער רעדן אויף דיין וואונק און ווילן,
זיי פלאַפּלען ניט ווען עס איז דיר נמאס.
ביכער קענען פלוישן שטיל און שטילער,
קענען שווייגן הויך, ווי די זאַמדן פלימוטס.

— ביכער זיינען דינע פריינט די בעסטע
מיט זייער טרייקייט ביסטו שטענדיק זיכער.
צווישן מיינע פריינט די סאַמע גרעסטע
האָב איך עטלעכע — דאָס זיינען ביכער.

— אַז כ'האַב אָנגעשמועסט צוזאַט זיך שוין מיט אַלע
פאַרברענגט מיט זיי שטונדן, שטונדן, שטונדן,
עפענען זיך אין מיר ערשט דעמאָלט קוואַלן
פון אומרו און פון גרויסן וואונדער.

איך טראָג אין זיך קייסאַרים, קנעכט און ריטער,
איך ווער אַליין אַ בוך מיט וואונדער־מעשות:
מיט הייסן גאַלד בין איך אַן אָפגעברייטער,
איך קיל מיין בלויע וואונד מיט וואונדער ווייסע.

אייביקן

עס ווינקלען די אייביקע מילכן
צו פונקען פון קאסמישן רויג.
קלאנגען אומהערבארע הילכן
פון אייביקייטס זויג.

וויעס פון צוקונפטס דערשראקענע
פינטלען מיט צירקל פון ליכט.
פויסטן אויבנע גיך-גלאקענע
קומען אין שטראלענע שיד.

הערצער ווי בלוטיקע בלומען-בינט,
הענט פון פארדארנטן צווייג —
זיי מעסטן די לענג פון שטומען ווינט
מיט וויסיקן שטילגעשווייג.

דאָס גאַרניט טאָן איז זיס...

דאָס גאַרניט טאָן איז זיס,
דאָס גאַרניט טראַכטן זיסער.
איך קוק אַרויף צום בלויען סקלעפּ —
עס לאַכט אַ קלוגער קאַפּ, אַ ליסער.

אונטן איז דאָס שטילבלעך דאַרף, דאָס ווייסע:
שטיבלעך, ווי מחנות אויף דלאַניע פונעם טאַל-פעלד.
איך ווייס ניט, ווי די אַלע קוויטקעס דאַרטן הייסן,
איך ווייס נאָר, איך בין שיכור פונעם גאַלד-געלב.

ווי האַרפלאַקס געלב אַדער עלפאַנטביין
עס איז דער זייגער פיר מיט גאַלד באַגלאַנצלעט.
די בינען אין דער רויז, די פליגן אין דער זון
פאַרן זיך אין לופט און טאַנצן.

ווי ענדלאָז שטיל. שטרענגסט אָן דיין אויער
צו הערן, צי איז וועלט נישט שטייגעבליבן.
דער ציפערבלאָט אַליין, געוואָרפן אין דער הויך,
ער ווייזט די צייט, וואָס איז פון ערד פאַרבליבן.

איך רו מיט ביין און זעל. ס'איז ווייס אַזוי דער שטרייט.
דאָס גאַרניט טאָן איז זיס, דאָס גאַרניט טראַכטן זיסער.
די וואונדן מיינע, אַזוי בראַנדיק בלוי.
עס שווענקט די שעה מיט איר שטראַל-געוויסער.

סטאַנפֿארדוויל, יולי, 1938

שול-קינדער

אַז איך זע אייך, קינדער, פון די שולן גיין,
זע איך אויף דעם שול-וועג זיך אַליין,
מיט אַ פעקל ביכער און מיט שרייבעצייג
און אַ לאַנגער ווייסער קאַרשנצווייג.

אַז איך זע אייך, שעפעלעך, קומען פון דער פּאַשע,
זע איך זיך אַליין ביים חומש און ביי רש"י.
קומט מיר אינעם האַרצן אַ בענקעניש, אַ טע,
נאָך דעם ווייסן ציגעלע, נאָך זיין קלוגן מע...

איבער אַלע ראַנגלס און איבער אַלע איצטן
כ'הייב מיך אויף אויף שטילע פינגער-שפיצן —
כ'קוק אַריבער ווייט צום ברעג פון זלאַטאַ-ליפע:
טעג פאַרגאַנגענע זיצן דאָרט און כליפען.

נאָך הער איך איצט מיין זיידנס קול דאָס ליבע:
„דאָס, וואָס דו ביסט יונג, איז גאַרנישט, ס'וועט אַריבער“...
מאַנטרעאל, נאָו. 1938

פון קבר

זי האט ניט געוואלט זיין מיט מיר אונטער איין דאך,
איך האב ניט געוואלט זיין מיט איר אונטער איין הימל —
איצט ליגן מיר ביידע אינדערזעלבער ערד
אינגעשטיינערט אינדעמזעלבן דרימל...

עס איז צו אונדז ביידן דער הימל א דאך,
און עס טיילט אונדז קיין ווארט וואס איז ווארעם —
און אויף אפגעקילטע שטערנס טרעט —
דערזעלבער פוס פון אומבאָרס.

ס'איז דווקא גוט, וואס אזוי איז די זאך:
אז דאס וואס פארלעשט ווערט פארלאָשן.
מיר שלאָפן דאך אלע אונטער איין דאך:
יעדער צייט, יעדער פאָלק, יעדער לשון...

און איר, וואס איר טרעט מיט זיכערע טריט
אויף קברים און בלימלעך בלאָע —
איר טאָרט נישט פאָרגעסן אויף איין מינוט,
אז אויך איר וועט דאָ מיט אונדז רוען.

מיאָמי ביטש, פלאַרידע, פּרילינג, 1938.

פאַר דעם מענטש פון מאַרגן

אין גרויעם אינדערפרי שטיי איך אויף,
צינד ס'לאַמטער אָן
אין דער קאַלטער שטוב
און כ'מאָך דאָס בעט אויפסניי.
אזוי זאָרגפעלטיק
ווי כ'האַב עס קיינמאָל פאַר מיר אַליין ניט געמאַכט.
פרעס־פּרישע ליילעכער און קאַפּציכן
און דעקעס — וואַלענע, געלופטערטע, ווינט־שמעקעדיקע.

אלע קנייטשן אויסגעגלעט
ווי אַ מיטליעריקע פרוי גלעט אויס מיט די פינגער
די קראַענווינקלען אויף איר שטערן,
אַז זי גייט באַגעגענען איר געליבטן...

אין דער מילכגרויער פינצטערניש,
ביים דראַזש פון אַלע מיינע ביינער,
ביי קלאַפנדיקע ציינער,
ביי אויגן אַנגעשיט מיט שוואַרצן שניי פון שלאָף
מיט פינגער בלוטנדע, פליכט־וויסנדיקע;
מיט אויפגעטרענטע ליפן
אין אַ שמאַלן ביטער־קאַלטן שמיכל
פון אַ פאַרגייענדיקן שטראַל —
גיב איד דער דעקע אַ לעצטן גלעט
איד צערטל אַרונטער די ליילעך־זייטן,
מאָך אַ זשמעניע־טיפן איינקנייטש
אין פרישן שמעקנדיקן קישן.

אויפגעריסן פון נישט דערשלאַפענעם שלאָף
דורך דער האַנט פון ספק און אומרוי,
גרייט איד, אין לעצטן דורכזיפ פון די וואַסערדיקע שטערן,
דאָס ווייכע געלעגער
אויף וועלכן דער קעניג — דער מענטש וועט ליגן
און האַלטן דאָס באַשטראַלטע פנים
און האַלטן די זשומענדיקע שלייפן
(פול מיט חכמה און טויט־און־לעבנסמוט)
אויף דעם קישן וואָס איד האָב זאָרגפעלטיק פאַרבעט.
כאַטש מיט אַ פאַרסמטן טשוואַק אין אייגן האַרץ!
וועט אַ שטערנבליענדיקע נאַכט געדענקען.
אַז דאָס האַט מיין האַנט געהאַלפן דאָס בעט גרייטן
פאַר דעם גרויסן גאַסט — דעם מענטש פון מאַרגן.

אוי, מיד בין איך און הייזעריק
 אין ווינט אריינצושרייען.
 איך ווייס ניט צי וועט אָטעם נאָך
 צום לעצטן אויסשריי סטייען.

איך קוק מיד אום: אַ פינטל רויך,
 אַן אַנזאָג פון געפאַרן,
 עס רוקט פאַרדעכטיקט זיך אין לופט
 אַ שוועבלדיקע כמאַרע.

דער בליץ, וואָס ליגט אין ווייסער שייד
 ער רירט זיך שטיל, פאַמעלעך,
 עס וועט באַלד געבן אַזאַ פלייץ
 מיט האַגלשטיינער — הערלעך!

און גאַז וועט שטיקן מענטשהייטס שנויץ
 פון אונטער חזיר-מאַסקע —
 אין דראַט וועט זשאַווערן דער פלויט
 מיט פלייש און בלוט און שאַשקעס.

איך זע דאָס אַלץ אין קאַלטער אַנגסט
 אויף ווייזערס פונעם זייגער,
 איך רייס די צלמים פונעם פעלד
 די שטיינשווערדן פון קבר.

איך שלידער הויך, איך שלידער ווייט
 דער „גאַטהייט“ אירע צייכנס —
 זיי פאַלן קריק אויף מיינע פיס
 הילפלאַז, אומדערגרייכטע.

איך רייס אַרויס פון ברוסט מיין שטיין,
 איך קלאַפּ אין אַלע טירן.
 ס'איז שטיל — מ'הערט קיין ענטפער ניט,
 ס'זאָל כאַטש אַ טיר זיך רירן!

די קליאמקעס זיינען אלע קיל,
די קליאמקעס בלייבן שטומע:
עס האט די שלאפנדיקע שטאט
מיין נויטשריי ניט פארנומען.

איך רוף אין טיפער נאכט: „עס ברענט,
ס'איז ביז צום האלדז די שרפה!“
מיר פאלן שטיל אראפ די הענט
און ליפן ווערן שטייפער.

עס וועט דער ווינט מיך טראגן באַלד,
אַ קאלטע האַלאָוועשקע,
נאַר גיסן וועט זיך בלאַנד דער וואַלד
אויף אלע גרויע סטעזשקעס.

אין געיעג נאָך רו

אין דער פארבונג נאָר דערקענסטו
דאָס פאַרהוילסטע, דאָס פאַרבלענדסטע.

אין דעם גלאַנץ, וואָס פליסט אין דיר,
ווי דער שוים אויף גאַלדן ביר.

זשומען בינען, זוכן זיסשאַפט,
רוישן פליגן, זוכן ליבשאַפט.

סקריפען שטרענג די דונער-שיך
און די בליצן שפּריצן ליכט.

און פאַרוויקלט און פאַריאַגט
איינזאַמס אייזנאַם אונדז צוואַגט.

פון דער קייט זיך רייסט דער מאַרגן
איינגעפלאַנטעט, האַלב דערוואַרגן.

לעקט דער היינט זיין הייסע וואונד
מיט אַ בלויער, ריינער צונג.

און מיר אַלע מיט געזיכטן,
טאַפנדיק דורך בלאַנדזע־ליכטן,

פאַלן צו דער פעלד־וואַנט צו
אין געיעג נאָך טראַפן רו.

ווענט

ווי אַ שווערד אַ צעבראַכענע
מיין ליד זאָלט איר פאַרוואַרפן,
ווען איר וועט עס שוין
מער ניט באַדאַרפן.

אַז איך טראַג ביינאַכט צום אַפּרו
מיינע הענט,
פיל איך,
אַז עס גייען אויף מיר
ווענט —
און שווער אַזוי עס ווערט
און ענג.

דורות שטומע הינטער דיר, ווי שווערע
ווענט
און פאַרנט, דאַכט זיך דיר
אַ בריק, —
וואָס ברענט.
די יאָרן קומען אָן
מיט אַש־זעק אויף די לענד,
פאַרגליווערטע אין גראַטעס
און אין פענט.

פון קאזארמע-פעסטונג פליט אַרויס
דער מאָרד אַליין,
זיין בראַנד-אייזן געצילט אויף מענטשנס
נאַקנביין.
ווענט מיט קייטן, וועלכע שוויצן,
איינגעשמידט אין בלוט —
געפלאַכטענע אַגאַניעס
פון בייטשן און פון קנוט ...

איז שווער אַזוי, געבויגענע אין האַס
צו זען פון ווייט
דעם ליכטיק-רויטן בליאַסק,
איז שווער צו קלויבן פערל,
שאַלעכטס — פאַרן וואַרט.
ווי אַ קאַץ אין זון, זיך וואַרעמט אַ פאַרלאַנג :
פאַרקריכן אינעם אויער פון וועלט
און אַ געשריי טאָן : „מאָרד!“ —

איז שווער אַמאָל אין רגעס,
ווען ס'האַרץ איז איינגעמידט
צו פאַכן מיט דער פאַן
פון אונדזער גרויס,
פון אונדזער הערלעך ליד !

דער וואַנדערער

אַ טאַרבע, אַ שטעקן און איך אינדערמיטן,
מיר דאַכט זיך, ביים סוף שוין פון וועג.
באַשוויגן, באַשוואוירן מיט טונקעלע שטיינער,
מיט מאַכיקער שטומקייט פאַרוועבט.

עס ריזלט צופוסנס אַ טייך-שלאַנג אַ גרינע,
לויפט און פאַרלויפט זיך דעם גאַנג.

א פליג אויף א ציטעריק צווייגל דערטרינקט זיך
און ברילט מיט א פארכטיק געזאנג.

ס'גייט מיט מיט מיין אויג דאס רינענדע וואסער,
באלייט מיך צום אונט ארויס,
א לאמפ אויף מיין פענצטער ברענגט מיר א בשורה
פון מיין געשענדעוועט הויז.

איך ריר מיך: עס שיטן זיך שטיינדלעך,
דערוואכטע פון אייביקן שטום,
באשמעקן די שטויבן ביי מיר אויפן קנאפל,
רינגלען מיך הינטיש ארום.

און פונקט ווי די פליגן אין גלאז פון א לעמפל,
עס שוויבלען די זארגן אין זעל.
און פונקט ווי עס פינטלען די אייביקע ליכטן,
עס פינטלט מיין אומרו ניט העל.

און ווידער מיט שטעקן און ווידער מיט טארבע,
איך נידער פון פעלדוואנט צום טאל:
עס מאניעט די בלאסע, די אייביקע סטעזשקע
קריק צום זאמדיקן, ווייטן אמאל ...

טאראנטא, קאנאדע, נאוו. 1938

פארלייג די הענט

פארלייג די הענט, פארלייג זיי אויף די קני
און לייג די קני איבער אט אַווי.
צו וואס די מי, וואס מענטשן טוען מיען,
אז וועלט איז בלויז א שויפענצטער, א שוי?

גוטס און שלעכטס איז בלויז דערווייליק,
ס'וועט מאַרגן קומען בעסערונג, צי ענד?
דערוויילע גיי פאָוואַליע, גיי ניט אייליק
און פיל מיט עפעס אויס די פוסטע הענט.

ניט רוק אריין אין פרעמדע רייד די אויגן,
פון אייגן מויל לייען דיין גליק אראָפּ.
וואָס קען אַ פרעמדער גאָט אַ פרעמדן מענטשן טויגן?
וואָס נוצט דער וויין אַ לעכערדיקן טאָפּ?

ווי אין אַ גרויסן טויער אַ קליינטשיק טירל:
דאָס ערשטע פאַר די פּערד, דאָס צווייטע פאַר אַ גאַט,
אַזוי זאָל זיין פאַר דיר דיין גליק-שפּאַצירל —
דורך שמאַלן אָפּנייג פון דער ברייטער גאַס.

פאַרלייג די הענט אויף דינע שטילע קניען,
דיין שטעקן שטעל אַוועק אין ווינקל פון די טעג,
און לאָז די וואַלקן-שאַף זיך שטיל אַריבערציען
און ווער ניט מיטגעריסן, אויפגערעגט.

דאָס זיסע לעבן, דאָס הימליש-פּאַסטאַראַלע
גיט קיין וואַל ניט און קיין שאַפּן-פעל.
און פּאַשעסטו דיין זעל אויף הימל-שטראַלן,
פּאַשעט זיך דער פּרידן ביי דיין שוועל.

דו אַטעמסט איין דאָס טיפע איבערטראַכטן
פון שאַטנס-שאַטן, דין צעמאַלט אויף זאַלץ,
און די קעסלפויק פון ווייטע שלאַכטן
קלאַפט אין שליף ביי דיר, ווי האַגל, קאַלט.

סטאַנפּאָרדוויל, נ. י. יולי, 1938

א שמיכל דורך טרערן

קרוטיקירן סטראדעווארן
דארף מען — איך א סטראדעווארן

אַבליוויאַן

פון אַלע ענגלישע ווערטער
וואָס איך קאָן —
דאָס סאַמע שרעקלעכסטע:
„אַב-לי-ווּי-אַן“!

איך האָב געזען אַמאַל אַ פרוי,
מיט איר פאַרצייטישער שלעפּ
מיטשלעפּן אַ מייזעלע אַ טויטס
איבער אַלע טרעפּ.

אַט אַזוי זע איך מיין נאַמען
ביים „שלעפּ“ פון דער צייט,
איבער די פילע טרעפּ
געשלעפּט. דערנאָך באַפרייט.

אַט אַזוי זע איך מיין נאַמען,
וואָס טוט זיך צו מיר טוליען,
מיט פרוי אַבליוויאַנס גאַנג
איבערן צייט-ראַנד זיך קוליען.

דאַקעגן ציניקער לאַכן
זיך דערמאַנען אין עפעס דאָרט...
איז אַבער ס'גליק וואָס אין פייער
איז געבוירן מיין איטלעכס וואָרט.

איר קאַנט דאָס ניט פאַרברענען
ווייל עס איז פייער אַליין,
איר קאַנט עס בלויז צעשמעלצן
אין גרעסערן פלאַקערשיין —

פון וועלטן וועלכע ברענען
און באלייכטן זיך לאנג-לאנג
דעם וועג צו זייער אייגענעם
ליכטיקן אונטערגאנג...

פֿיבאָדי, מאָס, סעפט. 1936

אויף דעם רויטן טויטן קוימען

ס'איז מיין פאך ניט בלוטפארקילונג,
גרזיל און שטוין איז ניט מיין פאך.
אָט די פען, אָז גאָט באַוויליקט
שליידערט פּיילן אויפן דאָך.

פון אַ פּאַלנבוֹיגן-רעדל,
אַנגעצויגן שטייף און פעסט —
שפּריצן פּיילן אויפן לעדל
פון דער טויטער בוידעם-נעסט.

אויף דעם רויטן, טויטן קוימען
אָז אַ פּלאַם און אָז אַ פּונק —
אין די אויסגעשטאַרבענע רוימען
טוט די פּייל זיך אַ פּאַרטרונק.

ווען די פּייל איז אויסגעשאַסן,
האַנט און בוֹיגן בלייבן שלאָף —
און די ערד אין ווייסער ראַסע
שלומערט אין איר שלייערשאַפט...

באַשרענקט

צוויי נאַר אויגן האָב איך,
אויף טויזנט בין איך בלינד;
קום, מיין פּריינט, העראַקליט,
זע, ווי אַלעס רינט!

צוויי בלוז אויערן האָב איך,
אויף טויזנט בין איך טויב;
און ס'טראַגט דאָך אַ סימפּאָניע
פון יעדער זערנע שטויב.

צוויי דאַרע פּיס נאָר האָב איך,
אויף טויזנט זוך איך גליק;
שוין צען מאָל אויסגעוועזן
די וועלט — אַהין און קריק.

איין וועלט בלוז פאַרמאָג איך
און טויזנט בלישטשען הויך,
אַחוץ די עלף טויזנט
וואָס פּינטלען אין מיין מוח.

דער הונט

ביי מיין חבר אויף דער פאַרם
שטייט אַ הינטישער זשאַנדאַרם.

נאָר ער וואַרט און נאָר ער היט —
און קיין מענטשן זעט מען ניט.

ליגט ער — מיט דער צונג אַרויס,
און ער היט דאָס שטילע הויז.

ליגט פאַרהונגערט און פאַרשמאַכט,
נאָר ער היט און נאָר ער וואַכט!

טוט פון צייט-צו-צייט אַ ביל,
און — פאַרשעמט זיך און ווערט שטיל.

ווייל קיין מענטשן זעט מען ניט
און מען הערט קיין מענטשנטריט.

ווערט אים אומעטיק, דעם הונט,
און עס ברענט אין אים אַ וואונד.

היטן — היט ער. אָבער וואָס?
ס'איז אַ שאַנד נאָר, אַ פאַרדראָס!

און אַ גרויסע פרייד דערוואַכט
ביי דעם הונט, וואָס שטייט פאַרטראַכט.

און ער בילט אויף מיר פאַרשייט,
און ער רופט די פריינט פון ווייט.

האַב איך מיטלייד אויף דעם קלב.
ס'איז דער זייגער — זייגער צוועלעף.

לאָז איך אים מיר טון אַ ריס,
טון אַ שלעפּ און טון אַ ביס.

און איך טראַכט: — „אַ, גאַט, מיין האַר!
ס'איז דאָך אויף דיין הונט אַ צער:

— „גיסט אים צאָרן און פאַרדראָס
גיב אים אויכעט אַ „פאַרוואָס“.

איך און מיין פידל

אַז איך שפיל אויפן פידל: פידלדי, פידל-דו,
קומען מענטשן, ווי כוואַליעס, אַהער צעצו.
איך דריק ביי מיין פידעלע
דאָס העלדזעלע צו:
כליפּעט עס העכער
פידלדי, פידלדו.

איך ציפ עס ביים האַרצן :
דין־דין און דין־דין,
אַ גולן אַ וויסטער
אַזאַ וואָס איך בין.

איצט הייב איך עס העכער
צום אַקסל צו :
איז וויינט עס אין אויער
פידלדי, פידלדו.

ביינאַכט אַז מיר קומען
ביידע אַהיים,
איך און מיין פידל
מיר ביידע אַליין,

מיר ביידע אַליין
מיט נויט און מיט נאַכט
אין צערטלעכע צאַרטן,
אין זעכטלעכסטן זאַכט,

איז קלינגען און זשומען
אַרום אינעם רוים.
פאַרקופערטע טראַפנס
פון מיטלייד־בוים.

ס'איז דאָ ערד, ס'איז דאָ הימל,
נאָר ניטאָ איז קיין רו.
שפיל, פידעלע, טייערס,
פידלדי, פידלדו.

הוד-מלכות האַט היץ

דער דאַקטאָר שטייט
מיטן גלעזערנעם פעינדל
אין האַנט.
לעבן אים
אַנגעטון אין גאַלדן געוואַנט
האַלט אַ ליידיקע טאַץ אין האַנט.

אין בלויען וואַרט־זאַל
זיצן אַמבאַסאַדאָרן,
אין פרעק און וויסע האַנטשו
און רעדן, ווי פייגעלעך
מיט בייגל־וואַנצעס
אויף די פאַרשנורעוועטע
פיסקעלעך.

דער דאַקטאָר האַט שוין
זיבן מאָל
דעם קוועקזילבער געשאַקלט,
שטייט ער ערפאַרכטיק
פאַרן הייסן קעניג
מיט דער לינקער האַנט ביים האַרץ,
איידל געבוקט
און זאָגט אונטערטעניק:
— „וויל מאַיעסטעט אַזוי גוט זיין
און ס'העמד פאַרהייבן?“

די קייסעריניע זיצט
אין פּיאַלעטענעם טרערנצימער
און וויינט.
צוויי קליינע פּאזשן
ווישן איר אויס די אויגן
מיט פּורפורנע האַנטעכער.

קלוג-פארטיפטע
אלטע לייט,
שטייען איבער דיקע רייסטערס
און פארשרייבן
אקוראט די צאל
פון דער קעניגניס
גאט-געבענטשטע טרערן.

און דער דאקטאר
פלאסטערט-אויס דעם גאט-געבענטשטן פופיק
פון דעם הייסן קעניג.

שבייסינאכטס אין קוויבעק

מאנאסטירן זעכציק
אין דער שטאט קוויבעק.
שוואנגערדיק און לעכציק
קלינגען הונדערט גלעק.

מאנאכן און מאנאכעס,
זויס און ברזין און שווארץ,
אויב ס'איז פינצטער מיטוואך,
איז שבייסינאכטס — גוט שווארץ.

די יידישלעכע גוטוואכס
אנטשפענסטערן דעם שפענסט.
עס גליטשן שאטנקעצלעדן
אראפ זיך פון די ווענט.

אנטשאבעסן, אנטפלעקן
פון וואך דאס הוילע לייב,
מיט אלע מיאוסע פלעקן
פון אומבאפלעקטן ווייב.

אַנטפּלעקן און אַנטהוילן
דאָס הוילע לייב פון וואָך
מיט זיינע דאַרע ביינער
און פלייצעס אונטעריאַכט.

וויטענישן פּוסטע
אין דעם ווייטן העק —
צלם-צוג גערוסן
אין פּראָווינץ קוויבעק.

די אַלטע ציטאדעלע
היט דעם סאַנקט לאָרענס,
בלעטלעך רויטע, געלע,
שלעפּעריק אין טעניץ.

אַפּגעבראַנזטע שמאַטעס
די געבערג — לאָזר.
ס'פּליגלט, נאָר עס רעשט ניט
דער לאַנגער פּויגל-שנור.

איך גיי אַרום אין פעסטונג,
באַטאַפּ דעם רויטן ראָסט:
אויף טויער גרויסן — גרעסטן
אַ פּיצל הענגל-שלאַס.

ווי אַ העמב אין מיטן,
די צווייגן — אויסגעוועבלט —
דער זייל, וואָס שטייט צו היטן
די דורותדיקע ווענט.

אַ גלח, לאַנג-באַבעקעשט,
שמעקט טאַבעקע און ניסט,
ער פּוצט מיט שוואַרצן בגד
אַפּ די שוואַרצע פּיס.

די גרויע קארדינאלן
אין קארדינאלן-רויט —
זיבן שווארצע שאלן
אויף בלייכער פרויענהויט.

עס שפאנט אין טיפן אַנדאַכט
אַ פרוי און ציילט די קרעל :
אין אירע אויגן — פרומקייט
פון פרעמדער, בלאַער וועלט.

דער קראַען־שנור פון אויבן,
אַזוי ווי אַ געזימס,
פלאַטערט אין די שויבן
אַהין, אַהער — אַהין.

קוויבעק, קאַנאַדע, אַקטאָבער, 1938

דער קעניג און דער פּאָעט

דער קעניג האָט אַ קרוינדל
פון דימענטן אַזש בלוי.
איך וויל ניט זיין קיין קעניג,
ס'איז דימענט־גלאַנץ מיר ווייניק,
איך וויל אויף שפינוועבס — טוי.

דער קעניג האָט אַ ליולקע
פון געלן מעיערשאַם.
איך וויל ניט זיין קיין קעניג,
מערשאַם איז מיר ווייניק,
איך וויל דעם שוים פון ים.

דער קעניג האָט אַ טאַכטער
מיט צעפּ פון רויטן גאַלד.
כיוועל בעטן ביי דעם קעניג,
אים זאַגן אונטערטעניק :
איך האָב דיין טאַכטער האַלד.

איך וועל זי נעמען תיכף
אָט ווי זי שטייט און גייט;
יא, אָן אַ האַלבן פעניג
וועל איך זי נעמען, קעניג,
וואָס טויגן דאָ די רייד?

קענסט האַלטן אַלע אוצרות:
קרישטאָל, רובין, דימאַנט,
קענסט האַלטן אַלץ, מיין קעניג,
קענסט נעמען מער — אויב ווייניק,
מיר — גיב דיין טאַכטערס האַנט!

איך האָב פאַר איר מתנות
(פרעג ניט וואָס עס קאָסט!)
כ'האַב שניי וואָס ערשט געפאַלן,
באַשטראַלט מיט זונענשטראַלן
און אויף די שטראַלן — פּראָסט.

וועסט קומען אונדז באַזוכן
אין אונדזער היים אַריין,
איז וועסטו זיין ווילקומען:
פאַרקלערטע שויבנבלומען
פאַרבעטן דיך, „אַריין!“

וועסט נידעריק זיך בייגן —
(אַראָפּנעמען דעם הוט),
די הייסע קאווע זיפן
און מאַכן מיט די ליפן,
און זאָגן: „אי, ס'איז גוט!“

אָן קרוין און אָן פאַלאַצן,
אָן וועכטער, אָן געווער.
דריי גלייכע פאַניבראַטן:
צו איר — אַ טרייער טאַטע,
צו מיר — אַ פיינער שווער.

דו וועסט דיין אַמט פאַרגעסן,
דיין קעניגלעכן קלאַס.
מיט צעפטער ניסלעך קנאַקן,
שטיל אַנבלאַזן די באַקן
און מאַכן „פּוטיעמבאַס“!

די שווערד וועט בראַקן לאַקשן,
די קרוין פון קעניגס קאַפּ —
וועט קומען אויך צו נוצן:
שטאַט טעפּ אַ האַלבן טוצן
איין גרויסער לאַקשנאַפּ!

און אַז ס'וועט אַוונט ווערן
און שטערן וועלן זיין,
דאַן וועלן מיר אין דרייען
אַרויסגיין זיך פאַרטייען —
אין בלאַען שטערנשיין.

און וועט אַ שטערן פאַלן —
פּלוצים אין דער נאַכט,
ביים שיין פון גאַטס לאַמטערן.
מיר דאַנקען אים, וואָס שטערן —
פאַלן אַזוי זאַכט ...

דערנאָך עס וועלן ליבלעך
זיך אַננעמען זעקס הענט,
לאַנגזאַמלעך שפּאַצירן
דורך טויער און דורך טירן
צו אונדזערע פיר ווענט.

און דאַרטן אינעם שלאַס־זאַל,
וואו קעניג־שטול שטייט פּוסט —
וועט אונדזער פּאַטער־קעניג
אויספעלן גאַנץ ווייניק ...
מען קעניגט ווייל מען מוז!

איז ווער-זשע וועט רעגירן
איבער לאַנד און לייט?
ס'וועט קיינער ניט רעגירן,
עס וועט אַליין זיך פירן
די קלוגע מענטשנהייט.

עלית — נשמה

ביינאַכט, ווען מיין נשמה קומט
צו די שערי־רחמים,
געדענקט זי נישט
וואָס זי האָט צו זאָגן,
און זי אירצט ניט גאָטס פעטער,
וואָס שטייט ביי די טויערן,
אין אַ בלעכענעם פוטער
און שלינגט בלינצעס דורכן אויער.

און מיין טייערע
און איינאונאיינציקע פאַרשעמטע נשמה
זאָגט ניט און דערמאָנט ניט אַ וואָרט
וועגן דעם, אַז גאָט איז איינער
און ווייטער קיינער.

נאָר זי ווייזט מיטן פינגער אויפן כסא־הכבוד
און פרעגט, צי איז דאָס אמתע מאַהאַגאַני,
וואָס רייכערט זיך הינטער גאָטס געזעס.
מיין נשמה וויל וויסן, צי גאָטס הויזן
זיינען פון אַסבעסטאָס...

יא, מיין שפראך קען שפילן פידל...

יא, מיין שפראך קאן שפילן פידל
דזוקא אויף אַ סטראדעוואַר.
נו, פאַרשאַפט זי צוויי־דריי יידן
אומבאַשרייבנדיקן צער.
אַנשטאַט טודל זינג איך טידל,
אַנשטאַט "סיר" שרייב איך: „שר“.

טענהן זיי: דיין שרייב־סטרומענטל,
וואָס פאַר פאגאנינין טויג,
האַט פיל מאָל געגאַסן בלומען
איבעם אויער שטאַט אין אויג.
אין די טונקעלע אַרומען
האַט מען פיינט דעם זונענשטויב...

אַט דער חידוש פון דער כלי,
אַזוי זעלטן ווי אַ נס,
נעמט אַוועק דאָך שוין ממילא
צו דעם ליד דעם אינטערעס.
מיט דער שפחה, מיט דער שפילה,
עסט דער אידעם ניט קיין קעסט.

ענטפער איך די שיינע האַרן:
— „נישט פאַר הויכגעפוצטן נאַר,
נישט פאַר דאַמען־בודואַרן
שפיל איך פידל מיט אַזאַרט.
קריטיקירן סטראדעוואַרן
דאַרף מען — אויף אַ סטראדעוואַר.“

דאָס גאַלדענע בלעטל

די גאַנצע וועלט וויל איך אָפּגילטן, כ'האַב בלויז איין בלעטל גאַלד,
כ'וואָלט דעם-אַ פאַרלאַנג אַליין אויך אָפּגילטן געוואָלט!
קלאַפּ איך דין, קלאַפּ איך דינער, קלאַפּ דין-דין
דאָס בלעטעלע גאַלד, דאָס בלעטעלע גין,
כ'קלאַפּ מיטן שפּיץ פון העמערל האַרץ,
ביז דער דינענדער ראַנד נעמט ווערן שוואַרץ.

איך קלאַפּ אַ שעה, אַ טאָג, אַ וואָך —
ביזוואַנעט איך קלאַפּ אויס אין בלעטל אַ לאַך.
קנייטש איך דאָס בלאַנדע בלעטל צונויף,
הייב-אַן פון אָנהייב, הער קלאַפּן ניט אויף.
ביז די זון קומט אַרויס אין מענטשנס לאַנד,
גילט אַפּ דאָס גאַלד אין מיין גילדערנער האַנט.

לאַזט זיך מיין מידער קאַפּ אַראַפּ,
די טרערן פון אויג: טריפּ-טראַפּ, טריפּ-טראַפּ.
זיי פילן די קליינע ריסן אויס —
פון גאַלדענעם בלעטל, וואָס וועט גילדן די רויז;
זיי רינען ווי האַגל, נאָר זיי שמעלצן אַריין
אין הוילקייט פון וועלן, אין גאַלד פון זיין.

מ'איז ביטש, מאַי 24, 1941

ווער?

ווער ווישט דאָס פנים זיך אַוועק?
ס'איז דער וואָס לייקנט אַפּ זיין נאַז,
ס'איז דער, וואָס זעענדיק זיין שרעק,
כאַפּט די האַק צום שפּיגלגלאַז.

דאָס פנים בלוטיקט און פאַרגייט
אין זאַמד-פאַפּיר, אויף דראַטנבאַרשט,
דאָס פנימלאַזיקייט שטייט גרייט
דער לייקענער בלוטיקט און אים דאַרשט.

די רויטע יויך פון שליף, פון באק
זי רינט אַרונטער אויף זיין ליפ,
דער שפיגל בלוטיקט אונטער דער האק,
די אויגן זעען דאָס שוין ניט.

די אַפלען אויסגעזעצט ביים טאָג —
שמשון — פאַר זיין דלילהס זינד:
די בלינדקייט זיינע אַבער קלאַגט —
צום טויבן הימל און צום ווינט.

ער שטייט אַצינד — אַ זייל פון פלייש,
אַ פייער-טורעם — אַן אַן אויג;
דער מדבר רופט, דער עמוד-האש
פאַרגייט — אַ פייערדיקער סטויג.

צוויי וואַנדערער

צוויי וואַנדערער זיינען אַרויס אויף צו וואַנדערן,
צוויי מענטשן — דאָך ווייט אַזוי איינער פון אַנדערן.

דאָן זיינען זיי ביידע געקומען קאריק,
פאַרשטויבטע צוויי וואַנדערער — און מיד זייער בליק.

— „וואָס האָט איר געזען דאָרט. איר וואַנדערער צוויי?“
עס פּרעגן די שטאַטסלייט ביי יעדן פון זיי.

„וואָס האָב איר געזען דאָרט?“ — זאָגט איינער און ציט
און כראַסטעט די גלידער — ער איז אַזוי מיד:

— „ווייסיך, בלויז גערטנער און וועלדער אַן צאַל,
און לוסטיקע טייכלעך, וואָס פליסן אין טאַל“.

דער אַנדערער שמייכלט מיט ליכטיקן חן,
און זאָגט אַזוי ליבלעך: — ״וואָס האָב איך געזען?

— ״עך, גערטנער און לאַנקעס און וועלדער אָן צאָל,
און לוסטיקע טייכלעך, וואָס פליסן אין טאָל״

ק נ ע כ ט

איך האָב געקנעכטיקט ביי מחשבות פאַרשאַלטענע,
פאַרשאַלטן זאָל זיין זייער געביין!
ביי בלאַנדע אידייען האָב איך גענעכטיקט.
ווען דער מאַן איז ניט געווען אין דערהיים.

פאַר זיי וואַסער געשעפט, האַלץ געהעקערט:
פון טייך צום וואַלד, פון וואַלד צום טיך.
האַט דער טייך מיך ביז איבערן מויל פאַרגאַסן,
און דער וואַלד האַט מיין האַרץ דערגרייכט.

פאַרשאַלטן — זיבן מאַל פאַרשאַלטן,
געקאַרבטער שטערן, וואו מיין מזל וואוינט:
ער טראַגט מיך אויף די שטראַלן־הערנער צו דער תּליה,
ער טוט מיר אָן פון פּערל אַ טרערן־קרוין.

איך האָב געקנעכטיקט, פייערן געטראַגן
מיט אַט די הענט די דאַרע, מיט אַט די צוויי.
איצט טאַפּ איך די וועלט — מיין וואונד די גרויסע:
איך פיל שוין גאַרניט — עס טוט שוין ניט וויי.

איך האָב געקנעכטיקט: פייערן געטראַגן,
אויסגעשלייפט אין לאסטן מיין געביין
איצט שטיי איך אויף די קני פאַר מיין טרער — די ערד —
און עס בלעזלט נאַריש מיין געוויין.

צוגאסטן ביים קעניג שלמה

ווייב איז דאָ. וואָס דאַרף איך מער ?
אַ ביסל גליק, אַ טראַפּן טרער.

עס פליט דאָך אַלעס, זאָגט מען מיר.
כ'האַלט צו דעם קאַפּעליטש אויף מיר).

וואָס דאַרף מען בעסער ? דער זייגער — אַכט
האַט זיך, ראַפּטאַם, אַהער געבראַכט.

געוואַלט מיר זאָגן עפּעס וואָס,
געוואַלט מיר אויפהייבן די נאָז.

דאָך איידער וואָס און איידער ווען —
האַט ער זיין ליכטל אויסגעברענט.

יא, אַלעס רינט און אַלעס שווינדט :
זון און וועלט און קייט און קינד.

און איד, וואָס שרייב מיט גרינגען טראַץ
דאָס זשאַרגאַליד פון האַץ און פּלאַץ —

פּלי אויך מיט מיינע פּלעדערווישן
(אויסגעוואַרעמט הינטערן קישן !)

אַ האַרב פּונפּאַרנט — די גאַנצע וועלט,
איך פּלי צו שלמהס פּורפּור-צעלט.

זיבן הירשן מיט דרעליס-הערנער
בוקן צו מיר ווילקאַמונג-ווערטער.

כ'ברענג שלמהס ווייבער אַ סאוועניר
פון רויטן און גרינעם וואלוואוירט-פּאַפּיר.

דעם קעניגס חכם מיט דער באַרד פון וואָס
ברענג איך אָן אַלטן סולקאָ-קראַוואַט.

צוויי פונט ברינזע צו זיין מאַלאַי,
אַ גוטע בשורה, אַז נאַראַיעוו איז פריי.

מיר זעצן זיך אַלע דריי צום טיש
און שמועסן פון אַבסאָלוט גאַרניש ניש.

דערנאַכטן הייב איך מיך אויף און זאָג:
— „רב קעניג לעבן, אַ גוטן טאָג!“ —

צעלאַכן זיך אַלע: — „אַ גוטן טאָג ביינאַכט?“ —
פאַרשטיי איך שוין, אַז כ'האַב דאָ אַנגעמאַכט —

אַ צרה, אַ בולבע, אַ „פאַ“ און אַ „פאַ“ —
און איך דערפיל מיך, ווי דער גרויסער נאַר,

וואָס איך בין, וואָס קריכט אַלערהאַנטן
אין ווייטע, אין פרעמדע, אין ווילדע קאַנטן.

און איך גיב מיר אַ שבועה: זאָ העלף מיר גאַט,
אַז איך טו נישט מער אין חלום קיין טראַט.

איך האַלט מיך צו ביי די אייגענע הענט.
אַז זיי ווילן ברעכן די פענט און די ווענט —

פון וואַרהייט און קלאַרהייט און זיבן מאַל מאַנטיק
פון פיר-קאַנטיקע זאַכן, וואָס בלייבן פיר-קאַנטיק,

פון פלאַטשיקע זאַכן, וואָס בלייבן ליגן
ביז צו דעם זיג פון אַלע זאַג-זיגן.

און ווער פון אייך מענטשן זיין גלויבן בויט
אויף דעם, אַז געל איז קיינמאַל נישט רויט. —

זאל קומען צו מיר אויף לעקעך און באַב
און טיילן מיט מיר אַלץ, וואָס איך האָב.

אַ העלפט אויף אַ העלפט מיין פאַרביקן דלות
מיט קאַלדרעס פון בלאַנדע האָר פון כלות.

מיט פעלעריגעס פון שפינוועבס און זאַמד,
מיט אַ פעסל בראַנפן, וואָס סלינעט מיט פלאַם...

און אויך מיט די יאָרן, די טעג און די נעכט
איז גרייט זיך צו טיילן איך — אייער קנעכט.

ווייל וואָס קאָן נאָך ערגער און שלימער זיין —
ווי זיין אַ קנעכט צו זיך אַליין?

צום שכל, וואָס רייט אויף דיר, שלאָגט דיך טויט,
אַז דו שטרעקסט די האַנט נאָכן ביסן ברויט.

— „נישט אַזוי שלמה, מיין קעניג און פריינט?“ —
שלמה שנאַרכט און זיין חכם וויינט...

און איך — צישן גענעץ און טרער און שנאָרן
בין אינגאַנצן אויער, וואָס האַרכט און האַרכט...

און האַרכט: עס איז אויסגעשטאַרבן די וועלט —
און גאַרנישט איז דאָ, און גאַרנישט פעלט...

איז כאַפּ איך פון חלום אַרויס זיך גיך,
ווייל אַלעס איז גוט, וואָס ענדיקט זיך.

אַזוי, צי אַזוי — יעדער סוף איז גוט.
איך טונק דאָ איין מיין פען אין בלוט —

(גענדזנבלוט איז ווייניקער „באָדער“!)
און שרייב מיך אונטער: משה נאָדיר.

מיין באַבע

מיין באַבע שטייט ביים גן־עדן
מיט אַ תחינה און מיט אַ בלום ;
זי קען ניט אַריין אינעווייניק
אין גן־עדן איז סטענדינג־רום.

מיין באַבע טראַגט ווייסע תכריכים,
זיי צעבלאַזן זיך אין דער קעלט ;
זי שטייט דאָ פאַרלירן און האַלט זיך
צו דאָס גייע העמד.

דאָס העמד מיטן קליינעם אויסגאַרס,
דאָס העמד פון ברייטן שניט ;
צווישן הימל און ערד — מיין באַבע
שטייט אַזוי אינדערמיט.

עס פּרירט, עס פּאַלט אַ האַגל,
מיין באַבעס נאָז איז בלאַ.
שוין העכער ניינציק יאָרלעך
געוואַרט אויף אַט דער שעה.

און איצט . . . אַזאָ מין ענגשאַפט,
אַ טומל אומעטום —
צדיקים ווי די פליגן
וואו מע קוקט זיך אום.

אַיעדער מיט אַ קיטל,
אַיעדער מיט אַ האַרף ;
אַלע שפּילן תהלים
צי יאָר, צי ניט מע דאָרף.

צי קען דען גאט דערהערן
אין ריזיקן יריד
וואָס די יידן שפּילן
און וואָס זיי שפּילען ניט ?

מיין באַבעס אויגן זוכן,
זוכן ערגעץ וואו,
זי לאַזט אַרויס צוויי טרערן —
פּרירן זיי באַלד צו.

אין פּרעסטל אין מסוכנס,
וואָס פון וועלדער קוואַלט,
אַ הירשל, אַ צעשראַקנס,
שטייט זי קליין און אַלט.

אין האַרץ דער פּאַק מיט מצוות
וואַזשעט אַזש אַראָפּ ;
די זינד וואָס ניט געזינדיקט
געניצן אין קאַפּ.

פון ווייטן הערט זיך שטימען,
געלעכטערס זיל און זול ;
די באַבע אין תּכריכים
שלעפט זיך נאָך דעם קול.

זי קוקט דורך פּלויט פון גיהנום,
זעט זי דאָרט — מע טאַנצט,
איינער קושט אַ בתולה,
די בתולה לאַכט און גלאַנצט.

אַ צווייטער זיצט און זשליאַקעט,
די באַרד ביי אים איז נאַס ;
אַ דריטער בלאַזט די באַק אָן
און מאַכט אַ פּוטיעמבאַס.

ניט גוט ניט דאָ, ניט דאַרטן,
מיין באַבע גיט אַ טראַכט,
און גיט זיך ביי דעם האַרצן
אַ טאַפּ דעם מצוה־זאַק.

טאַרטן אויף די טאַצן
און וויין אין גרינער פּלאַש;
נאָר וויל מען דאָס אַ נעם טאַן —
ווערט שטויב הערפּון און אַש.

די באַבע ברעכט די פינגער,
גיסט מיט בעך געוויין,
טרערן אויף באַק און בריסטן
רינען אין דר'ערד אַריין.

ווערט די באַבע צוגעפרוירן
צו דר'ערד מיט ביידע פיס,
קומט־אָן דער גן־עדן שמש
און טוט זי פון באַדן אַ ריס.

טראַגט זי צו צון אַ בענקל
אויפן דיל הויך־אָפּגעוועקסט
און הייסט איר דאַרטן וואַרטן —
ביז ער וועט רופן נעקסט.

איז די באַבע אַנדרימלט געוואָרן,
געחלומט זי איז קריק אַ מענטש,
האַט זי ווייטער געדאַוונט פון פאַרנט,
געוואַשן די הענט און געבענטשט.

פינצטער פייער

„איך האב געלעבט!“ — עם שרייט אין זעל מיט סאָנען
ביים גרענעץ שוין פון ווייטן, פרעמדן קאנט.
די ליפ פון טויט גיט אַפּווישן וועט קאָנען
דעם מינדסטן אַנריר פון מייז שטילער האַנט.

פֿינצטער פֿייער

1

אַ פֿינצטער פֿייער ברענט אין מיר,
אַ צאַרנדיק־שיפּנדער.
אוי, יאַרן מיינע, יאַרן מיינע
כליפּנדע!

בערג־ריס אין וועלפֿישן גענעץ
דערטרינקן מיין בליק.
עס גייט אין די אייביקע כּמאַרעס
די באַן פֿון מיין גליק

און מער איז ניטאַ, ס'זעט ניט קומען
קריק — די פֿאַרגאַנגענע שטרוי.
אַ, האַרץ מיינס, גיב אָפּ מיר דאָס קנעפל
וואָס כ'האַב דיר אָנגעטרויט.

2

און וואו איך גיי, לעשט זיך אויס אַ ליכט,
און וואו איך גיי, מאַכט זיך צו אַ טיר.
עס קוקט קיינער נישט אַרויס מער,
עס וואָרט שוין קיינער ניט אויף מיר.

רויטע בלעטער קרויזן זיך מיט האַרבסט,
טעלעגראַפֿן וויינען אויפֿן פֿידל:
איך קער מיך מיט דעם אַלעמען ניט אָן,
כ'פֿאַל פֿון די פֿיס אַ מידער.

כ'הייב אויף איין האַנט, די אַנדערע,
כ'צי מיך אויס צום טויט אין זיסן גענעץ,
אַ, ווי נאַענט, ווי נאַענט מיין גאַט,
עס איז שוין די גרענעץ! ...

די צייט איז אַ וואונד, וואָס רינט אויס אין יאָטער,
אַ, גאָט, ווי גראַסאַרטיק דו שפּילסט טעאַטער.

די ימים אין זייער צעצאַרנטן זיין
קלאַפּן דיר בראַוואַ . . . און דער שטערנשיין
ריטשעט דיין רוּם פּאַנאַנד אין זיין רוּ
און ווינקט דיר חניפהדיק צו.

נאָר איד, ווי אַ וועלפל אַ ווילדס, שטיי אויף טרעפּ פון דיין טראַן
און קוק דיר אָן, און דו קוקסט מיך אָן . . .
קענען מיר זיך ? בין איד דיר פרעמד דורכאויס ?
דו — דער לייב, און איד — די צעשראַקענע מויז.

איד שרייב

איד שרייב ווי איד רעד —
סכנות שנעל.
און איד טראַכט
נאָך שנעלער.
אַז איד שווייג,
שווייג איד אָן אין אַ שעה
מער ווי אָן אַנדערער אין אַ יאָר.

איינגעשנייט ווער איד
אין אַ זאָוערוכע
פון שטורעמדיקן שווייגן,
פון וועלכן עס לאָזט זיך אויס אַ טיך
אַזוי גיך ווי די זון
פון מיין האַפענונג
גיט אַ שייך.

אַז איד בין טרויעריק
בין איד זייער, זייער טרויעריק.
אַז איד בין פריילעך
בין איד קוים-קוים פריילעך
(מיין עקסטאַז איז אַ רויטע טאַשמע
אויף אַ שוואַרצן ריכטער-מאַנטל).

אין ענין פון פאַרגעסן
קען מיד קיינער ניט
אַריבערשטייגן.
דערמאַנען
דערמאַן איד מיד בלויז
זאַכן,
וואָס זיינען שוין נישטאַ
ווער ווייסט ווי לאַנג.

און שטאַרבן
שטאַרב איד זייער לאַנגזאַם!
צי ווייזט זיך מיר נאָר אויס אַזוי,
ווייל מיין געדולד איז קורץ?

מיטן פנים וואוהין ?

מיטן פנים וואוהין ? — און וואו איז וואו ?
עמעץ האָט אין שלאָף מיד אויסגעדרייט צום פיבער.
אַ נאַסע האַנט האָט אויסגעווישט דעם גאַנג פון רו,
און ס'איז די רעכטע זייט אויף לינקס אַריבער ...

כ'בין מיד, עס ברענט מיד יעדער ביזן אין לייב.
און אין די קנעכלשלעסער זשאַווערן די טשוועקעס.
כ'זעץ מיד אויף — אין חלום איד פאַרשרייב
דעם שיינעם איינפאַל, וואָס פון מיר אַוועק איז.

איך שרייב און מעק און שרייב — אויף טויזנט מייל,
עס קלעקט די פען — מיט שטיקער בלוט פארקילטע.
די שטערנשטראלן צעטרעדלדל איך א ווייל
און ציר מיט זיי — לידער אויסגעשפילטע.

די נאכט איז לאַנג, ווי לאַנג עס איז א נאכט
פאַר איינעם, וואָס קען אין שלאָף ניט שלאָפן.
אין שרעק האָב איך פון אומשלאָף אויפגעוואַכט,
איך זוך די טיר — אין מזרח און אין צפון...

קיין טיר ניטאָ. וואו האָב איך זי געלאָזט?
ס'האַט עמעץ אַלס אַ שפיצל אויסגעדרייט דאָס וועלטל.
איך גיס מיך אָפּ מיט רינענדיקן פראַסט
און דורך די הייסע אַנגסטן — בריען קעלטן...

איך זעץ מיך אויף, דערזע צופוסן און צוקאָפּ
די ווענטלעך פונעם בעט צעשניטן —
אין גלייכע גראַטעס — פון אויבן ביז אַראָפּ —
און איך געפאַנגען ליג אינמיטן...

איך כאָפּ אין פיין דאָס נאָענטסטע ווענטל אָן,
איך טרייסל עס און שריי: אַנטבינדט מיך!
און איבער אַלעס זשומעט שטיל אַ פליג,
און ס'גייט אַ גליטש דער פחד פון צוויי ווינט־שיך.

ט א ג

1

אַ מושל האָב איך היינט געזען
מיט פסעוודאָ-אונטערשריפט אומקלאָר:
אין ווינקל פונעם ווערק פאַרשטאמפט
די אונטערשריפט פון מיליאָנען יאָר.

אויך איך לאָז דאָ אָן אונטערשריפט, אַ צוק
פון האַנט, וואָס ווערט געצוקט פון עפעס.
און איך אליין פאַרגיי צום לאַנד
וואָס איז לויטער זאַמד און סטעפעס.

2

עס רוישן די ווערטער פון ליבע,
די זאַמדן ביים ברעג,
זיי דרייען זיך איבער און איבער
אין זילבערנעם בעט.

יום־טוב־באַלעט פון די ליכטן
ציט זיך און גריסט.
עמעץ דערזינגט דאָרט געדיכטן,
עמעץ דערשפּילט דאָרטן ליסט.

מיט צווייגן איז אַלעס געקרוזשעט,
מיט ראָז איז דאָ אַלעס באַגרינט.
פון ערד די מוזיק פלייצט אַהערצו,
דער הימל נעמט אַלצדינג אַהין.

פלאַטער פון וואַלקנס, ווי טיכלעך
וואָס שאַרשען אדיע.
מיט פינטלען פון היינעשע ביכלעך
שמייכלט דער הימל צו זיי.

אַ לוויה

אַ לוויה גייט ביי מיר אין מוח:
צדקה־פּושקעס קלינגען אַזוי הויך.
דער קרבן גייט פאַראויס מיט שפּאַד און רידל.
(דער טויט איז אָן איינגעהויקערט, אויסגעמוטשעט יידל!)

וואָס איז ביי מיר אין האַרץ, וואָס קומט דאָרט פֿאַר ?
די טריט, די טריט פון מיין טאַטנס דור.
פון גלעקער גיסט זיך אויס דער לעצטער טראָפּן וויין
און פון שטיינער לייכט דער ווייזהייט־שיין.

דורכגעשפּיגלט

1

ווי ס'איז דורכגעשפּיגלט מיט לאַכנדיקע טרערן,
די גרינע גלאַטקייט פון דעם ווייטן לאַנד,
אַזוי איז דורכגעשפּיגלט דורך־און־דרך מיט פּערל
די דינע בענקשאַפט, וואָס אין האַרץ מיר פּלאַמט.

ניט אויסלעשבאַר פון ווינטן און פון האַגל,
ניט מיט טויזנט ימים גרויע יאָרן,
דרך אַלע טאַלן פון מיין שוואַרצן וואַגל
גייט־אויף דער האַפּענונגס זילבערנער האַרן.

„איך האָב געלעבט!“ עס שרייט אין זעל מיט פּאַנען
ביים גרענעץ שוין פון ווייטן, פּרעמדן קאַנט.
די ליפּ פון טויט ניט אַפּווישן וועט קאַנען
דעם מינדסטן אַנריר פון מיין שטילער האַנט.

2

איך בין דער מאַרד, וואָס זאַגט זיך אָפּ פון שטאַרבן,
ווייל ער אליין האָט אויסגעטראַכט דעם טויט.
דעם רעגנבויגנס קושנדיקע פּאַרבן
הענגען, ווי אַ פּאַנצער אויף מיין הויט.

איך בין די צונג, וואָס איז אין ערד פּאַרוונקען,
ווי אַ טויטער גלאַק, דאָך קלינגט דאָס אָפּט —
ווען ס'איז דער באַרג אין ים פון זון דערטרונקען
און בלויזער טאַל — אין בלוט פון ווייסע שאַף.

איך בין די האַנט, וואָס שרייבט אָן מעם און נון
און ענטפערט ווי אין חלום, „דאָס בין איך!“
און איבער אַלע שטיינער, וועלכע רוען
עס שוועבט מיין נאָמען — שטום און גיך.

איך בין דאָס אויג, וואָס האָט געלייגט אַ זיגל
אויף אייביקייטס טונקלעם דאָקומענט,
און איז פון שפינוועבס אויסגעהעפט מיין וויגל,
איך הענג אין סאַמע מיטן זון, וואָס ברענט.

אין זישאַ לאַנדויס גייסט

אַז אַ לבנה וועט טאַנצן
אויף מיין געביין,
ווער וועט דען דעמאָלט
אומרואיק זיין ?

אַז אויסרינען וועלן
די ערד און שטערן,
ווער וועט דען דעמאָלט
פאַרציטערט ווערן ?

אַ טראָפּן פון גיפּט
אין אַ שטיל, קליין מויל,
און אַזאַ אומענדלעכער
צייט-רוים אין גרויל.

כיוועל זיין אַ שטיק שלאָף
און איר וועט מיך שלאָפן,
כיוועל זיין אַ טייטע האַפּענונג
און איר וועט מיך האַפן.

איך און סטעפאן צווייג

צווייג הייבט אויף די מנורה,
איך — מיינע פינף פינגער.
דער גוף איז מער ביבל, ווי די תורה,
און אייגן בלוט — דער העלסטער זינגער.

און וואָס וועגן שפּרייטן די ליכטער ?
און וואָס וועגן טראָגן דאָס פייער ?
אַז סקעלעטן מיט לעכערנע געזיכטער
גיבן אויך זייער פּאַספּאַר צושטייער.

אַז מנורהדיק פּאַרוויקלט, געדריידלט
עס לייכטן די דושאַנגלס מיט מאַלפע,
און אויף אַלקי, וואָס איז טרויעריק-איידל,
וואָרט די ערד — אַ קאטאפּאלקע.

און אַ רעגן מיט אומעט-פּאַרפּומען
וועט אַלעס פּאַרגרויען, פּאַרווייכן :
עס קענען מנורהנע בלומען —
ניט פּאַרשיינען דעם לעצטן צייכן.

קאַלטער שווייס

1

אַ קאַלטער שווייס אויף מיין שטערן —
די לעצטע שטילע שריפט.
מיין העל-זין שרייבט מיט טרערן
לויט אַלטן היראַגליף.

דאָך עלטער ווי די גליפּן,
און ווי די צייט אַליין,
ועס איז מיין צייט אין גריף פון
איביקלעכן שטיין.

עס וויינט : ניט אויג, ניט ליפן,
דער שטערן וויינט פֿאַר זיך.
דעם שכלס גרויער כליפן
לעשט זיך ווי אַ ליכט.

עס וועט די טרער ניט פליסן
מער ווי אַ מינוט,
און אין דער וועלט דער זיסער
איז ווידער אַלעס גוט.

2

נו, מיין טרעפלעכע שעה
מיין לעצטלעכע שעה
דו ביסט דאָ !

פריד צו דיר,
מיין שטילינקע,
וויליקע.

כ'בין דאָ —
נו, פֿאַרטיליק זשע !

דיינע שוועסטער
פלעגן בלאָזן מיינע טריט,
נאָר דו ביסט די לעצטע
פון יענע מיניט.

נו, מיין געליבטע,
מיט דער זון אין דער האַנט,
מיט שויב אומבאַטריבטער
עס גריסט דיך מיין וואַנט.

אַקטאַבער, 1937

פ א י א צ א

די נויט האָט באַפוילן מיר „לאַך!“
דער צער האָט די ווערטער דיקטירט —
און איד האָב פאַרקריצט מיט די ציין
און רואיק מיין פעדער געפירט.

און רואיק מיין פעדער געפירט
דורך זומפן פון טינטיקן שפּאַס:
און דאָס האָט געפונען פיל חן,
און דאָס איז געפעלן דער גאַס.

און דאָס איז געפעלן דער גאַס,
געלויבט האָט זי מיך און באַלוינט.
און מיך ווי דעם קעניג־פּאַיאָן,
מיט נאַרישע גלעקלעך באַקרוינט.

מיט נאַרישע גלעקלעך באַקרוינט,
איצט וויין איד דערויף — עס טוט באַנג
צו הערן אין טאַג פון דיין טויט
פון פורים־גלעקלעך דעם קלאַנג.

שוואַרצער מאַן

דאָס שיקזאַל טרעסעט מיט זיין גרויסן האַרן,
דער שוואַרצער מאַן שיט זיך אויף מיין קאַפּ.
עס קניעט שוין מיין האַרץ אין אַפּגעלעשטן צאַרן,
ווייל וואָס דו וואַרפסט אַרויף, קומט דאָך קריק אַראַפּ.

עס יעירט אין ים דער טראַפּן פון מיין זאַלצבלום,
עס שפילט אין אוראַגאַן דער אַפּקלאַנג פון מיין זיפּץ.
מיין אומזין דרייט זיך אום אַן אויסגעטאַנצטער וואַלצער
און קריצט מיט שפיל פון נאַגל אַ געשריפטס.

מיט גאלד־פרישטשעס באַשלאַגן, אין זעק פון גראַבן לייזונט,
דימעט וועלט אין קריער־ריס פון נאַכט —
און עפעס אַזאַ קראַנקער, גרינגער, אייזערנער שווייגן
גראַבלט טיף אין מיר און ברילט און ברומט און לאַכט.

פאַטער און זון

עס איז איך, גאַט, איך!
כ'האַב אינמיסטן אויסגעטון די שיד:
זאַלסט דיר ניט צופיל דערשרעקן,
כ'זאַל דיר ניט צופיל דערוועקן.

ס'איז איך, גאַט, איך!
איך און מיין זון מאיר,
מיר קומען שטיל צו דיר
און בעטן דיר זייער —
מיט שטילע ווערטער, ווייכע טריט:
פאַרוואָס פרעמדע יידן העלפסטו,
און אונדז ניט?

ס'איז איך, גאַט, ס'איז איך טאַקע!
צו דיין שטול קום איך באַרוועס, נאַקעט.
איך קלאַפּ שטיל מיט מיין ברעם אין טיר פון הימל:
דערוועק דיר, גאַט, דערוועק דיר פון דיין דרימל!

און גיב אַ קוק אויף אונדז —
אויף מיר און מיין זון מאיר:
געלייטערט אין דעם לעבנס פייערן,
מיר קומען איינגעבויגן, אונטערטעניג
צו דיר, אַלמעכטיקער קעניג!

מיר קומען, צוויי געשלאַגענע הינט,
וועמען שפּייעכץ פון די ליפּן רינט.

מיר קושן דעם זויס פון דיין בויגנרעגן
און שטעלן זיך אונטער דיך צו פרעגן:
גאט, וואו איז דיין געטלעכע זיט?
אז פרעמדע יידן העלפטו
און אונדז ניט?!

און ווילסטו אונדז פארטרייבן מיט דיין שטיוול?
פארטרייב אונדז! וועלן מיר פון גיהנום דיר א בריוול
שיקן דורך דער פאסט פון שמע-ישראל...
וועסטו אונדז אויכעט מוזן אויסהערן אמאל!
ט'וועט דיר גארניט העלפן, קיין שום קונץ,
אז פרעמדע יידן העלפטו —
נא, און אונדז? ...

מיר מיינען, אז דו הערסט אונדז אויס, מישטיינס...
נאָר דו, גאָטעניו, דו טוסט דיר דיינס!
איך נעם אַזאַ שיין פנים און פאַרקרים עס,
נאָר דו מאַכסט זיך ניט דערפון קיין צימעס.

דו העלפט ליטוואַקעס, טערקן, און אונגאַרן,
נאָר אונדז ביידע לאַזטו שטיין און אַרן —
מיך און מיין זון מאירן דעם עילוי!
מאַכסט זיך, אַז דו קענסט אונדז ניט אַפילו.
איך שריי, ווייל עס ווייטיקט און עס ברייט:
פרעמדע יידן העלפטו
און אונדז ניט?!

רויש, ראש, צאפל פון טונג...

רויש, ראש, צאפל פון טעג.
גאט נעמט מיך אן ביי דער האנט, פירט מיך אריבער דעם וועג.

ער גיט א צייכן אין דער הויך: ווערט אפגעשטעלט
די אנדערע מענטשנס יאגנדיקע וועלט.

ווערט רו אויף אַ וויל, געפאַרלאַן, שטיל —
גיי איך אַריבער וואוהין איך וויל

נאָר אַז איך גיי אַריבער אויף דער אַנדערער זייט,
שטייען און וואַרטן צום אַריבערגיין — לייט.

זיי ווילן אַריבערגיין אַהין, פון וואַנען
איך בין מיט סכנה אַריבערגעגאַנען.

שטיי איך מיט יענע אויף יענער זייט גאָס,
און ווייס ניט, צי דאָס איז פון גאָס אַ שפּאַס:

צו פירן אַהער און אַהין און צוריק
אויפן צופאַל-שטריק פון שפינוועב-גליק.

זוך איך איצט ווידער די האַנט, וואָס פירט,
טאַפּ איך די הוילע לופט אַרום מיר.

לאַז איך מיין שרייענדע האַנט אין דער לופט
אויף גאָסס באַראַט — מיין פאַרבלאַנדזשעטן גוף.

טאַראַנטאַ, קאַנאַדע, מאי, 1938

ל ע צ ט

1

ס'קען היינט, ס'קען מאַרגן פּאַסירן,
זיי גרייט. מיין לעצטע פּראָז!
איך פיל אין האַרץ שוין פּרירן
מיין זיסן האָס.

ס'ווערט אַזוי העל, העל, העליק,
ווי איינמאָל אין מאַי:
שטערנדלעך אומצייליק,
פאַרטאַיעט אין טאַי.

עס גאָלדעלירן ווייטן —
פאַרקלונג, פאַרגאַנג!
פון אַלע זיבן זייטן
וויינט דאָס אויס־געזאַנג.

„פֿירט איר די וועלט!“

איך לאָז אייך וועלט און וואַלקן,
איך לאָז אייך קוואַל און טרער:
מאַכט איהר שוין דאָרטן טאַלקן,
וואו מיר געווען איז שווער.

איך האָב געפּריפט בפּירוש
מיט אַלע מיינע קרעפט;
געווען מיין טראַט איז בעריש,
און אַלע מעשים — שלעכט.

איר וועט עס מאַכן בעסער,
ווייל ערגער איז שוין שווער.
איך לאָז מיין ברויט און מעסער
און אויך מיין פּורים־פּערד.

דאָס שמחת־תורה פענדל,
אַ האַלבן עפל אויך:
פון אויסגעלאַשן שפענדל
עס דריבלט נאָך אַ רויך.

אַ פ ט מ אַ ל ...

אַפּטמאַל —
זע איך מיך געשאַסן
אויפן טראַטואַר.
שטיל עס גיסט זיך אָפּ פון מיר
אַ רויטע פּאַן אַזאַ,
און רואיק
זע איך מיך פאַרלעשן
אין אויפגאַנג פון מיין בלוט,
אַן טרומייטער שאַל, אָן אַלעם דעם,
וואָס פינקלט פאַר די וויעס
פון אַ טרוים.

שטאַרבן — ווי פאַרדינטע רן
נאָך אַ טאַג מיט אַרבעט
און צומאַכן די אויגן —
אויף דער קלייניקייט וואָס
מענטשן רופן „איביק“.

דאָס האַרץ גיסט אָפּ פון זיך
אַ שטילן קוש
צו וועלט און לעבן
און לאַזט אים ליגן
אויף דער קלוגער ערד.

אומזיסט

ס'האַט טויט מיט קראַפט גענומען
וואָס כ'וואַלט אים גערן געשענקט:
די קרעניץ פאַרדאַרטע בלומען,
דעם פורכטבאַרן געבענק.

דער שיינקייטס בלענדזע־טראַפּן,
דעם גליקס פאַרגילדטע שטרוי,
דעם דופט פון יונגע האַפּן,
די שטילקייטן פון טוי.

דורך האַלב־פאַרמאַכטע וויעס
דעם רעגנבו־שפּול,
די אויפשפּאַלטונג פון קריעס
וואָס הילכן אַנזאַגפּול.

די לווילעך דייטשע „לענצן“
פּרילינג־צייט אין בערן,
די גאַנצע ערד געקּרענצטע
מיט מילעכוועג פון שטערן.

איך גיב דאָס באהבה
אַפּ אין טויש פאַר רו.
טויט — מיין לעצטע תּאוּה,
דאָס ביסטו, ביסטו!

אַ ל י י ן

איך טייל מיט פּיל געלעכטער,
מיט אַנדערע — געוויין,
דאָך שטאַרבן וועל איך, שטאַרבן
איינינקער אַליין.

איך טרינק מיט טויזנט — טאַסטן
און טייל מיין שטיקל ברויט.
דאָך מיר אַליין געמאַסטן
עס ווערט די מאָס פון טויט.

די ברידערשאפט פון טויטע,
שכנהשאפט פון ביין
ווערט אנגעזאגט דורך פלויטן
און אויסגעזיפצט דורך שטיין.

פארפאנצערטער אין פאנצן
פון קנעכל ביז די האַר,
הער טויט ער איז אַ קמצן
זינט אַלע זיינע יאָר.

איינזאָם, איינזאָם, איינזאָם
די גרויזאמקייט פון צייט,
מיט קיינעם ניט געמיינזאָם
דער נאָר-באַרימער — טויט.

סטאנפארדוויל, נ. י., 1938

אויפן הימל די געלע לאַטע...

אויפן הימל די געלע לאַטע באַווייזט זיך, פאַרגייט, קומט ווידער,
ווי אויף אייערע פלייצעס, מיינע פאַרוואַלקנטע ברידער.
אַ רעד ניט מער! נאָר שווייג און שווייג — בלינד און שוואַרץ!
שווייג-אַן אַ פולע וועלט. גיסט עס אויך דורך די אויגן קריק אין האַרץ...
און שווייג ווייטער. דאָס מויל האָט סיי-ווי ניט וואָס צו זאָגן!
די ליפן ציטערן, נאָר זיי וועלן ניט קלאַגן.
צו וועמען? צום באַהאַלטענעם וואַרעם אין וואַלד?
צו דער פינצטערניש פון שניי-וואַסער אַזוי קאַלט?

ישראל-היינריך היינע... שרה-מאַטילדע...
מיט אונדזער שיין פון אורקוואַלן מילדע —
פאַרגיסן מיר די וואונד אויך פון פרעמדן בלוט;
אין אונדזער שטאַנד איז קריכן אַ העלדנמוט...
מיר וועלן קריכן טיף, ביז טיפער קאָן ניט ווערן;
ביז עס ווערן פאַרלאַשן סיי אויגן, סיי שטערן, סיי טרערן...
אין פעלזן-תהום וועלן מיר אַרויסלאָזן אונדזער געבריל
אויפצושוידערן דער מוטער-ערדס שטילסטע שטיל.

ווי דער וועלטס נײַט־פּאַרזײטער ביסן, וועלן מיר גורם זײן —
 דער טאָג זאָל אויסמאַיקען זײן לעצטן שײן.
 דערווײל: פון די ליפן פון פּאַרצוקנדין המון —
 ראַטעווען מיר גאַטס וואָרט, זײן שפּינוועבס־קרױן...
 פּלעכטן מיר זיך רונד־אַרום אויף דעם.
 דאָס פּײער טרעט שוין צו צו אונדזער ברעם...
 דאָך טוען מיר קײן פּינטל נײַט! די שטערן פּינטלען שוין פאַר אונדז אַלע:
 לכה דודי לקרת כלה!...

די וועלט איז טיף...

די וועלט איז טיף און האַלט כסדר אין פּאַלן.
 דאָס פּאַלן איז ווייך און איז גוט,
 נאָר אינמיטן פּאַלן — פּאַלט אויך אַ רעגן פון בלוט.
 בין איך פול מיט טױטלעכן אַנגסט —
 אַ טו גאַט מיט מיר, וואָס דו פּאַרלאַנגסט!
 נאָר טו עס שנעל און גרינג און שאַרף —
 כּגײב דיר קריק דײן האַק און האַרף.

ווייך איז די צײט, אין וועלכער מײן לעבן זיך טרינקט.
 די וועלט איז טיף — און איך בין אין שטענדיקן זינק.
 די פּינצטערע בערד, קײטוועסטן שווערע, קרײצהאַק און לאַנג,
 זײ גײען פאַר די אויגן מײנע דעם טױזנט־יאָר טאַנג.
 די פּינצטערניש פּאַלט אינאײנעם מיט מיר, דער דעמער לעשט זיך אויס,
 אַ זומפיקער חושך פון שטרעקעס אומענדלעך און גרויס!
 דערווײל איז די צײט מיר אַן אַפּגרונט, דער רוים אַזאַ סוף־לאַזע טיף.
 נידעריקער, נידעריקער זינקט האַרזאַנטווערטס מײן שײף.
 דער בויגן פון רונדיקן ים־נול פּאַרהוילן אין נעפּלדיקער פּאַן —
 עס הייבט זיך דער אַנהײב פון אַנהײב אויפּסניי דאַרטן אַן.

ה י ל י ק י י ט

די הייליקייט, וואָס אַטעמט אין זיין גאַט אַריין אַנדזשעלאָ, דאָס פייער, וואָס בלאָזט אַריין שעקספיר אין זיין אַטעלאָ, די מלאכים, וואָס שפילן דעם טרומפייט פון ראַפּאַעל, די שלאַנגען, וואָס טרעטן-אויף, ווי בלומען, ביים וואַנפולן גאַגען, דער פידל, וואָס באַקלאַגט די פאַרגייענדע האַנט פון קעניג דוד, דאָס רויזנפאַלק, וואָס טוט-אַן דעם דאַרן אַ קראַנץ פון כבוד.

אַט די אַלע אַפשיינען פון אַלטן ליכטנטום, די מופתים, וואָס וואַנדלען אין חלומות אום, ווי טאַג-וואַנדלער געפאַלענע אַרויס פון נאַכט אין שלאָף אין בלאַעם קרייז פון אומפאַרפליסנדיקן שטאַף. זיי זיינען ביי מיין פיין-לייכטער געטרייע וועכטער, וואָס זאָגן אָן, אָן לעכט עס ציט צום לעכטער, ווי וואַסער ציט צו וואַסער, שטראָם צו ים.

אַזוי וועט ציען זיך מיין אומבאַוואוסטער גאַנג אין הייליקייט, אין שיינקייט געשאַפן פון דעם מענטש דורך פיאַרד, פאַמפּאַס און סטעפּ און רענטש, דורך אַלע איינזאַמקייטן, ביטערקייטן, ווילדן בענק, צום לעמפל, וואָס אין די ווייטע פרעמדן ברענט, צו אויספאַרזוכן מיט די ליפּן אויך דעם קאַלטן מירמל-שפּאַט און עס איינטרוימען אין מיין בילד-געשטאַלט פון גאַט.

נאָר אויסגעשטשערבעט ענטפערט מיר זיין קול אין ווינט : „שרייב ניט מער קיין בריוו, מיין זון, ווייל איך בין בלינד“.

אַ, גאַט אין הימל!

וואָס זאָל איך טאָן, אַ גאַט אין הימל ?
אַ, גאַט אין הימל, וואָס זאָל איך טאָן ?
דיין ברויט איז לאַנג שוין אין מיין זעל פאַרשימלט,
און ווערים פרעסן-דורך אין האַרץ מיין פאַן.

מיין גייסט איז אָפגעשיט מיט איוב־מכות —
און קיין פריינט אליפז האָב איך נישט.
שווייג איך אויס צו דיר מיין פיין — און וואַקל
צו מיין סוף מיט שיכורלעכע טריט.

איך רוק מיך אַלץ נענטער צום ברעג פון לעבן,
נאָך אַ קליינער רוק און איך פאַל אַראָפּ.
איך האַלט מיך צו מיט מיין גאַנצן וועזן
ביים לאַכנדיקן שאַרבן פון מיין קאַפּ.

די ערד פאַרשפייט איר צאַרנדיקע לאַווע,
מיט פייער שפייט פון טיפן דער פאַרדראָס.
איך לעש מיין גיפט מיט זיסע טעפּלעך קאַווע —
נאָר אומפאַרויסבאַר איז מיין סם־המות כּוס.

איך ווייס, ס'איז נישט געזונט מיט סם צו שפייען,
ווי טאָג איז גרויס און ווי די נאַכט איז לאַנג, —
נאָר וועמען ס'איז באַשערט בלויז סם צו קייען,
דער שפייט עס אויס אין טויזנט טעפּ געזאַנג.

איז וואָס זאָל איך טאָן, גאַט אין הימל ?
אַ גאַט אין הימל, וואָס טו איך פאַרט ?
דיין וואָרט עס איז אין סיני־באַרג פאַרשימלט,
ביי מיר אין מויל דערטרונקען ליגט מיין וואָרט.

איז ווענד איך מיך צו אַלע מזרח־מערבס,
צו אַלע צפון־דרום נאָך אַ ראָט
אין פאַלבן פון דיין נאַכט פאַרציטערט האַר איך
אויף דער בלאַנקער שווערד פון דיין גענאָד.

סטאנפארדוויל, נ. י., יולי, 1938

נענטער

איר וועט זוכן מיינע ביכער און זיי גראַבן.
ווען איכיל זיין אין דר'ערד שוין לאַנג באַגראַבן.

איך געדענק קיין נעמען ניט, גאַרנישט-נישט.
ס'איז אַלץ אין מיר שוין אויסגעמישט.
אַליין מיך מישט דער שטערנשטויב
פון גאַטס פאַרגילטן הענגל-טרויב.

מרגלים צוויי — די נאַכט, דער טאָג —
זיי גיבן מיך אַ גרינגען טראַג
פון הער צו הוי, דערנאָך צוריק,
צום ווינקל פון מיין קראַטקעוויק.

דאַרט בלייב איך ליגן — וואַלף אַנטוואַלפט,
אַ בינטל ביין, ניט נאַכגעפאַלגט,
נאָר פיל פאַרפאַלגט און פיל פאַרשימפט
פאַר מיינע און פאַר דייע זינד.

א, טאַראַראַמעס און הוי-האַס
פון דיכטערישן שטערן מאַרט!
גאַט, וואו ביסטו? זאָג יאָ, צי גיין:
צי וועסטו מיר אַנטקעגן גיין?

א, אייל דייך צו, פריינט אַדושם!
עס זינקט מיין ואויג, עס פאַלט מיין פען.
ווער שטאַרבט אין מיר? אַ פרעמדער מאַן —
באַקענטלעך איז מיר בלויז זיין האַנט.

מיט פינגער אַן אַ שום קאַנטראַל
און מיט אַן עכאַלאַזון קול,
אַ מויל וואַס פאַסט מיר שוין ניט מער
און אויגן — יעדער אויג אַ טרער.

א מי'הער-מידער מאן, אנטנוצט,
אויסגעוואשן, אויסגעשטוצט,
אין פויסט פארקוועטשט א קווייטנריט
פון נאראיעווס קארשנצוויט.

און וואו צו טראגן איז ניטאָ
דעם קאָפּ, דעם-אָ פון זילבער-בלאָ,
דאָס האַרץ דאָס-אָ, דער נס-לאַמטער
פון שלאַפּמיטלען, מיט שלאַף באַשווערט.

מיט גלייכגילט, אויסגעגילט, געקילט
דעם פייערמאַרש, וואָס כ'האַב געשפּילט.
די לאַווע רינט פון קרוין פון באַרג —
און איך אין טאַל זיך שטיל וואָן וואַרט.

איך וואַרט און וואַרט, אליין, אליין,
צי וועט מיר גאָט אַנטקעגן גיין?

א צוויי-דריי טריט כאַטש ביז צום שוועל —
איך טראָג אים שניי-בלימלעך אין זעל.
שמע ישראל — דער סוף פון ליד,
אַזוי מוז שטאַרבן יעדער ייד.

:: :: ::

איך שרייב דאָס אַלץ מיט טעמפּן שטיפּט
אין מיין העראַגליפּן-שריפּט.
מיין פרוי אליין נאָר קען דעם סוד
פון יעדן קאָטשערדיקן אות.

זי וועט, ווען דער טאָג וועט גליין,
עס אַפּשרייבן אויף דער מאַשין.
נאָר שטאַרב איך אָן מיין פרוי דערביי,
שטאַרבט אויך מיין לעצטער אויסגעשריי.

מיאָמי ביטש, פּלאַרידע, מאָי, 1943

הייליקע טעג — פאַרכטיקע טעג

א תפילה

דאָס איז אַ שמועס צווישן מיר און גאָט.

דעם ג. פון ישראל, וועלכן איך האָב פאַרלאָזט נאָך אין מיין יוגנט ווייל ער האָט מיך פאַרלאָזט, ווייל ער האָט די וועלט אָנגערײצט אויף מיר און מיך אויף דער וועלט.

דעם ג., צו וועלכן איך האָב געפרוּאוּט צוריקקומען נאָך אַ לאַנג־יאַריקן קינדישן „ברוגז“, און ווען איך בין צוריקגעקומען אין זיין תפילה־שטיבל אַריין ערגעץ אויף ריווינגטאָן סטריט, האָב איך מיך געפילט פונקט אַזוי צבוּעקיש, ווי דאָס ערשטע מאָל ווען איך האָב אַלט יינגל פון 15 יאָר געבראַכן אַ יום־כיפור תענית, און אַ טרויעריק־פאַרצווייפלטער־פאַרשאַלטענער געזעסן אויפן ווינט־קאַלטן „האַוסטאָן סטריט דאַק“, און מיט די אויגן פאַרגראַכן אין ב. פייגענבוים אָן אַפיקורסישן אַרטיקל עגמת־נפשדיק געמורמלט אין הימל . . . וואָרעם זע, ווי קלאָר און קאַלט און בלוזי און ליידיק ער איז!

היינט קום איך צוריק — שוין צום לעצטן מאָל, צום לעצטן מאָל. איך קום צוריק צום ג. פון ישראל און צווישן מיר און אים שטייט שוין מער קיינער ניט: ניט דער רב און ניט דער רבי, ניט דער נביא און ניט דער נשיא, ניט דער „זעער“ און ניט דער „פירער“ — ניין, צווישן מיר און ג. שטייט שוין היינט קיינער ניט. אַפילו די רעליגיע ניט.

אַנשטאָט אַריינצושיקן מיין וויזיט־קאַרטל צו גאָט דורך אַ פאַר־מיטלער, שטיי איך איצט פנים אל פנים מיט מיין האַר און ג. ! ניט אָנגעקלאַפט און ניט אָנגעמאַלדן שטיי איך איצט פאַר זיין שטראַליקייט. מיטן נאַקעטן האַרץ שטיי איך פאַר אים. מיט אַלע מיינע פאַרדעקטע וואונדן וואָס נאָר ער קען זען — ער, דער מייסטער פון די יסורים־

בלומען, וואָס וואַקסן אין די מדבריותן פון אַ מענטשלעכער נשמה,
קען זען און אַנטאָפּן און — היילן אויב ער וויל, און אויפרייסן נאָך
טיפּער, — אויב ער וויל.

:: :: ::

דאָס זיינען ניט קיין ליטעראַרישע רייד. גאָט, האָר פון דער אומ-
גליקלעכער, שמאַטעדיקער וועלט!
דאָס איז ניט קיין אַנשטעל, קיין גרימאַסע און קיין שוישפּיל. ניט
אַפילו קיין פּאָעטישער אויסשטראַם פון אַ לעבן אַ פאַרהאַלטענעם, מיט
טויזנט שטיינער אַנגעוואַרפן ביי צו דערוואַרגונג.
ווי אַ שלעכט קינד צו אַ גוטן טאַטן, וועמעס הייסע שמיץ זיינען
אַ היילונג, קום איך צו דיר, אַבינו שבשמים, מורמלנדיק מיט מיינע
געפּענטעטע ליפּן:

פאַרלאָז מיך ניט, אַ ג., פאַרלאָז מיך ניט!
אין מיינע לעצטע עטלעכע טריט, לעצטע עטלעכע טריט — פאַר-
לאָז מיך ניט, אַ ג.!

מיט גרויס מי שרייב איך מיר איצט אַן מיין טעגלעך ברויט. דאָס
שרייבן איז שווער, דאָס ברויט איז ביטער און דו מוזט מיר ביישטיין,
פּאָטער פון אַלע קינדער פון דער ערד, פּאָטער פון אַלע פּאָטערס פון
דער ערד.

געבויגן שטיי איך איצט פאַר דיר, אַדון עולם, און בעט דיך:
לויכט אונטער אַ ביסל מיינע לעצטע טריט, לויכט אונטער אַ ביסל.
דער וועג איז ניט ווייט פון סוף — אַט דאַרטן וואו איך האָב
פלאַמענדיקע בלומענגערטנער געפלאַנצט, געטרוימט אַז דער אַוונט-
ווינט וועט די קילע, רויטע רויזן שיינן לעבן מיין שטאַליך-פאַרגייענע-
דיקן שאַטן... און איצט? אַנשטאַט רויזן-גערטנער פלאַקערט איצט
דאָס פייער פון אַלע גיהנומס, פלייצן לאַוואַס און עס פלאַצן פעלזן,
און זיי שווימען אין די אויפגעקאַכטע וואַסערן פון דיין צאָרן, אל
רחום וחנון!

איז בעט איך דיך, ג.: באַהיט מיך פון בייגן די קני פאַר מענטשן,
פון פעלשן אינעם שטויבעלע אמת, וואָס גיט פאַר מיר אַ פינקל
פאַרביי אין דער לאַנגער שורה פון פינצטערנישן דורך וועלכע מיינע
קורצע, דערשראַקענע טעג קריכן צום אויסוועג.
און לעש ניט אויס אין מיר דעם טאַלאַנט, ג., פריער ווי מיין
אַטעם!

מאך ניט וואַכעדיק, מאַך ניט גלייכגילטיק די פען, מיט וועלכער
איך האָב דאָך געמיינט — אַחוץ מיין ברויט צו פאַרדינען — אויך דיין
און אַרנטלעך דעם מענטשנפאַלק צו דינען.

מיט דיין פונק, ג., וואָס דו האַסט אין אַ בייזער שעה פון דיין
זון־מאַנטל אַרויסגעריסן, ווי אַ דערעסענעם דימענט, און מיר אים
צוגעוואָרפן.

טו ניט אָפּ אַט די איינציקע קללה־ברכה פון מיר, אַדאַשעם!
פאַרשעם מיך ניט, ג., אין מיינע לעצטע טעג פאַר מיין אייגענער זעל,
וועלכע איך האָב אין אַלע צייטן אַזוי בכבוד געהאַלטן פון דיין נאַמען
וועגן, האָר פון דער וועלט, פאַר דיין חן און חסד וועגן, וועכטער אין
הימל, וואָס דו זעסט מיין נאַכט אַנקומען...

בין-השמשות

לאַנגווייל, אָדער יסורים —
וואָס איז בעעסר ?

פאַרוואָרפן זיין, אָפּגעריסן זיין פון דער „סביבה“, זיצן אין די שטילע שטאַט-גערטנער, וואו די דרום-רויז פלאַקערט, וואו די פאַלמע זיפצט, גיסט מיט אומזעבאַרן רעגן, הערן די זון זינגען און זיך ס'האַרץ שפּיגלען אין די איינגעשוויגענע קוואַלן פון לעבן, פילנדיק דערביי ווי אַ גענעץ גייט דיר דורך אַלע אינגעווייד, רייסט דיר ס'מויל אויף — ברענגענדיק אַזש טרערן צו די אויגן ?
אָדער :

אין גערויש פון דער צפונדיקער גרויסשטאַט, אין „קאַלטן גיהנום“ פון דאָס באַרג-אַרונטערדיקע פון מיין לעבן-פאַרברענגען, אין איי-ביקער געשפּאַנטקייט, אין אייביקן מיט-ציטער מיט די פידל-סטרוגעס טעלעגראַפישע, וואָס ברענגען בשורות פון האַפענונג און פאַרלענדונג פון מיין פאַלק — אין שלאַפּלאַזע, אומרואיקע געכט, פול מיט יסורים, מיט קאַלטע שווייסן, מיט חלשותדיקן קאַפּ-רויש.
לאַנגווייל אָדער ... יסורים ?

קעגן די יסורים פון לאַנגווייל — מיין אייביקע קראַנקהייט — בין איך געפאַנצערט מיט פאַטאַליזם. קעגן די פיזישע און וואַרהאַפטיקע יסורים אָבער — —

:: :: ::

איר זאָגט „טרויער“ און איר מיינט, אַז ס'איז דאָ בלויז 1 טרויער אויף דער וועלט !
אָבער אויך דער טרויער האָט דאָך הונדערט קאַלירן, טויזנט נואַנסן, טויזנט נאָכשפּילונגען.
עס איז דאָ :

דער זיסער טרויער איבערן טויט — ווען מען איז יונג. חנעוודיק-
פארצווייפלט, טעאטראליש, האפענונגסלאז, ווען דער גוף פילט, מיט
אלע שנעלשלאגנדיקע בלוטן, אז דער טויט איז ווייט, לעגענדאריש.
ווען דער צער איז צירלעך, ווען די טרער איז א זילבערנער
שופען, ווען די „איביקע רו“ איז א טונעל פון שיינע ווערטער, דורך
וועלכע מקריגט זיך אדורך ביז אויף יענער זייט ים, וואו די זון גייט
אויף און אויף און אויף —
ווען נאכט איז א טראפן טינט, מיט וועלכן מ'שרייבט „ליכט“,
„ליבע“, „לעבן“.

און עס איז דא:

דאס לעצטע יאר, דער לעצטער חודש, דער לעצטער טאג, ווען
דער טויט, געזען פון דער נאענט, איז ניט מיידודע ווי שרעקלעך,
נאר הייליק, נאר שטראלן-באקרוינט איז ער אויך נישט. און מיט
לאנגע, נאס-ווייסע ליליעס אין דער האנט קומט ער אויך ניט. אפילו
די מיטאלאגישע קאסע אין זיין האנט איז בלויז פון פאפענדעקל; ווען
דאס שטארבן איז ניט גרויזאם, נאר געמיין, נאר אויסלאכעריש, ווען
דו דארפט איבערקומען א „זאך“ וואס דו האסט דערצו קיין שום
טעכניק נישט; וואס דו וועסט ניט קאנען טאן מיט יענער מייסטער-
לעכער גענויאיקייט, צו וועלכער דו ביסט געוואוינט אין אלע דיניע
זאכן —

דער טויט הינטער דער פלייצע — ווי אנדערש ער איז, ווי דער
טויט, וואס דו הערסט אייביק אנקומען, און וועלכער איז דאך ווייט,
זיער ווייט, פארהילט אין ווייסן שאטן פון ווייטקייט!

:: :: ::

כ'האב אויפגעריסן א זאק מיט פונקען און די נאכט איז געווארן
פול מיט בליץ, מיט רעגן.

און אז איך האב דעם בליץ אפגעשטעלט מיט מיין באפעלנדיקער
ברעם, איז ער פארגליווערט געווארן אינמיטנדערניען צווישן הימל
און ערד, ווי א שרויפנציער האלב ארויסגעצויגן איבער א זינדיקער
שאמפאניער-פלאש.

דער גאלדענער רעגן איז געלאפן און איך האב געקלעטערט —
אויף די חלום-טרעפ, צום אידעאל-טורעם, וועלכער איז אמאל געווען
פון ברויט געשניצט, מיט שויבן פון פוטער און ווענט פון קאנדלצור-

קער און היינט איז ער פשוט (ווידער) פון עלפאנטביין און קרעלך-צווייגן.

איך האָב געקלעטערט און געקלעטערט... און דאָס וואָס איז מיט אַ רגע פריער געווען אונטן, איז מיט אַ רגע שפעטער געווען אויבן; דאָס, וואָס איז געווען אַרױפֿצױצן (דעריבער: פינקלהאַפּט!) איז אַלע מאָל געוואָרן קלערער, ביז עס איז געוואָרן אויס, ביז עס איז געלעגן אונטער די פיס, פיצל ווי אַ גראָז, צעטראָטן ווי אַ שטויב — דעמאָלט האָב איך דערפילט, אַז איבער אַלע הייכן איז דער מענטש, אין זיין שטרעבן און קלעטערן צו ווייטע הויכקייטן — און אַז העכער פון אַלע פּאַנען איז... דאָס אויג וואָס זעט דאָס!

:: :: ::

איך קריג מיך ניט מיטן לעבן — איך לאָז עס גיין!
איך קריג מיך ניט מיטן בליץ פאַרוואָס ער שלאָגט־איין.
איך קריג מיך ניט מיט דער ערד פאַרוואָס זי ציטערט.
איך בין אויסמושטירט, איינגעלערנט.
איך שפּרינג ניט פון 60טן שטאַק, כאַטש עס מאַניעט אַזוי די גרינגשאַפּט דערפון.
און די מינוטנדיקע לופטיקייט, פליגלדיקייט איידער מ'גרייכט די ערד.

איך קריג מיך ניט מיטן לעבן.
אַבער שלום דערמיט בין איך אויך ניט.
ווי מיט מיינע מיט־מענטשן באַשליס איך אַלע ווייל, אַז ס'איז זינלאָז צו האָבן אַ שונא ווען דו קענסט האָבן אַ פריינט. אַבער אין די מינוטן פון אויפריכטיקסטן שלום־אַנבאַט קומט אַ געפיל, אַז איך קער מיך קוים אָן מיט עמעצן — מיט זיך אַליין אויך נישט!
אַז די פאַרענטשע אַרום דעם אַפּגרונט איז געמאַכט געוואָרן ניט אויף צו באַשיצן מיך פון געפאַר, נאָר אויף צו לאַקן מיך אַרױפֿצושטעלן די פיס אויף דעם שמאַלן ברעט פון דער באַריערע און אַזוי — אין שווינדלדיקער לוסט־געפאַר — דאָס לעבן דורכגיין; אין אייביקן זולעזטיקן געפיל פון לאַכנדיקע אַפּגרונטן, שפיגלדיקע שוים־וואַסערן, וואַנדלדיקע טאַל־וואַלקנס.

און ציטערדיקער און טייערער און מיניענדיקער איז דאָס געפיל פון פריידפולער געפאַר, ווען באַלאַנסירנדיק זיך, לויט אינערציע פון

געוואוינהייט, אויף דער פארענטש, וואָס צוימט דעם אַפּגרונט, כאַפּט
מיך אָן פאַרלאַנג דעם קאַפּ צום הימל אויפצוהייבן — וואו אַ געפּלעק-
טער טיגער-וואַלקן ציט זיך אויס, צעציט זיך, גרייפט די זון מיט זיינע
נעגל אָן.

איך קריג מיך ניט מיטן לעבן. איך ווייס עס איז ניט קיין גאַנג,
נאַר אַן אַריבערגאַנג, און קיין שענערע באַוועגונג פון דער זיג-זאַג
ווי די „וואַקלעניש“ ווי דאָס „שווינגען“ — איז נישטאַ.

:: :: ::

עס איז בין-השמשות.

די פּלאַרידישע פּאַלמעס — —

(צי ווייסט איר, אָז זיי זיינען „קאַסטריט“? אָז מ'האַט ביי זיי
אונטער די אַרעמס די קאַקאָניס-וואַרצלען אויסגעניטן, זיי זאָלן ניט
פּאַלן אויף די קעפּ פון די חשובע געסט, וועלכע גיבן שייך צו ליזן?)
די פּאַלמעס שוילן זיך; שוילן-אַפּ ביסלעכווייז זייערע פּאַרוואַ-
נעטע צווייגן, וועלכע פּאַלן צו דר'ערד, אַזוי נסימדיק ווי מעטעאָרן,
קיינמאַל ניט טרעפּנדיק קיין מענטשן!
די לופט איז פעט מיטן קול פון הויך-שרייענדיקן, נודנעם, הייזע-
ריקן יאסמין.

עס איז בין-השמשות (און איך בין עס אויך, אַ, וועלט!)

עס איז די צייט ווען דער טאַג רוט זיך אַפּ און די נאַכט צעגערט
אַ וויילע, נעמט זיך אָן מיט כוח פאַר דער פינצטערער אַוואַנטורע...
איך זיך אויף דער טעראַסע, אין אַ ווייכן פרעמד-פּאַרביקן שטול
און איך טראַכט — גיין, איך טראַכט ניט! איך לאָז בלוז די פּאַרע
פון די אַפּגעקילטע געדאַנקען, געפילן דורכרויכערן, דורכנעפלען,
דורכקילן מיין געמיט.

און פון ערגעץ אין דער הויכער ווייט פון דער גרינלעך-בלויער
הייבקיט, ווי אַ צעריסן שטיקל וואַלקן, וואָס איז אַפּגעגילט אַרום די
ברעגן, קומט אַ געפיל-געדאַנק, אָז די זון איז גאַרניט אַזוי גרויס ווי
מיר שטעלן זיך פאַר, נאַר אין פּאַרגלייך מיט זיך אליין, אין פּאַרגלייך
מיטן אויג וואָס זעט זי, איז זי אומגעהויער!

:: :: ::

טראַכט איר ניט (ווי איך): ?

אַ טייך איז יונג.

א ים איז אַלט.

קענט איר טראַכטן פון אַ יונגן באַרג?

פון אַ ים, וואָס מ'דאַרף אים ניט אירצן?

פון אַ קוואַל — ווי אַלט ער זאָל ניט זיין — וואָס מ'זאָל אים ניט
קענען זאָגן „דו“, און אַים אַ קוש טאָן אויפן מויל, זיך אויף די קני
אַראַפּלאָזן צו אים, ווי צו אַ שלאַפּנדיקער געליבטע?

ביים אייביק־אַלטן ים זיצט מיין אייביק־יונגער קוואַל, מין האַרץ.

ים און קוואַל קוקן זיך אָן. דיזעלביקע עלעמענטן. נאָר פאַר־

שטייען זיך איז ניט מעגלעך!

:: :: ::

נאַראַיעוו — די קרוינשטאַט פון מיין לעבן.

אַט גיי איך אַהיים צו דיר — איבער דער איינגעפּאַלענער פּוילן

אַריבער, איבער אומגעוואַרפענע קברים.

דאָ — וואו איך זיך איצט — איז „הייסער, גאַלדענער ווינטער“,

אַבער דאַרטן איז — ווייס בלענענדיק, אייביק־בלענדיק, מער ווי זון,

מער ווי חלום, לויטער ליכטיק, אייביק זויבער, אייביק צויבערלעך

ווי די יונגשאַפט, ווי די ליבע.

מיט אַ צעבראַכן קריגל אין האַנט (דאָס אויערל פאַרלוירן, די

ראַנדן אויסגעשטשערבעט, דאָ און דאַרט אַן אויבנאויפיקער לויף־שפּאַלט.

אַבער אינהאַלטלעך פעסט, ריין און גאַנץ) גיי איך צום אַלטן ברונען

מיט דער שלעפּ־קייט, מיטן מאַכיקן ברונען־קאַסטן פול מיטן אַפּ־

שפיגל פון הונדערט־טויזנטער שבתדיקע בערד, שבתדיקע אויגן, שבת־

דיקן בטחון, אַהין פירט דער ווייסער וועג, וועלכן איך באַטיפל

מיטן בלוט פון מיינע וואונדיקע פיס.

אַהין, אַהין, אַהין — אייביק אַהין.

אַן רו, אַן ראסט.

אַהין, אַהין — צוריק... ווייטער צוריק, ווידער צוריק, אייביק

צוריק, אין רונדן קרייז פון היינט און נעכטן, פון לעבן און טויט, פון

קריג און פרידן, פון יאָ און ניין...

און וואו די זעענדיקע פיס גייען אַליין פון זיך, אויפן רוף פון די

דורות, אַהין גייען אויך מיינע בלינדע אַפענע אויגן (וואָס „אַפענער“

אַלץ מער בלינדקייט גייט אַהין אַריין!).

אן אויסגעשעפטער פון די אַלע וואַנדערונגען, וואָס ליגן אין
מיינע ביינער, אין מיין יעדן טראָפּן בלוט. אַ פאַרשמאַכטער דורך די
פילע יאָרן פון טרוקענער לעבנס־חכמה, וואָס איז דער זאַלץ־שטיין
פון וועלכן די מאַסן לעקן, אויסבילדנדיק אין דעם שטיין אַלערליי „אַר־
כיטעקטורן“ פון האַפענונג. צווישן זיי אויך גאַרגיאָלן און אַלעגאָרישע
מאַנסטערס — פאַל איך איצט צום ברונען צו, פון וועלכן מיין טאַטע
האַט געטרונקען ווען ער איז אַ יינגל געווען.

דאָס זעלבע לויטערע וואַסער, בלאַלעך־פינצטער אין בייטאַיגיקן
שניי. גאַלדן־פינצטער מיט די באַבלעטערטע פינטל־שטערן פון ביי־
נאַכט — —

און אַז מיין טרער פאַלט — פאַלט זי לענגלעך און צעגערדיק,
פאַלט אַזוי פאַוואַליע ווי זי וואַלט געוואַרט, אַז אַלע חלומות פון מיין
לעבן זאָלן זיך צונויפזאַמלען און שטומערהייט, לבנהדיקערהייט, שנייד־
דיקערהייט זי יום־טובדיק אַרונטערלאָזן, ווי אַ מת פון אַ שיה — אין
ים אַריין.

:: :: ::

עס בליצט — —

די נאַכט סטראַשעט מיט אַ פינגער:

— היט זיך, דו דאָרטן, ווי דו הייסט ...

איך וויל ענטפערן „איך!“ אָבער אַ שלאַקס־רעגן גיט אַ פאַל
אויף מיין קול און ווישט עס אָפּ, אויף אייביק, אייביק, אייביק ...
אין דער נאַכט פון וויי־נאַכטן —

די קירד־גלאַקן קלינגען איבער דער ראַדיאָ. וועלטן זינגען:
„הייליקע מוטער!“

עס איז מיין מאַמע — חנה בת דוד. יענע פון דער גרויסער גע־
דולד, פון דער שטילער אַרעמקייט, פון אומדערזעטלעכן הונגער נאָך
ליכט, נאָך מופתים.

הייליקע מוטער:

צווישן אַלע געזאַנגען פון דער וועלט — איז מיין געזאַנג קלאַרער,
ווייל ניט ס'מויל זינגט, נאָר די זעל. ניט די אויגן וויינען, נאָר דאָס
האַרץ, ניט די אַרגלען ברומען, נאָר די שטערן אין הימל — איבער
דיין קבר, מאַמע, דאָרטן ערגעץ ווייט, אין גרינפאַינט, לאַנג־איילאַנד.

„שטילע נאַכט, הייליקע נאַכט“.
די נאַכט היינט איז טאַקע שטיל.

איז טאקע הייליק, איז טאקע גאָר עפעס באַזונדערס — ווי אַ רע-
ליקוויע.

ווייל דיין רצון, ווייל דיין חלום, ווייל דייןע מעשים טובים זיינען
אין מיר, הייליקע מוטער, חנה בת דוד, טאָכטער פון פּאַלק וואָס
שטעלט צו געטער דער גאַנצער וועלט, בעת אַליין קאָן עס זיין פאַר-
בלאַנזשעטן גאָט ניט געפינען — — —